

บทที่ 2

แนวคิดของการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมโดยใช้มาตรการฉลากสิ่งแวดล้อมประเภทที่ 1 ในประเทศต่างๆที่สัมพันธ์กับการค้า

2.1 แนวคิดของการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมโดยใช้มาตรการฉลากสิ่งแวดล้อมประเภทที่ 1

สืบเนื่องจากการประชุมรัฐมนตรีการค้าของประเทศภาคีแกตต์ที่เมืองมาร์ราเกช ประเทศโมร็อกโค เมื่อเดือนเมษายน ค.ศ.1994 ซึ่งถือว่าเป็นการสิ้นสุดการเจรจาอบอุรุกวัย ประเทศที่เข้าร่วมลงนามจัดตั้งองค์การการค้าโลกประกาศร่วมกันว่า “จะต้องไม่มีหรือไม่มีควมจำเป็นในการใช้นโยบายใดๆที่ขัดต่อระบบการค้าพหุภาคีที่มุ่งสู่การเปิดตลาด การไม่เลือกปฏิบัติ หรือขัดต่อการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม หรือการส่งเสริมการพัฒนาแบบยั่งยืน”¹

การเจรจาอบอุรุกวัยได้ยินยอมให้มีการอุดหนุนด้านสิ่งแวดล้อมโดยรัฐ ในขณะที่เดียวกัน ความตกลงอบอุรุกวัยได้จำกัดความสามารถของรัฐในการตั้งกฎเกณฑ์มาตรฐานว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า (Technical Barrier Measures: TBM) นอกจากนี้ได้มีการนำเอาประเด็นต่างๆที่ได้มีการเจรจาในรอบโตเกียวจัดเข้าในระเบียบวาระการประชุมด้วย และได้นำมาตรากฎกันทางการค้าอย่างอื่นที่มีใช้ภาชีมาเจรจาหลายหัวข้อด้วยกัน ในการเจรจาดังนี้ Standard Code ถูกปรับให้เป็นความตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า (Agreement on Technical Barriers to Trade : TBT) โดยมีสาระสำคัญเหมือนกับการเจรจาในรอบโตเกียว กล่าวคือมาตรฐาน (Standard) และกฎระเบียบทางเทคนิค (Technical Regulation) ซึ่งยอมรับโดยรัฐบาลหรือองค์กรอื่นที่มีอำนาจ รวมทั้งวิธีการนำไปใช้จะไม่ส่งผลกระทบในการจำกัดทางการค้า หรือการบิดเบือนทางการค้า และได้มีการแก้ไขปรับปรุงให้มีความชัดเจนขึ้นโดยแก้ไขให้ครอบคลุมถึงกระบวนการและวิธีการผลิตที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ (Product related production and

¹ ทักษิณย์ ฤกษ์สุด, ประเด็นใหม่ในองค์การการค้าโลก (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2543), หน้า 84.

process methods : PPMs)* ซึ่งจะต้องเป็นกระบวนการและวิธีการผลิตที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะท้ายที่สุดของผลิตภัณฑ์ (final characteristic) และจัดทำรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับรัฐบาลท้องถิ่นและองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ ซึ่งการแก้ไขให้ครอบคลุมกระบวนการและวิธีการผลิตนี้ส่งผลกระทบต่อมากกว่าข้อกำหนดเกี่ยวกับรูปลักษณะของผลิตภัณฑ์ รวมถึงได้มีการรับรองว่าประเทศต่างๆจะไม่ขัดขวางการใช้มาตรการเพื่อปกป้องสุขภาพอนามัยของมนุษย์ สัตว์ พืชและการปกป้องสิ่งแวดล้อมและได้ตั้งระเบียบให้ใช้มาตรฐานระหว่างประเทศ (International Standard) โดยประเทศด้อยพัฒนาไม่จำเป็นต้องอิงมาตรฐานระหว่างประเทศ หากมาตรฐานดังกล่าวไม่เหมาะสมกับความต้องการภายในประเทศ และมาตรฐานระหว่างประเทศที่ใช้หากเป็นมาตรฐานกระบวนการผลิต (Process Standard) จะต้องเป็นกระบวนการผลิตที่มีผลกระทบต่อลักษณะสุดท้ายของผลิตภัณฑ์ ดังนั้นกระบวนการและกฎเกณฑ์ที่จะใช้ในการได้รับการปิดฉลากสิ่งแวดล้อมจึงอาจจะเข้าอยู่ภายใต้บทบัญญัติในความตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้าและเขตการค้า²

* PPMs คือ กระบวนการหรือวิธีการผลิตผลิตภัณฑ์ที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมภายในประเทศผู้นำเข้า ซึ่งความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นนี้ก็เนื่องมาจากการบริโภคผลิตภัณฑ์ สำหรับกระบวนการหรือวิธีการผลิตที่ไม่เป็นที่ยอมรับภายใต้ความตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า คือกระบวนการหรือวิธีการผลิตที่ไม่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ (Non-product-related PPMs) เนื่องจากปัญหาสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดจากกระบวนการหรือวิธีการผลิต ไม่ว่าจะเป็ปัญหา น้ำเสีย ปัญหามลพิษทางอากาศล้วนแต่เป็นของเสียที่เกิดจากการผลิต (Production externality) ปัญหาดังกล่าวนั้นมักจะส่งผลกระทบต่อประเทศที่มีการผลิตเท่านั้น ซึ่งต่างจากปัญหาของเสียที่เกิดภายหลังจากการบริโภค ดังนั้นข้อกำหนดเกี่ยวกับ PPMs ที่อยู่ภายใต้ความตกลงนี้จะต้องมีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะสุดท้ายของผลิตภัณฑ์ เช่นคุณภาพ หรือผลงานหรือการทำงานของผลิตภัณฑ์เท่านั้น (ที่มาของข้อมูล : อัมพร ด้านนา, “แนวทางการพัฒนากฎหมายไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 9-10.)

² พรรณทิพย์ วัฒนกิจการ, “WTO กับสิ่งแวดล้อม: เน้นการกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศในประเด็นสิ่งแวดล้อม,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546), หน้า 32.

2.1.1 แนวคิดของการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมภายใต้ คณะกรรมการการค้าและสิ่งแวดล้อม

ในการประชุมครั้งแรกของที่ประชุมระดับรัฐมนตรีองค์การการค้าโลกที่ประชุมมีมติให้มีการจัดตั้ง “คณะกรรมการการค้าและสิ่งแวดล้อม” หรือ CTE (Committee on Trade and Environment)³ ซึ่งเริ่มทำงานในเดือนมกราคม ค.ศ.1995 โดยองค์การการค้าโลก (WTO) จะต้องสร้างหลักประกันว่า ระบบการค้าระหว่างประเทศจะให้ความสำคัญอย่างเพียงพอต่อเรื่องสิ่งแวดล้อมและกฎเกณฑ์ต่างๆด้านสิ่งแวดล้อมว่าจะต้องไม่เป็นอุปสรรคต่อการค้า ประเด็นที่สำคัญคือ จะทำอย่างไรที่จะให้เป้าหมายทางการค้าและการรักษาสิ่งแวดล้อมมีความกลมกลืนกัน และกลุ่มที่เน้นเรื่องการค้ากับสิ่งแวดล้อมจะสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบ

ภายใต้มติว่าด้วยการค้าและสิ่งแวดล้อม ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการค้าและสิ่งแวดล้อม (CTE) ดังนี้

(1) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมาตรการทางการค้าและสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development)

(2) ให้ข้อเสนอแนะว่า มีความจำเป็นต้องแก้ไขบทบัญญัติของแกตต์หรือองค์การการค้าโลกหรือไม่ อย่างไร เพื่อให้นโยบายการค้าและสิ่งแวดล้อมส่งเสริมซึ่งกันและกัน กล่าวคือ การประสานมาตรการการค้าและสิ่งแวดล้อมโดยพิจารณาถึงความจำเป็นของประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะประเทศพัฒนาน้อยที่สุด การหลีกเลี่ยงการใช้มาตรการสิ่งแวดล้อมมาเป็นเครื่องมือกีดกันทางการค้าและการสอดส่องดูแลมาตรการการค้าซึ่งใช้เพื่อวัตถุประสงค์ทางสิ่งแวดล้อมรวมทั้งมาตรการสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการค้าที่มีผลกระทบต่อการค้าอย่างสำคัญและสอดส่องดูแลการปฏิบัติตามอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งกฎระเบียบพหุภาคีที่ใช้กับมาตรการเหล่านั้น⁴

³ CTE ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 1994 ตามมติของการประชุมรัฐมนตรีมารีราเกซ แต่เป็นคณะกรรมการเฉพาะกิจ (ad hoc) ดังนั้น ในการประชุมรัฐมนตรีครั้งที่ 1 ที่สิงคโปร์ประเทศสมาชิกที่เข้าร่วมจึงเสนอให้ CTE เป็นคณะกรรมการถาวรเทียบเท่าคณะกรรมการอื่นๆ

⁴ พรรณทิพย์ วัฒนกิจกร, “WTO กับสิ่งแวดล้อม: เน้นการกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศในประเด็นสิ่งแวดล้อม,” หน้า 97.

(3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความตกลงพหุภาคีเรื่องสิ่งแวดล้อม (Multilateral Environmental Agreements : MEA)⁵

คณะกรรมการการค้าและสิ่งแวดล้อม (CTE) ประกอบด้วยสมาชิกองค์การการค้าโลกทั้งหมดและจำนวนผู้สังเกตการณ์จากหน่วยงานภาครัฐระหว่างประเทศ CTE จะต้องรายงานต่อที่ประชุมครั้งแรกของที่ประชุมระดับรัฐมนตรีทุกๆ 2 ปีภายหลังจากองค์การการค้าโลกมีผลใช้บังคับ (ปี ค.ศ.1995) โดยในการประชุมดังกล่าวจะมีการทบทวนงานและอำนาจหน้าที่ของ CTE โดยจะคำนึงถึงข้อเสนอแนะของ CTE นอกจากนี้ ในการพิจารณาประเด็นการค้าและสิ่งแวดล้อมภายในขอบเขตอำนาจหน้าที่ของ CTE ในประเด็นที่กำหนดไว้ในมติว่าด้วยการค้าและสิ่งแวดล้อมนั้นจะต้องดำเนินไปตามวัตถุประสงค์เพื่อการค้าระหว่างประเทศในการพิจารณาประเด็นที่กำหนดในมติ CTE ต้องพิจารณาถึงกรณีดังต่อไปนี้ประกอบด้วยคือ

- 1) เนื่องจากองค์การการค้าโลกมีใจองค์กรที่ตั้งขึ้นมาเพื่อพิทักษ์สิ่งแวดล้อมโดยตรง ดังนั้นอำนาจหน้าที่ขององค์การการค้าโลกสำหรับนโยบายในการให้ความร่วมมือในข้อข้อยกเว้นที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมนี้จำกัดเพื่อการค้า และในแง่ผูกพันกับนโยบายสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการค้าอันอาจส่งผลกระทบต่อประเทศสมาชิกขององค์การการค้าโลก เท่านั้น
- 2) แกตต์และองค์การการค้าโลกได้มีการบัญญัติข้อยกเว้นที่สำคัญสำหรับประเทศสมาชิกในการที่จะปฏิบัติตามแนวนโยบายสิ่งแวดล้อมของประเทศนั้นๆว่าจะต้องไม่เป็นการเลือกปฏิบัติ
- 3) ความร่วมมือในทางระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่จำเป็นที่ควรต้องคำนึงถึง
- 4) การประกันโอกาสในการเข้าสู่ตลาด (Market Access) เป็นสิ่งที่จำเป็นในการช่วยในการทำงานของประเทศกำลังพัฒนานั้นควบคู่ไปกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน⁶

ในการประชุมระดับรัฐมนตรีขององค์การการค้าโลกที่สิงคโปร์ซึ่งมีขึ้นเมื่อเดือน ธันวาคม ค.ศ. 1996 CTE สรุปผลการประชุมดังนี้

⁵ ทักษะชัย ฤกษ์สุต, ประเด็นใหม่ในองค์การการค้าโลก, หน้า 84-85.

⁶ พรรณทิพย์ วัฒนกิจการ, "WTO กับสิ่งแวดล้อม : เน้นการกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศในประเด็นสิ่งแวดล้อม," หน้า 33-34.

(1) องค์การการค้าโลกไม่ใช่หน่วยงานที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม และนโยบายในส่วนของการร่วมมือในเรื่องนี้ถูกจำกัดในกรอบของนโยบายทางการค้า และในเรื่องที่เกี่ยวกับการค้าในแง่ของนโยบายสิ่งแวดล้อมอาจส่งผลกระทบต่อการค้า

(2) ความตกลงภายใต้แกตต์และองค์การการค้าโลกได้ให้ขอบเขตความสำคัญสำหรับนโยบายการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในระดับชาติ ซึ่งจัดให้ไม่มีการแบ่งแยก คุ้มครองโอกาสการเข้าถึงตลาดซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่ช่วยให้ประเทศกำลังพัฒนามีการพัฒนาอย่างยั่งยืน

(3) ความร่วมมือในระดับพหุภาคี ในรูปแบบของความตกลงพหุภาคีเรื่องสิ่งแวดล้อมเพื่อจัดให้มีการเข้าถึงการแก้ปัญหาในเรื่องสิ่งแวดล้อมในภูมิภาคและทั่วโลก⁷

จากการที่ประชาคมโลกได้มีความตื่นตัวเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยในช่วงแรกๆ อาจเป็นเพียงความสนใจในสิ่งแวดล้อมของประเทศตน และขยายขอบเขตเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ไปสู่สิ่งแวดล้อมโลก ความสนใจดังกล่าวทำให้มีการนำมาตรการทางสิ่งแวดล้อมโดยตรงมาใช้ รวมไปถึงการนำมาตรการทางการค้า เช่น การห้ามนำเข้า การจำกัดการผลิต มาตรการทางภาษี การให้การอุดหนุน การปิดฉลาก ฯลฯ ซึ่งเป็นมาตรการที่ส่งผลกระทบต่อการค้าโดยตรงมาใช้อีกด้วย

รูปแบบของมาตรการสิ่งแวดล้อมและมาตรการที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน เริ่มจากแนวโน้มความเปลี่ยนแปลง 3 ประการใหญ่ๆ ในโลก คือ

(1) ความสนใจในการรักษาสิ่งแวดล้อมของประเทศ ทำให้รัฐบาลหลายๆ ประเทศนำมาตรการทางสิ่งแวดล้อม หรือมาตรการประเภทอื่นๆ เพื่อให้บรรลุถึงจุดประสงค์ทางสิ่งแวดล้อมมาใช้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ไม่ว่าจะเป็นมาตรการการปิดฉลาก มาตรการภาษีสิ่งแวดล้อม หรือแม้แต่มาตรการห้ามนำเข้าสินค้าที่ประเทศผู้นำเข้าเห็นว่ามีส่วนทำลายสิ่งแวดล้อมในขั้นตอนการผลิตสินค้านั้น

(2) การจัดทำความตกลงระหว่างประเทศทางสิ่งแวดล้อมเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของโลก

(3) การมีอุปสงค์ต่อผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้น กระแสการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมมากขึ้นกว่าในอดีต ซึ่งเป็นการเปิดช่องทางทางการตลาดใหม่⁸

⁷ Rao P.K., The World Trade Organization and the Environment (Great Britain: Macmillan Press Lt.d., 2000), 105.

⁸ พิมพ์ชนก วอนขอพร, มาตรการสิ่งแวดล้อมกับการค้าระหว่างประเทศของไทย (สวัสดิการกระทรวงพาณิชย์). 22 กรกฎาคม 2540. หน้า 1-2.

2.1.2 ความหมายของมาตรการฉลากสิ่งแวดล้อม

มาตรการของฉลากสิ่งแวดล้อม เป็นมาตรการทางสิ่งแวดล้อมอย่างหนึ่งที่แจ้งไปยังผู้บริโภคเกี่ยวกับลักษณะของผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม หลายประเทศจึงกำหนดมาตรการของฉลากสิ่งแวดล้อมขึ้น โดยที่โครงการฉลากสิ่งแวดล้อมของแต่ละประเทศนั้นได้มีการกำหนดขึ้นมาโดยบุคคลภายนอก (Third party) ซึ่งโครงการดังกล่าวจะเป็นการแจ้งเกี่ยวกับคุณภาพของผลิตภัณฑ์นั้นๆ โดยที่จะมีการพิจารณาวัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์ (life cycle) ซึ่งรวมถึงการได้มาซึ่งสารเข้า (generation of input) กระบวนการผลิต (production processes) การบริโภค (consumption) และการทำลายของเสีย (waste disposal) จำนวนของประเทศที่ได้ใช้มาตรการดังกล่าวในประเทศของตนมีเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามมาตรการของฉลากสิ่งแวดล้อมซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้อกำหนดของประเทศพัฒนาแล้วได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์จากประเทศกำลังพัฒนาว่า มาตรการนี้เป็นมาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี (Non Tariff Barrier : NTB^{*}) อย่างหนึ่ง⁹

องค์การว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (The Organization for Economic Co-operation and Development : OECD) ให้คำจำกัดความ ฉลากสิ่งแวดล้อม (Eco-labelling) ว่าเป็นฉลากที่ได้รับโดยความสมัครใจให้โดยหน่วยงานภาคเอกชน หรือภาครัฐ

* การกีดกันการค้าที่ไม่ใช่ภาษี (Non-Tariff Barriers : NTBs) หมายถึง มาตรการที่มีใช่ภาษีศุลกากรซึ่งเป็นกฎระเบียบข้อบังคับที่รัฐบาลประเทศต่างๆ กำหนดขึ้นเพื่อเป็นอุปสรรคต่อการส่งออกของประเทศคู่ค้า หรือกำหนดขึ้นเพื่อกีดกันการนำเข้าที่ไม่สอดคล้องกับความตกลงระหว่างประเทศ การกำหนดคุณภาพที่เกินมาตรฐานสากล หรือการเข้มงวดในการตรวจสอบมาตรฐานสินค้าและใช้เวลาในการตรวจสอบนานมาก จนอาจทำให้สินค้าเกิดความเสียหาย ตลอดจนการปฏิบัติด้านพิธีการศุลกากรที่ไม่เป็นธรรม เช่น มาตรฐานสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวกับการค้า (Trade-related Environmental Measures) เป็นมาตรการที่มีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมผ่านการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งมีผลกระทบต่อต้นทุน (cost implication) ในการผลิตและการค้าสินค้านั้น (แหล่งข้อมูล : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์, มาตรการที่มีใช่ภาษี NTMs. (กรุงเทพมหานคร), หน้า 4-5.)

⁹ Susanne DrÖge., "Ecological Labelling and the World Trade Organization." Discussion Paper No. 242, (February 2001): 2.

เพื่อให้ข้อมูลแก่ผู้บริโภค และส่งเสริมผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากกว่าเมื่อเทียบกับผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะการใช้งานและการแข่งขันที่คล้ายคลึงกัน*

Veena Jha และ Rene Vossenaar ผู้ชำนาญการวิเคราะห์แผนการค้าและสิ่งแวดล้อมของที่ประชุมสหประชาชาติเรื่องการค้าและพัฒนา หรือ UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development) ให้คำนิยามฉลากสิ่งแวดล้อมในหนังสือ Eco-Labeling and International Trade ว่า เช่น การใช้ฉลากเพื่อให้ข้อมูลแก่ผู้บริโภคว่าผลิตภัณฑ์ที่ติดฉลากเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากกว่าผลิตภัณฑ์อื่นที่อยู่ในประเภทเดียวกัน¹⁰

เครือข่ายฉลากสิ่งแวดล้อมโลก (The Global Ecolabelling Network – GEN)¹¹ ได้ให้คำจำกัดความคำว่า Eco-Labeling คือ การให้การรับรองต่อผลิตภัณฑ์ที่ได้ดำเนินการตามกฎหมาย

* OECD, Environmental Labelling in OECD Countries, OECD Report 12, Written by James Salzman, Paris, 1991 โดยเรียบเรียงจากถ้อยคำภาษาอังกฤษที่ว่า

“The Voluntary granting of label by private or public body in order to inform consumers and thereby promote consumers product which are determine to be environmentally more friendly than other functionally and competitively similar product.”

¹⁰ Veena Jha, rene Vossenaar and Simonetta Zarrilli, Ecolabelling and International Trade, UNCTAD paper No. 70 Oct 1993 p. 1 โดยเรียบเรียงจากถ้อยคำภาษาอังกฤษที่ว่า

“Environmental Labelling means the use of labels in order to inform consumers that a labelled product is environmentally more friendly relative to other products in the same category.”

¹¹ Global Ecolabelling Network (GEN) คือ เครือข่ายของหน่วยงานฉลากสิ่งแวดล้อมประเทศต่างๆ ก่อตั้งในปี พ.ศ.2537 (ค.ศ.1994) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริม ปรับปรุงและพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการฉลากสิ่งแวดล้อม สมาชิกในเครือข่าย มีจำนวน 26 องค์กร (ข้อมูล ณ เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2544) ได้แก่ ออสเตรเลีย บราซิล แคนาดา โครเอเชีย สาธารณรัฐเช็ก เดนมาร์ก สหภาพยุโรป เยอรมัน กรีซ ฮองกง ฮังการี อินเดีย ญี่ปุ่น เกาหลี ลักเซมเบิร์ก นิวซีแลนด์ นอร์เวย์ สาธารณรัฐไต้หวัน สเปน สวีเดน (3 องค์กร) ไทย อังกฤษ สหรัฐอเมริกา (แหล่งข้อมูล – www.gen.gr.jp)

เกณฑ์เพื่อลดผลกระทบต่อการทำลายสิ่งแวดล้อม ซึ่งการขอให้รับรองผลิตภัณฑ์นั้นเป็นความสมัครใจของผู้ยื่นคำขอให้รับรองผลิตภัณฑ์ โดยที่ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการรับรองจะถือเป็นผลิตภัณฑ์หรือบริการที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์หรือบริการประเภทเดียวกัน วิธีการพิจารณาจะพิจารณาจากวัฏจักรชีวิต (life cycle) ของแต่ละผลิตภัณฑ์หรือบริการ ซึ่งฉลากสิ่งแวดล้อมประเภทนี้เป็นออกฉลากโดยบุคคลที่สามที่ไม่ได้มีส่วนได้เสียเพื่อให้การพิจารณาจะได้กระทำโดยอิสระเพื่อให้บรรลุถึงมาตรฐานชั้นนำด้านสิ่งแวดล้อม¹²

สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ให้คำจำกัดความ “Ecolabel” หรือ ที่ประเทศไทยเรียกว่า “ฉลากเขียว” คือ ฉลากที่มอบให้แก่ผลิตภัณฑ์ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยกว่า เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์ที่ทำหน้าที่อย่างเดียวกัน โดยที่คุณภาพยังอยู่ในระดับมาตรฐานที่กำหนดไว้ ผลิตภัณฑ์เหล่านี้ หมายถึงสินค้าและบริการหลายประเภทยกเว้นยา เครื่องดื่มและอาหาร เนื่องจากทั้งสามประเภทที่กล่าว มาจะเกี่ยวข้องกับสุขภาพความปลอดภัยในการบริโภคมากกว่าด้านสิ่งแวดล้อม การติดฉลากเขียวกับยา เครื่องดื่มและอาหารอาจสร้างความสับสนแก่ผู้บริโภคได้¹³

2.1.3 มาตรการฉลากสิ่งแวดล้อมภายใต้คณะกรรมการการค้าและสิ่งแวดล้อม

ตั้งแต่มีการแต่งตั้ง CTE ในปี ค.ศ.1995 CTE ก็ได้มีการพิจารณาประเด็นในเรื่องการปิดฉลากสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นข้อกำหนดหนึ่งที่ถูกกำหนดขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์ในการปกป้องสิ่งแวดล้อม ซึ่งการปิดฉลากสิ่งแวดล้อมนี้โดยทั่วไปหมายถึง มาตรการที่อนุญาตให้ผลิตภัณฑ์บางผลิตภัณฑ์ติดฉลากเพื่อสื่อให้ผู้บริโภคเข้าใจว่าเป็นสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ผู้ที่สนับสนุนการใช้มาตรการนี้เห็นว่า การปิดฉลากสิ่งแวดล้อมจะมีส่วนช่วยทำให้ผู้บริโภคมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและจะมีส่วนผลักดันให้ผู้ผลิตหันไปผลิตสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ในขณะที่ผู้คัดค้านเห็นว่ามาตรการปิดฉลากสิ่งแวดล้อมเปรียบเสมือนการให้ข้อมูลที่ไม่มีใครถ่วงกับผู้บริโภค รวมทั้งเป็นการจูงใจอย่างไม่ยุติธรรมให้กับผู้บริโภคหันไปซื้อสินค้านั้น และเป็นภาระเพิ่มต้นทุนกับ

¹² Global Ecolabelling Network, What is Ecolabelling? [Online]: Available from <http://www.gen.gr.jp/eco.html>[24 May, 2003]

¹³ สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย, คู่มือแนะนำโครงการฉลากเขียว (กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายธุรกิจและสิ่งแวดล้อม สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย, 2538), หน้า 3.

ผู้ผลิตด้วย (ในส่วนของประเทศไทยมีความเห็นว่ากฎเกณฑ์เกี่ยวกับการปิดฉลากสิ่งแวดล้อมควรได้รับความเห็นชอบในระดับพหุภาคีของเวทีอื่นๆก่อนนำเข้ามาพิจารณาใน CTE และการพิจารณาต้องไม่รวมถึงวิธีการผลิตที่ไม่เกี่ยวกับตัวผลิตภัณฑ์)

สำหรับโครงการฉลากสิ่งแวดล้อมในประเทศต่างๆมักเป็นโครงการสมัครใจ แต่ทางปฏิบัติมีแนวโน้มที่จะกลายเป็นมาตรการบังคับมากขึ้น เพราะผู้ผลิตแต่ละรายก็อยากที่จะได้ฉลากเพื่อสร้างภาพพจน์ในสายตาผู้บริโภคซึ่งเกณฑ์การให้ฉลากก็แตกต่างกันไป บางกรณีอาจขึ้นอยู่กับการประเมินวัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์ (Life Cycle Assessment – LCA) เช่น การพิจารณาว่าผลิตภัณฑ์ดังกล่าวมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือไม่ โดยการพิจารณาต้องพิจารณาตั้งแต่การสกัดหรือการได้มาซึ่งวัตถุดิบ กระบวนการผลิต การขนส่งและการแจกจ่าย การใช้งานผลิตภัณฑ์ การใช้ใหม่/แปรรูป และการจัดการเศษซากของผลิตภัณฑ์หลังจากการใช้งาน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าพิจารณาผลิตภัณฑ์ตั้งแต่เกิดจนตาย (Cradle to Grave) ซึ่งทางปฏิบัติการประเมินวัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์ไม่ใช่เรื่องง่าย และอาจกลายเป็นประเด็นสำคัญที่ก่อให้เกิดการจำกัดทางการค้า โดยเฉพาะการจำกัดทางการค้าโดยการบิดเบือน เนื่องจากในการให้ฉลากสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่จะนำเรื่องการประเมินวัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์มาเป็นเงื่อนไขในการให้ฉลาก ซึ่งมีส่วนที่เกี่ยวกับกระบวนการหรือวิธีการผลิตที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ (PPMs) และส่วนกระบวนการหรือวิธีการผลิตที่ไม่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ (non-product-related PPMs) หรือเกณฑ์การพิจารณาเพื่อให้ฉลากมักเน้นไปที่ความสนใจของท้องถิ่นมากกว่าพิจารณาถึงสถานการณ์สิ่งแวดล้อมของประเทศผู้ผลิตต่างชาติหรือมุมมองของผู้ผลิตต่างชาติ เมื่อฉลากสิ่งแวดล้อมกลายเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการเลือกของผู้บริโภค เพื่อเป็นการรักษาส่วนแบ่งตลาดทำให้ผู้ผลิตมีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์เพื่อที่จะให้ได้คุณภาพตามเกณฑ์ของการให้ฉลาก แม้ว่าบางกรณีอาจไม่จำเป็นต้องปรับสิ่งแวดล้อมในประเทศของตนก็ตาม

ฉะนั้น หลายประเทศโดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนาจึงมีความกังวลในประเด็นข้างต้น เนื่องจากการให้ฉลากสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะฉลากสิ่งแวดล้อมที่ออกโดยองค์กรกลางหรือองค์กรอิสระ (Third Party Programs) อาจมีผลกระทบต่อการค้าโดยเฉพาะกับผลิตภัณฑ์ในประเทศกำลังพัฒนาที่มีเทคโนโลยีการผลิตต่ำ ซึ่งอาจทำให้ประเทศเหล่านี้ไม่สามารถได้รับฉลากสิ่งแวดล้อมหรืออาจได้รับข้อมูลข่าวสารไม่เพียงพอเกี่ยวกับเงื่อนไขในการให้ฉลากสิ่งแวดล้อม

นั้น¹⁴

2.1.4 มาตรการฉลากสิ่งแวดลอมภายใต้การประชุม ณ กรุงโตฮา

ประเด็นในเรื่องฉลากสิ่งแวดลอมนี้ก็กลายเป็นประเด็นหนึ่งในเรื่องสิ่งแวดลอมที่ได้ถูกหยิบยกขึ้นมาเจรจากันในการประชุมระดับรัฐมนตรี ณ กรุงโตฮา ประเทศกาตาร์ ซึ่งถือเป็นการประชุมระดับรัฐมนตรีขององค์การการค้าโลกครั้งที่ 4 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 9-14 พฤศจิกายน ค.ศ. 2001 ในการประชุมครั้งนี้ ได้กำหนดให้มีการเจรจาในเรื่องต่างๆ 8 เรื่อง ได้แก่ เกษตร บริการ การเข้าสู่ตลาดสินค้าที่มีโช้เกษตร กฎระเบียบขององค์การการค้าโลก ความตกลงทริปส์ สิ่งแวดลอม กลไกการระบ้ข้อพิพาท และประเด็นปัญหาการปฏิบัติตามพันธกรณีความตกลงรอบอุรุกวัย ในประเด็นเรื่องการค้าและสิ่งแวดลอมมีการเจรจาใน 3 ประเด็นดังนี้

(1) เพื่อให้มีบทบัญญัติที่ชัดเจนในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกฎระเบียบขององค์การการค้าโลกกับความตกลงระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดลอม โดยการเจรจาจะจำกัดเฉพาะประเด็นที่ว่าด้วยกฎระเบียบที่ใช้กับประเทศสมาชิกองค์การการค้าโลกที่เป็นภาคีภายใต้ความตกลงสิ่งแวดลอมระหว่างประเทศ

(2) ให้มีการเจรจาในเรื่องกระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างฝ่ายเลขาธิการของความตกลงระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดลอมกับคณะกรรมการต่างๆที่เกี่ยวข้องขององค์การการค้าโลก และหลักเกณฑ์ในการให้สถานะผู้สังเกตการณ์แก่ความตกลงพหุภาคีเกี่ยวกับสิ่งแวดลอม และ

(3) ให้มีการเจรจาลดข้อกีดขวางทางการค้าที่เป็นมาตรการภาษีศุลกากร และมาตรการที่มีโช้ภาษีศุลกากรสำหรับสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดลอม

นอกจากนี้ ที่ประชุมได้มีมติให้ CTE ศึกษาต่อใน 3 เรื่อง คือ

(1) ผลกระทบของมาตรการสิ่งแวดลอมต่อการเปิดโอกาสของผลิตภัณฑ์จากประเทศกำลังพัฒนาในการเข้าสู่ตลาดของประเทศพัฒนาแล้ว โดยเฉพาะประเทศพัฒนาน้อยที่สุด และ

¹⁴ พิมพ์ชนก วอนขอพร, การค้าและสิ่งแวดลอม: มิติใหม่ของการเจรจาการค้าระหว่างประเทศ (กรุงเทพมหานคร : สวัสดิการกรมเศรษฐกิจการพาณิชย์) 2540 หน้า 19-22, อ้างใน พรพนทิพย์ วัฒนกิจการ, "WTO กับสิ่งแวดลอม : เน้นการกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศในประเด็นสิ่งแวดลอม," หน้า 102-103.

สถานการณ์ที่ว่า การลด/เลิกข้อจำกัดทางการค้าที่จะเป็นประโยชน์ต่อการค้า สิ่งแวดล้อม และการพัฒนา

- (2) บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องของ ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา และ
- (3) ข้อกำหนดเกี่ยวกับการปิดฉลากสิ่งแวดล้อม

การศึกษาในเรื่องเหล่านี้ให้รวมถึงการพิจารณาว่าจำเป็นต้องมีการแก้ไขกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องขององค์การการค้าโลกให้มีความชัดเจนหรือไม่ ผลการศึกษาและการเจรจาต้องไม่เพิ่ม หรือลดสิทธิและข้อผูกพันของประเทศสมาชิกภายใต้ความตกลงต่างๆที่มีอยู่ในปัจจุบันของ WTO นอกจากนี้ประเทศสมาชิกต่างยอมรับความสำคัญในการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการและเสริมสร้างสมรรถนะแก่ประเทศกำลังพัฒนา และสนับสนุนกิจกรรมการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความเชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อมแก่สมาชิกที่ต้องการดำเนินการทบทวนด้านสิ่งแวดล้อมในระดับประเทศ

15

2.2 ฉลากสิ่งแวดล้อมภายใต้มาตรฐานระหว่างประเทศ (ISO)

จากการที่ปัจจุบันมีการใช้ฉลากสิ่งแวดล้อมประเภทสมัครใจเกิดขึ้นอย่างมากมาย ทำให้มีความกังวลกันว่าจะมีการนำฉลากสิ่งแวดล้อมประเภทสมัครใจนี้เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่จะนำมาใช้เป็นมาตรการกีดกันทางการค้าที่มีไม่ภาษี (Non-Tariff Barrier : NTB) สำหรับผลิตภัณฑ์ที่มาจากประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ประเทศพัฒนาแล้วมีเทคโนโลยีที่สูงกว่าประเทศกำลังพัฒนา จึงเป็นไปได้ว่าการกำหนดเกณฑ์ในการได้รับฉลากโดยใช้เทคโนโลยีที่สูงนั้น จะก่อให้เกิดการกีดกันทางการค้าสำหรับประเทศกำลังพัฒนา นอกจากนี้ ยังอาจเกิดปัญหาใน ส่วนที่ข้อมูลที่ได้มาไม่มีความโปร่งใส ทำให้ประเทศที่ส่งออกต้องประสบความยากลำบากในการเข้าถึงข้อมูลนั้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นอุปสรรคทางการค้าอย่างหนึ่ง

ดังนั้น องค์การระหว่างประเทศว่าด้วยมาตรฐาน (International Organization for Standardization : ISO) จึงได้มีการกำหนดมาตรฐานระหว่างประเทศในเรื่องฉลากผลิตภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งมาตรฐานชุดนี้จะให้ความสำคัญแก่ตัวผลิตภัณฑ์ โดยจะกำหนดแนวทางในการปฏิบัติของโครงการต่างๆที่มีอยู่ในปัจจุบันให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน การกำหนดมาตรฐาน

¹⁵ Doha Declaration, paragraph 31-33.

ระหว่างประเทศในเรื่องฉลากผลิตภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมนี้จะช่วยให้มีการประกาศคุณสมบัติด้านสิ่งแวดล้อมของผลิตภัณฑ์อย่างเที่ยงตรง ตรวจสอบได้และไม่หลอกลวง ป้องกันและลดการประกาศคุณสมบัติที่ไม่ชอบธรรมให้เหลือน้อยที่สุด นอกจากนี้การกำหนดมาตรฐานระหว่างประเทศจะช่วยหลีกเลี่ยง และลดข้อจำกัดตลอดจนอุปสรรคในการค้าระหว่างประเทศไม่ให้เกิดการใช้ฉลากผลิตภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมเป็นเครื่องมือในการกีดกันทางการค้า เพิ่มศักยภาพในการใช้กลไกทางการตลาด กระตุ้นการปรับปรุงคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ กระบวนการผลิตและการบริการเพื่อสิ่งแวดล้อมให้ดียิ่งขึ้น ตลอดจนการกำหนดมาตรฐานในการใช้ฉลากผลิตภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมจะช่วยลดความสับสนและความเข้าใจผิดในหมู่ผู้บริโภคโดยจะช่วยให้ผู้บริโภคมีโอกาสเลือกสินค้าได้ดีขึ้นจากข้อมูลที่ถูกต้อง¹⁶

2.2.1 หลักการฉลากสิ่งแวดล้อมตามมาตรฐาน ISO 14020

ISO 14020 : Environmental Labelling-Basic Principle for all Environmental Labelling เป็นมาตรฐานชุดอนุกรมหนึ่งที่กำหนดขึ้นมาโดยคณะกรรมการวิชาการ 207 หรือ TC 207 โดยมีคณะอนุกรรมการเทคนิคที่ 3 (Technical Subcommittee: SC3) เป็นผู้ดำเนินการประชุมและมีประเทศออสเตรเลียเป็นเลขานุการในการประชุม มาตรฐานนี้จะกำหนดหลักการขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาและการใช้ฉลากสิ่งแวดล้อม มาตรฐานระหว่างประเทศชุดอนุกรมนี้เป็นมาตรฐานระหว่างประเทศที่ใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมของผลิตภัณฑ์ (หรือบริการ) ที่ถูกต้องไปยังผู้บริโภค¹⁷ อีกทั้งยังเป็นแนวทางและหลักการในการใช้ฉลากสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการพัฒนาและความร่วมมือ ตลอดจนทำให้ฉลากสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่หลากหลายมีความสอดคล้องกัน เพื่อลดอุปสรรคทางการค้าที่อาจจะเกิดขึ้นได้ และไม่ให้เกิดการใช้ฉลาก

¹⁶ อัมพร ด่านนภา, “แนวทางการพัฒนากฎหมายไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 33-34.

¹⁷ Daniel, Johansson, “The Influence of Eco-Labeling on Producers of Personal Computers,” (Master of Science in Environmental Economics at Lund University, September 1999), p. 29

สิ่งแวดล้อมเกิดการเลือกปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นระดับชาติหรือระดับภูมิภาค หลักการทั่วไป ของ ฉลากสิ่งแวดล้อมตามมาตรฐาน ISO 14020 มี 9 ประการ

หลักการที่ 1 ฉลากจะต้องให้ข้อมูล คุณลักษณะด้านสิ่งแวดล้อมที่เที่ยงตรง มีหลักฐานทางวิชาการที่สามารถตรวจสอบได้ ตรงประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการใช้ ทรัพยากรธรรมชาติ การผลิต การจำหน่ายและการกำจัดหลังการใช้งาน นอกจากนี้ต้องไม่หลอกลวง หรือทำให้ผู้ซื้อสินค้าเข้าใจผิดได้

หลักการที่ 2 การกำหนดคุณลักษณะด้านสิ่งแวดล้อมและวิธีการตรวจสอบ ต้องไม่ก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการค้าระหว่างประเทศ ทั้งนี้ให้ปฏิบัติตามความตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิค ต่อการค้า และ องค์การการค้าโลก

หลักการที่ 3 ข้อมูลที่ใช้สนับสนุนการแสดงฉลาก ต้องรวบรวมและประเมินด้วยวิธีการ ทางวิทยาศาสตร์ที่เชื่อถือได้ ได้ผลแม่นยำ และสามารถทวนซ้ำได้

หลักการที่ 4 การออกข้อกำหนดสำหรับผลิตภัณฑ์ ควรพิจารณาวัฏจักรชีวิตของผลิตภัณฑ์หรือการบริการ คือ กิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับวัตถุดิบ การผลิต การขนส่ง จนกระทั่งการกำจัด ขั้นสุดท้ายหลังการใช้งาน

หลักการที่ 5 การออกข้อกำหนดต้องไม่ปิดกั้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ คือ ควรกำหนด เฉพาะสมรรถนะมากกว่ารูปแบบ หรือคุณสมบัติเฉพาะเพื่อเปิดโอกาสให้มีการพัฒนาเทคโนโลยีที่จะ นำไปสู่สิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น

หลักการที่ 6 องค์กรใดๆ ไม่ว่าจะขนาดใหญ่ กลาง เล็ก มีโอกาสที่จะใช้ฉลากสิ่งแวดล้อม เพื่อสิ่งแวดล้อมตามข้อกำหนดด้านสิ่งแวดล้อมได้อย่างเท่าเทียมกัน ดังนั้นจึงไม่ควรกีดกันการ ขอใช้ฉลากสิ่งแวดล้อมด้วยการออกข้อกำหนดที่เกินความจำเป็น เช่น การกำหนดวิธีการที่ยุ่งยากซับซ้อน การขอข้อมูลโดยไม่สมเหตุสมผล หรือการกำหนดเงื่อนไขด้านการบริหาร

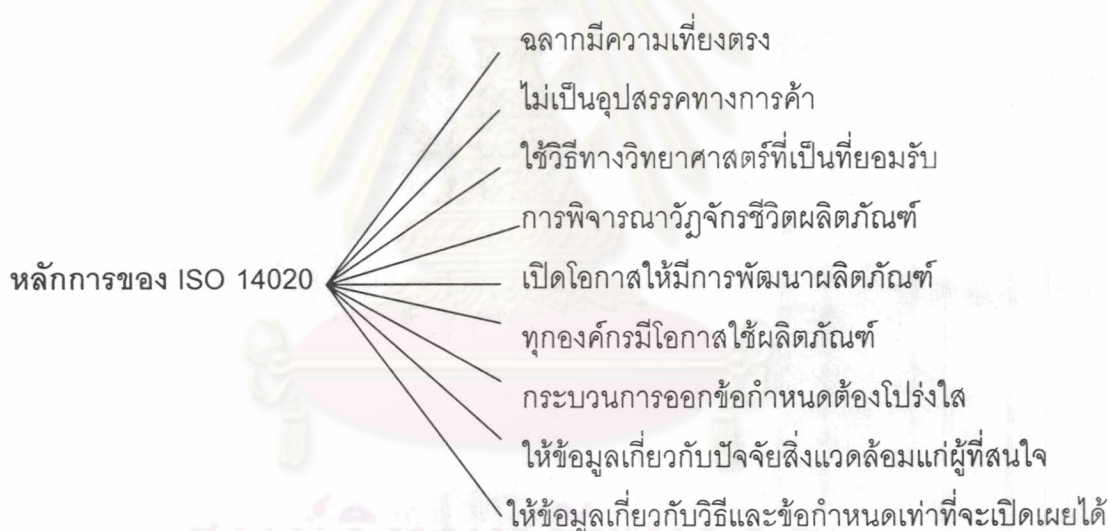
หลักการที่ 7 กระบวนการออกข้อกำหนดสำหรับผลิตภัณฑ์ที่จะติดฉลาก ต้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมทั้งโดยตรง เช่น เชิญมาปรึกษาหารือ หรือ โดยวิธีการขอข้อคิดเห็นและข้อคิดเห็น เหล่านั้นต้องนำมาพิจารณาด้วย

หลักการที่ 8 หน่วยงานที่อนุญาตให้ใช้ฉลากต้องแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะด้าน สิ่งแวดล้อมของผลิตภัณฑ์ที่ติดฉลากให้กับผู้ซื้อทราบ เพื่อประกอบการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ เป็นการสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ติดฉลาก

หลักการที่ 9 ข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอนการปฏิบัติงาน วิธีการ และหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการแสดงฉลากต้องจัดเตรียมไว้ให้พร้อมเมื่อมีผู้ร้องขอ ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ซื้อและผู้ที่เกี่ยวข้องในการประเมินว่าการแสดงฉลากนั้นสอดคล้องกับข้อกำหนดในอนุกรมมาตรฐาน ISO 14020 หรือไม่

หลักการพื้นฐานทั้ง 9 หลักการภายใต้ ISO 14020 ข้างต้นเป็นหลักการพื้นฐานที่เป็นแนวทางของกฎเกณฑ์ในเรื่องฉลากสิ่งแวดล้อมทั้งสามประเภทข้างต้น เพื่อหลีกเลี่ยงการนำฉลากสิ่งแวดล้อมไม่ว่าประเภทใดมาใช้เป็นอุปสรรคทางการค้า ดังนั้นหากองค์กรใดจะมีการออกฉลากสิ่งแวดล้อมไม่ว่าประเภทใดจำเป็นต้องคำนึงถึงหลักการข้างต้นด้วยเพื่อที่จะให้สอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศในเรื่องฉลากสิ่งแวดล้อม¹⁸

สรุปหลักการของ ISO 14020

¹⁸ อัมพร ด่านนภา, “แนวทางการพัฒนากฎหมายไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ,” หน้า 37-38.

ตารางแสดงความสอดคล้องของโครงการฉลากสิ่งแวดล้อมในประเทศต่างๆ
กับมาตรฐานอนุกรม ISO14020

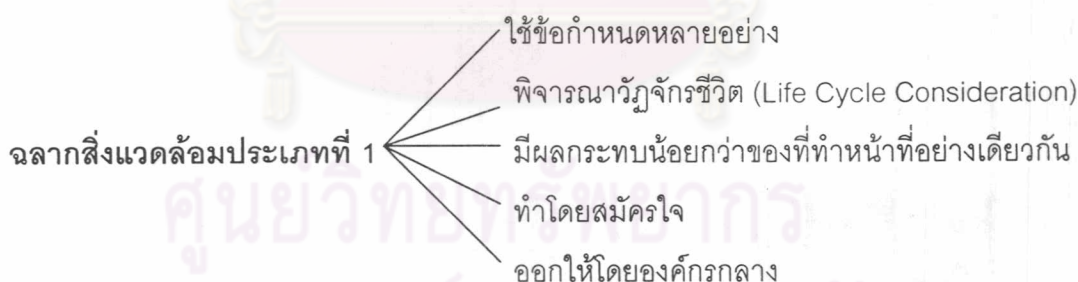
หลักการภายใต้ ISO 14020	Blue Angel (เยอรมัน)	Eco-Mark (ญี่ปุ่น)	EU-Flower (สหภาพยุโรป)	ฉลากเขียว (ไทย)
ฉลากมีความเที่ยงตรง	/	/	/	/
ไม่เป็นอุปสรรคทางการค้า	/	/	x*	/
ใช้การประเมินทางวิทยาศาสตร์ที่เป็นที่ยอมรับ	/	/	/	/
พิจารณาวัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์	/	/	/	/
เปิดโอกาสให้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์	/	/	/	/
ทุกองค์กรมีโอกาสใช้ผลิตภัณฑ์	/	/	/	/
กระบวนการออกข้อกำหนดผลิตภัณฑ์ต้องโปร่งใส	/	/	/	/
ให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยสิ่งแวดล้อมแก่ผู้ที่สนใจ	/	/	/	/
ให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีและข้อกำหนดเท่าที่เปิดเผยได้	/	/	/	/

* ลักษณะของโครงการมีความเป็นไปได้ที่อาจกลายเป็นอุปสรรคทางการค้าในทางอ้อม (รายละเอียด โปรดดูหน้า 74-75)

2.2.2 ประเภทฉลากสิ่งแวดล้อม

(1) ฉลากสิ่งแวดล้อมประเภทที่ 1 : ฉลากสิ่งแวดล้อมที่รับรองโดยองค์กรกลาง (Third Party Scheme)

ภายใต้โครงการฉลากสิ่งแวดล้อมประเภทที่ 1 นี้ จะมีองค์กรที่เป็นองค์กรกลางซึ่งอาจเป็น องค์กรรัฐบาลหรือหน่วยงานอิสระ ซึ่งจะไม่มีผู้ผลิตหรือผู้บริโภคเป็นผู้ดูแลโครงการดังกล่าว อาทิ เช่น โครงการฉลากเขียว (Green Label) ของประเทศไทย โครงการ Blue Angel ของประเทศสหพันธรัฐเยอรมัน โครงการ Eco-Mark ของประเทศญี่ปุ่น และ โครงการ EU Flower ของสหภาพยุโรป เป็นต้น โครงการเหล่านี้จะมีการกำหนดผลิตภัณฑ์หรือกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่จะต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดเพื่อที่จะได้รับการปิดฉลากสิ่งแวดล้อม โดยที่มีวัตถุประสงค์ในการแสดงให้เห็นให้ผู้บริโภคเห็นว่า ผลิตภัณฑ์ใดก็ตามที่ได้รับการปิดฉลากของหน่วยงานดังกล่าวจะเป็นการแสดงให้ เห็นว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์ประเภทเดียวกัน จึงอาจกล่าวได้ว่าฉลากประเภทนี้มีวัตถุประสงค์ในการจัดให้มีมาตรฐาน ความ เชื่อถือและคุณค่าของผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการปิดฉลาก ซึ่งเป็นการแสดงถึงลักษณะของผลิตภัณฑ์ เพื่อสิ่งแวดล้อม¹⁹

¹⁹ Charles Allison & Anthea Carter, Final Report: DG Environment, European Commission, (Environmental Resources Management, September 2000), 7.

1) ขอบเขตและวัตถุประสงค์

- 1) เพื่อเป็นข้อเสนอแนะในการเลือกชนิดของผลิตภัณฑ์ ข้อกำหนด ลักษณะความสามารถและการจดทะเบียนฉลากสิ่งแวดล้อมประเภทที่ 1
- 2) เพื่อลดผลกระทบของผลิตภัณฑ์ต่อสิ่งแวดล้อม
- 3) เพื่อให้การจัดโครงการฉลากสิ่งแวดล้อมประเภทที่ 1 เป็นไปอย่างโปร่งใสตามหลักการ

2) หลักการ 17 ข้อ ของฉลากสิ่งแวดล้อมประเภทที่ 1 ภายใต้ ISO 14024 : Environmental Labels and Declarations, Environmental Labelling, Type I Guiding principles and Procedures

มาตรฐาน ISO 14024 นี้เป็นมาตรฐานที่กำหนดแนวทาง หลักการและข้อกำหนดของวิธีการรับรองผลิตภัณฑ์ที่จะใช้ฉลากสิ่งแวดล้อมประเภทที่ 1 ที่รับรองโดยองค์กรกลางหรือองค์กรอิสระ (Third-Party Certification)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- 1) ความสมัครใจ เป็นโครงการตามความสมัครใจ
- 2) ความสัมพันธ์กับ ISO14020 ใช้หลักการตาม ISO 14020
- 3) ความสัมพันธ์กับกฎหมาย เป็นไปตามข้อกำหนดในกฎหมายสิ่งแวดล้อมและอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง การพิจารณาวัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์ (Life Cycle Consideration)* เพื่อให้เกิดการลดผลกระทบอย่างแท้จริง ไม่เพียงลดผลกระทบในส่วนหนึ่งซึ่งไปเพิ่มผลกระทบในส่วนอื่นๆ ข้อกำหนดควรรวมดัชนีสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับ

²⁰ ปรานี พันธุสินชัย, ISO14000 มาตรฐานการจัดการสิ่งแวดล้อมและกฎหมายสิ่งแวดล้อมไทยสำหรับผู้บริหาร, หน้า 71-79.

- การใช้ทรัพยากร
- การผลิต
- การจัดส่ง
- การใช้/ทิ้ง

* Life Cycle Consideration (LCC) ซึ่งเป็นหลักการข้อหนึ่งใน ISO 14024 สำหรับมาตรฐานฉลากสิ่งแวดล้อมประเภทที่ 1 แตกต่างจาก Life Cycle Assessment (LCA) ซึ่งเป็นหลักการข้อหนึ่งใน ISO 14025 สำหรับมาตรฐานฉลากสิ่งแวดล้อมประเภทที่ 3 ตรงที่ว่า LCA จะเป็นกระบวนการวิเคราะห์และประเมินค่าผลกระทบของผลิตภัณฑ์ที่มีต่อสิ่งแวดล้อมตลอดช่วงชีวิตของผลิตภัณฑ์ ตั้งแต่การสกัดหรือการได้มาซึ่งวัตถุดิบ กระบวนการผลิต การขนส่งและการแจกจ่าย การใช้งานผลิตภัณฑ์ การใช้ใหม่/แปรรูป และการจัดการเศษซากของผลิตภัณฑ์หลังจากการใช้งานตั้งแต่เกิดจนตาย **โดยมีการระบุถึงปริมาณพลังงาน และวัตถุดิบที่ใช้ รวมถึงของเสียที่ปล่อยออกสู่สิ่งแวดล้อม เพื่อที่จะหาวิธีการในการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด** ในขณะที่ถึงแม้ว่าการกำหนด LCC ขึ้นมาภายใต้ ISO 14024 จะมีวัตถุประสงค์ในการลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมของผลิตภัณฑ์โดยการพิจารณาผลกระทบ ต่อสิ่งแวดล้อมของผลิตภัณฑ์หรือบริการตลอดวัฏจักรชีวิตเช่นเดียวกับ LCA จึงมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องผลิตภัณฑ์นั้นจึงพิจารณาตั้งแต่แหล่งที่มาของวัตถุดิบ(extraction of resources) กระบวนการผลิต(manufacturing) การจัดจำหน่าย (distribution) การใช้ (use) และวิธีการจัดการเศษซากของผลิตภัณฑ์(disposal) ในการชี้ให้เห็นถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของการวางข้อกำหนดในแต่ละผลิตภัณฑ์ไว้ด้วย อย่างไรก็ตามภายใต้ LCC นั้นจะไม่ได้มีการกำหนดโดยละเอียดในเรื่องปริมาณพลังงาน และวัตถุดิบที่ใช้ รวมถึงของเสียที่ปล่อยออกสู่สิ่งแวดล้อมสำหรับผลิตภัณฑ์ต่างๆ เหมือนกับ LCA (ที่มาของข้อมูลในเรื่อง LCA : ฝ่ายธุรกิจและสิ่งแวดล้อม สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย, เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง การประเมินวัฏจักรชีวิตของผลิตภัณฑ์ : ภายใต้โครงการ “การจัดทำฐานข้อมูลการประเมินวัฏจักรชีวิตการผลิตปูนซีเมนต์และเหล็กกล้าเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อม” เสนอที่ โรงแรมเซ็นจูรี่พาร์ค 26 ธันวาคม 2546. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่) ที่มาของข้อมูลในเรื่อง LCC: International Standard, Environmental labels and declarations – General principles, p.3.)

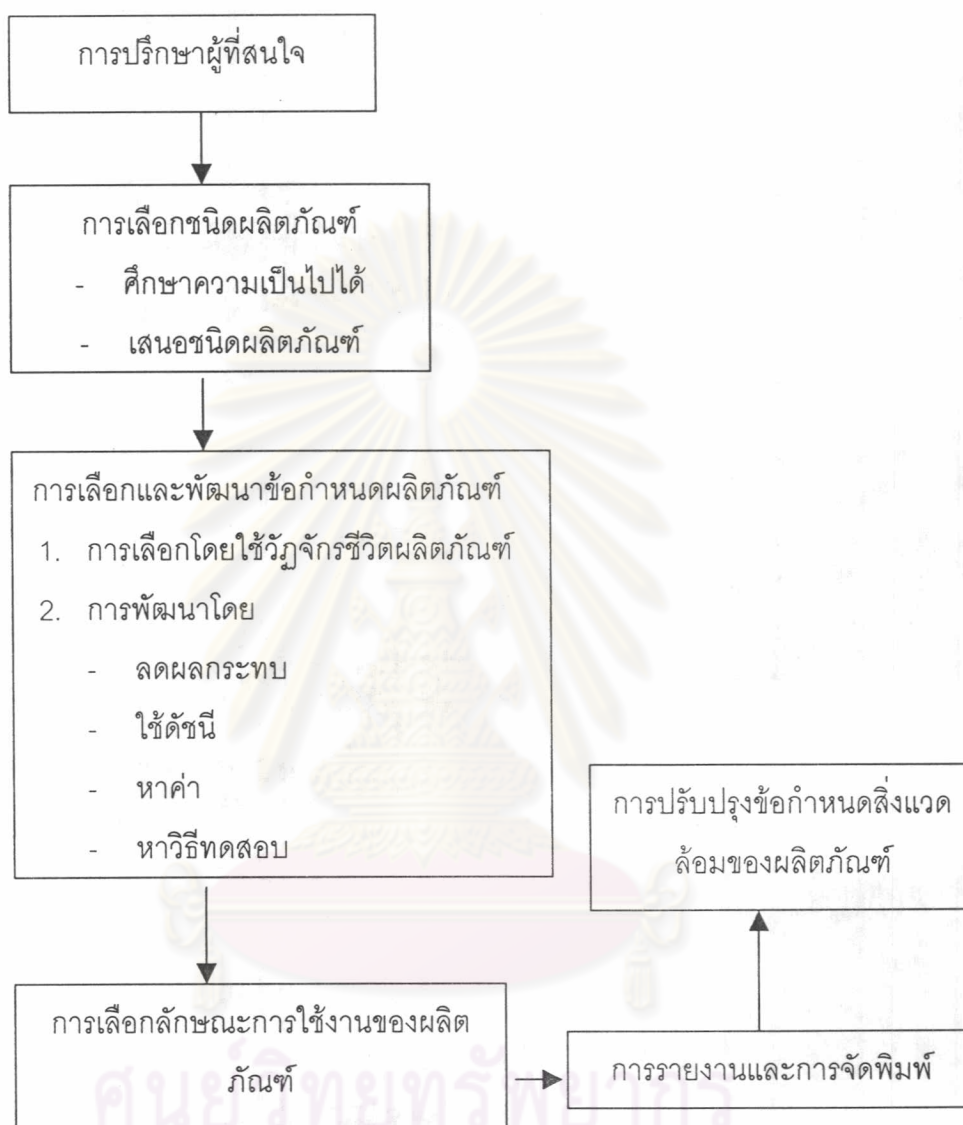
- 4) การคัดเลือก การคัดเลือกข้อกำหนด ต้องสามารถชี้ให้เห็นความแตกต่างทางด้านผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของผลิตภัณฑ์หนึ่งจากผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกันได้อย่างชัดเจนและเที่ยงตรง ผลิตภัณฑ์ใดที่เป็นไปตามข้อกำหนดนี้จะได้รับฉลากสิ่งแวดล้อม
- 5) ข้อกำหนดสิ่งแวดล้อม ข้อกำหนดสิ่งแวดล้อมของผลิตภัณฑ์ ต้องรวมถึงข้อที่ต้องพิจารณาต่อไปนี้
 - วัฏจักรชีวิต (ตามหลักการข้อ 4)
 - ระดับความสามารถที่จะทำได้ โดยพิจารณาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ความเที่ยงตรงในการวัดค่า
 - ระยะเวลาที่ข้อกำหนดมีผลบังคับ
 - ระยะเวลาที่ต้องพิจารณาทบทวนข้อกำหนดใหม่ให้สอดคล้องกับเทคโนโลยี ข้อมูลและความเปลี่ยนแปลงทางการตลาดที่เกิดขึ้นใหม่
- 6) ลักษณะการใช้งานของผลิตภัณฑ์ ต้องเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ในการใช้ ปลอดภัย ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ
- 7) การปรึกษาผู้ที่สนใจ ควรมีขึ้นตั้งแต่เริ่มโครงการเพื่อพิจารณาคัดเลือกผลิตภัณฑ์และข้อกำหนดต่างๆ
- 8) การเป็นไปตามข้อกำหนด ต้องสามารถตรวจสอบได้โดยหน่วยงานฉลากสิ่งแวดล้อม ตามวิธีเรียงตามความสำคัญ ดังนี้
 - มาตรฐาน ISO หรือ IEC
 - มาตรฐานระหว่างชาติที่เป็นที่ยอมรับ
 - วิธีตามหลักการวิเคราะห์ในห้องทดลองที่เป็นที่ยอมรับที่สามารถทำซ้ำได้
 - มาตรฐานระหว่างประเทศในภูมิภาคและของประเทศ
 - หลักฐานของผู้ผลิต
- 9) ความโปร่งใส โครงการต้องมีความโปร่งใส โดยให้ข้อมูลแก่ผู้ที่สนใจและให้เวลาในการตรวจสอบและให้ความเห็น แต่ทั้งนี้อาจมีข้อมูลบางอย่างที่ไม่สามารถเปิดเผยได้ (ตามหลักการข้อ 16)
 - ชนิดของผลิตภัณฑ์
 - ข้อกำหนดทางสิ่งแวดล้อม
 - ลักษณะการใช้งาน

- วิธีทดสอบและยืนยัน
 - ขั้นตอนการให้การรับรอง
 - ข้อกำหนดในการพิจารณาทบทวนเป็นระยะๆ
 - เวลาที่ข้อกำหนดมีผลบังคับ
 - หลักฐานที่เปิดเผยได้ซึ่งใช้ในการให้ฉลากสิ่งแวดล้อม
 - ที่มาของแหล่งเงินทุนในการพัฒนาโครงการ (เช่น ค่าธรรมเนียม งบประมาณจากรัฐบาล)
 - การยืนยันว่าเป็นไปตามข้อกำหนด
- 10) ปัจจัยการค้าระหว่างประเทศ ขั้นตอนและข้อกำหนดสำหรับโครงการฉลากสิ่งแวดล้อมต้องไม่ถูกจัดทำขึ้น ยอมรับ หรือนำไปใช้เพื่อให้เกิด หรือมีผลให้เกิดอุปสรรคที่ไม่จำเป็นต่อการค้าระหว่างประเทศ ต้องคำนึงถึงข้อตกลงทางการค้าขององค์การการค้าโลก (WTO)
 - 11) การเข้าถึงได้ง่าย การสมัคร และการเข้าร่วมโครงการฉลากสิ่งแวดล้อมต้องเปิดให้กับผู้สมัครทุกคนเท่าเทียมกัน ผู้สมัครที่สามารถทำตามข้อกำหนดได้ทุกคนจะได้รับฉลากสิ่งแวดล้อม
 - 12) พื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ของข้อกำหนดสิ่งแวดล้อม การพรรณนาและเลือกข้อกำหนดสิ่งแวดล้อมของฉลาก ต้องอยู่บนพื้นฐานของหลักการที่ถูกต้องทางวิศวกรรมศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ต้องมีข้อมูลที่สนับสนุนว่าผลิตภัณฑ์ที่ได้รับฉลากสิ่งแวดล้อมนั้น อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากกว่าผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้รับฉลาก
 - 13) การหลีกเลี่ยงการขัดผลประโยชน์ โครงการฉลากสิ่งแวดล้อมต้องไม่มีแรงกดดันทางด้านผลประโยชน์ และต้องแสดงว่าไม่มีการได้รับงบประมาณที่อาจทำให้มีการขัดผลประโยชน์
 - 14) ค่าใช้จ่ายและค่าธรรมเนียม ค่าธรรมเนียมรวม ค่าสมัคร ค่าทดสอบหรือค่าบริหารงานตามหลักการควรคิดให้ถูกที่สุดแค่พอกับค่าใช้จ่ายต่างๆ เพื่อทำให้มีผู้ใช้ฉลากสิ่งแวดล้อมมากที่สุด
 - 15) การรักษาความลับ ต้องมีการรักษาความลับของข้อมูลที่ระบุว่า ไม่สามารถเปิดเผยได้
 - 16) การยอมรับซึ่งกันและกัน ต้องมีการสนับสนุนให้มีการยอมรับซึ่งกันและกันในด้านต่างๆ ต่อไปนี้
 - การทดสอบ/ การตรวจสอบ
 - การประเมินการเป็นไปตามข้อกำหนด
 - วิธีบริหาร
 - ข้อกำหนดสิ่งแวดล้อม

ตารางแสดงความสอดคล้องของโครงการฉลากสิ่งแวดล้อมในประเทศต่างๆ
กับมาตรฐานอนุกรม ISO14024

หลักการภายใต้ ISO 14024	Blue Angel (เยอรมัน)	Eco-Mark (ญี่ปุ่น)	EU-Flower (สหภาพยุโรป)	ฉลากเขียว (ไทย)
ความสมัครใจ	/	/	/	/
ความสัมพันธ์กับ ISO14020	/	/	/	/
ความสัมพันธ์กับ กฎหมาย	/	/	/	/
การคัดเลือกผลิตภัณฑ์	/	/	/	/
ข้อกำหนดสิ่งแวดล้อม ที่เหมาะสม	/	/	/	/
ลักษณะการใช้งาน ของผลิตภัณฑ์ ที่เหมาะสม	/	/	/	/
การปรึกษาผู้ที่เกี่ยวข้อง	/	/	/	/
การเป็นไปตามข้อกำหนด	/	/	/	/
ความโปร่งใส	/	/	/	/
การหลีกเลี่ยงการ ขัดผลประโยชน์	/	/	/	/
ค่าใช้จ่ายและค่าธรรมเนียมที่ไม่สูง จนเกินไป	สูง	ต่ำ	สูง	ต่ำ
การรักษาความลับ	/	/	/	/
การยอมรับซึ่งกัน และกัน	X	/	X	/

3) วิธีจัดทำข้อกำหนดของโครงการฉลากสิ่งแวดล้อม มีขั้นตอนดังนี้

(3.1) การปรึกษาผู้ที่สนใจ หน่วยงานฉลากสิ่งแวดล้อมต้องมีขั้นตอนที่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม เช่น ตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษา หรือทำประชาพิจารณ์ ซึ่งให้ข้อมูลและให้เวลาผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาส แสดงความเห็น ได้รับการตอบสนองและพยายามสรุปความเห็นให้ได้

(3.2) การเลือกชนิดผลิตภัณฑ์ ควรทำการศึกษานิตของผลิตภัณฑ์ และการตลาดซึ่งอาจทำได้ดังนี้

ทำการศึกษาคำความเป็นไปนี้ เพื่อหาชนิดของผลิตภัณฑ์ ได้แก่

- การคัดเลือกชนิดผลิตภัณฑ์ขั้นแรก
- หารือกับผู้ที่เกี่ยวข้อง
- ศึกษาตลาด เช่น ขนาด ความต้องการ
- หาว่าใครเป็นผู้ผลิตในตลาด เช่น ผู้ผลิตในประเทศหรือนอกประเทศ
- ผลทางสิ่งแวดล้อมของผลิตภัณฑ์
- ศักยภาพและความจำเป็นที่ต้องปรับปรุงในแง่สิ่งแวดล้อม
- คำจำกัดความของขอบเขตของชนิดผลิตภัณฑ์ โดยคำนึงถึงการใช้ที่เหมือนกัน
- ความเหมาะสมในการใช้ รวมทั้งลักษณะการใช้งาน
- ข้อมูลที่สามารถหาได้

การเสนอชนิดผลิตภัณฑ์ เมื่อได้ทำการศึกษาคำความเป็นไปได้แล้วหน่วยงานฉลากสิ่งแวดล้อมจะทราบว่าผลิตภัณฑ์ชนิดใดที่จะได้รับการยอมรับจากตลาด และควรทำรายงานสรุปผลการศึกษาให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบถึงการพิจารณาคัดเลือกชนิดของผลิตภัณฑ์สำหรับโครงการ

(3.3) การคัดเลือกและการพัฒนาข้อกำหนดสิ่งแวดล้อมของผลิตภัณฑ์

- ก. การเลือกข้อกำหนดสิ่งแวดล้อมของผลิตภัณฑ์ สำหรับฉลากสิ่งแวดล้อมประเภทที่ 1 ต้องพิจารณาวัฏจักรชีวิตของผลิตภัณฑ์ ในกรณีที่ไม่ได้พิจารณาวัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์ในการเลือกข้อกำหนดสิ่งแวดล้อมต้องมีการอธิบายอย่างชัดเจนถึงเหตุผล ทั้งนี้เพื่อให้แน่ใจว่ามีการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง
- ข. การพัฒนาข้อกำหนดสิ่งแวดล้อมของผลิตภัณฑ์ ควรคำนึงถึง
 - สิ่งแวดล้อมในระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และของโลก
 - เทคโนโลยีที่มีใช้อยู่
 - ปัจจัยทางเศรษฐกิจ
- ค. ข้อกำหนดสิ่งแวดล้อมของผลิตภัณฑ์ ควรเป็นสิ่งที่บอกถึง
 - ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ
 - ปัจจัยสิ่งแวดล้อม เช่น ของเสียที่ปล่อยสู่สิ่งแวดล้อม
 - ไม่ควรห้ามการใช้กระบวนการหรือวิธีการผลิตใดโดยไม่มีเหตุผล
 - การห้ามใช้หรือจำกัดสารใดควรขึ้นกับการวิเคราะห์ความเสี่ยงตามหลักการที่ 3 ของ ISO

ตารางเพื่อเลือกข้อกำหนดสิ่งแวดล้อม

ขั้นตอนใน วงจรชีวิต	ดัชนีสิ่งแวดล้อม สิ่งเข้า/สิ่งออก					
	พลังงาน	ทรัพยากร	ของเสีย			อื่นๆ
			น้ำ	อากาศ	ดิน	
สกัดวัตถุดิบ						
การผลิต						
การจัดส่ง						
การใช้						
การทิ้ง						

การพิจารณาข้อกำหนดสิ่งแวดล้อม ควรรวมหัวข้อสำคัญต่อไปนี้

1. ผลกระทบที่ควรลดในขั้นตอนวงจรชีวิต คือการหาว่าจะลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในด้านใดที่เหมาะสมที่สุด เพื่อหาว่าในขั้นตอนใดในวัฏจักรชีวิตของผลิตภัณฑ์ที่มีความแตกต่างระหว่างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของผลิตภัณฑ์ต่างๆ ในผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกัน
2. การใช้ดัชนีคุณภาพและปริมาณ อาจใช้การให้น้ำหนักต่างกันสำหรับข้อกำหนดสิ่งแวดล้อม โดยระบุเหตุผลด้วย
3. การหาค่าของข้อกำหนด เมื่อได้ข้อกำหนดแล้ว ให้คำนวณค่าโดยอาจใช้ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุดที่ยอมรับได้ หรืออื่นๆ
4. การหาวิธีทดสอบ ขั้นตอนและห้องทดลองที่มีอยู่ การพิจารณาถึงหน่วยงานที่สามารถทำการทดสอบ และยืนยันผลทางเทคนิคและค่าใช้จ่ายในการทดสอบนั้น การเลือกวิธีการทดสอบ ควรเป็นไปตามหลักการที่ 9

(3.4) การเลือกลักษณะการใช้งานของผลิตภัณฑ์

ควรคำนึงถึงประสิทธิภาพในการใช้งานมากกว่าการออกแบบหรือลักษณะทั่วไป ได้แก่ การพิจารณาถึง

- ลักษณะการใช้งานของผลิตภัณฑ์
- คัดเลือกจุดสำคัญของการทำงาน

- ยืนยันว่าจุดสำคัญนั้นใช้ได้กับผลิตภัณฑ์ทุกอันในชนิดเดียวกัน
- หาระดับประสิทธิภาพ (ตามหลักการที่ 7)

(3.5) การรายงานและการจัดพิมพ์

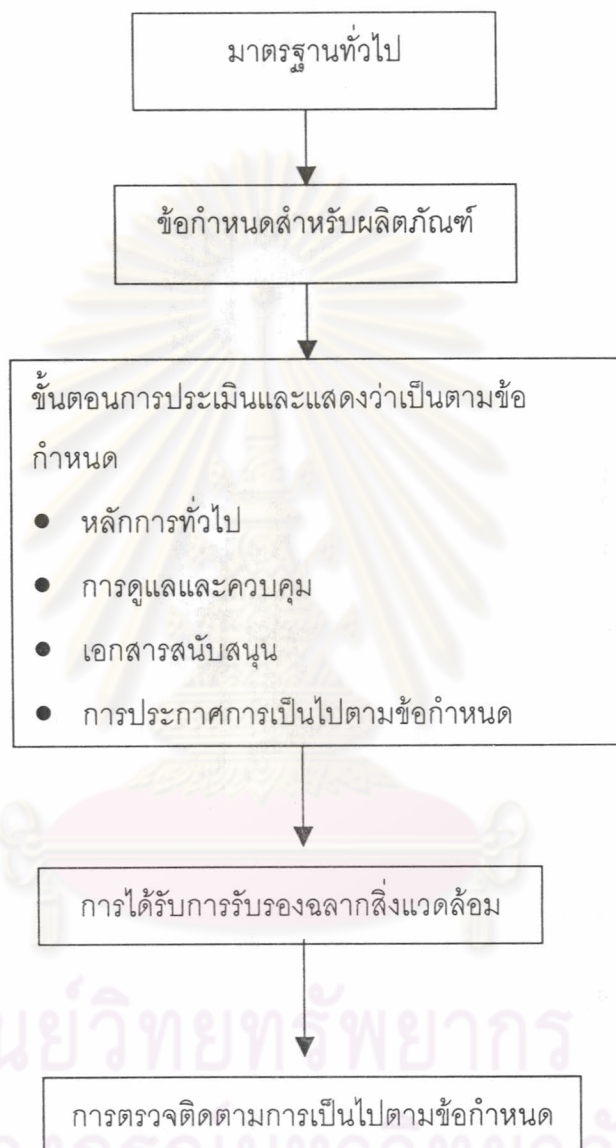
เมื่อได้เลือกชนิด ข้อกำหนดสิ่งแวดลอมและลักษณะการใช้งานแล้ว ควรจัดพิมพ์เป็นเล่ม และแจกให้แก่ผู้บริโภคหรือสาธารณชนที่ขอมา เพื่อให้ข้อมูลว่า

- ข้อกำหนดเป็นกลางและมีเหตุผล
- มีวิธียืนยันข้อกำหนดและลักษณะตามกำหนด
- เป็นไปตามมาตรฐาน ISO14024
- ผู้สนใจได้มีส่วนร่วมในการออกความเห็นซึ่งได้ถูกนำมาประกอบการพิจารณา

(3.6) การปรับปรุงข้อกำหนดสิ่งแวดลอมของผลิตภัณฑ์ ควรกำหนดระยะเวลาที่จะทบทวนข้อกำหนดโดยพิจารณาถึง

- ความเร่งด่วนในการทำตามข้อกำหนดสิ่งแวดลอมที่ปรับปรุงใหม่แล้ว
- ความยุ่งยาก เวลาที่ต้องใช้ และการเปลี่ยนแปลงเครื่องมือในการผลิตเพื่อปฏิบัติตามข้อกำหนดใหม่
- ป้องกันไม่ให้เกิดความได้เปรียบทางการค้าแก่ผู้ผลิต หรือ การออกแบบอันใดอันหนึ่ง
- การให้ผู้ส่งวัตถุดิบของผู้ได้รับฉลากสิ่งแวดลอมเข้ามามีส่วนร่วม
- แผนปฏิบัติการเพื่อจัดการกับผลิตภัณฑ์แบบเก่าที่ได้รับฉลากสิ่งแวดลอมแล้วซึ่งยังอยู่ระหว่างจัดส่งให้ลูกค้า
- เวลาเพื่อปรึกษากับผู้ได้รับจดทะเบียนฉลากสิ่งแวดลอมแล้ว
- ความซับซ้อนของการเปลี่ยนข้อกำหนดต่อการทำงานของหน่วยงานฉลากสิ่งแวดลอม
- ข้อกำหนดทางกฎหมาย

4) วิธีรับรองฉลากสิ่งแวดล้อม หน่วยงานฉลากสิ่งแวดล้อมต้องทำตามข้อกำหนดต่อไปนี้

(4.1) มาตรฐานทั่วไป แบ่งเป็นหัวข้อได้ดังนี้

- มาตรฐานทั่วไป ที่ใช้สำหรับการรับรองและการใช้ฉลากสิ่งแวดล้อมภายใต้โครงการที่กำหนดขึ้นตามมาตรฐาน ซึ่งควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้
 - การประชาสัมพันธ์โดยผู้ได้รับการรับรอง
 - สถานภาพที่จะทำให้ถูกพัก ยกเลิก หรือถอนการรับรอง
 - วิธีทำการแก้ไขเมื่อไม่เป็นตามข้อกำหนด
 - วิธีแก้ไขข้อขัดแย้ง
 - วิธีทดสอบและยืนยันผล
 - ค่าธรรมเนียม
 - ข้อเสนอแนะการใช้เครื่องหมาย
- ข้อกำหนดของผลิตภัณฑ์ ได้แก่ข้อกำหนดสิ่งแวดล้อมและลักษณะการใช้งานของผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นข้อกำหนดทางด้านเทคนิคของผลิตภัณฑ์แต่ละชนิด

(4.2) หน่วยงานฉลากสิ่งแวดล้อมมีหน้าที่ให้การรับรองฉลากสิ่งแวดล้อมเมื่อพบว่า

- ผู้สมัครปฏิบัติตามกฎทั่วไปของโครงการ
- ผลิตภัณฑ์เป็นไปตามข้อกำหนดสิ่งแวดล้อมและลักษณะการใช้งานของผลิตภัณฑ์ชนิดนั้นๆ

การจดทะเบียนไม่ได้บังคับให้ผู้ได้รับการรับรองต้องใช้ฉลากสิ่งแวดล้อมและหน่วยงานต้องทำทะเบียนของผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการจดทะเบียนแล้วเพื่อให้สาธารณชนได้รับรู้

(4.3) ขั้นตอนการประเมินและแสดงว่าเป็นไปตามข้อกำหนด

- หลักการทั่วไป วิธีประเมินต้องมีเขียนไว้อย่างละเอียดเพียงพอที่จะทำให้เกิดความมั่นใจในโครงการที่จัดขึ้น ซึ่งอาจแตกต่างกันแล้วแต่วิธีและแผน
- การดูแลและควบคุม หน่วยงานฉลากสิ่งแวดล้อมต้องมีการพิจารณาทบทวนข้อกำหนดและวางแผนการดูแลและควบคุม
- เอกสารสนับสนุน หน่วยงานฉลากสิ่งแวดล้อมมีหน้าที่
- ต้องให้ผู้จดทะเบียนแสดงความมุ่งมั่นที่จะทำตามกฎหมายสิ่งแวดล้อม

- ขอเอกสารที่แสดงว่าผู้จดทะเบียนได้มีการทำตามข้อกำหนด ซึ่งต้องเป็นข้อมูลที่แน่นอนและยืนยันได้
- ต้องเตรียมเอกสารที่สามารถแจกให้ผู้สนใจเกี่ยวกับสิ่งต่อไปนี้
 - ⇒ ชนิดของผลิตภัณฑ์
 - ⇒ ข้อกำหนดสิ่งแวดล้อมของผลิตภัณฑ์
 - ⇒ ลักษณะการใช้งานของผลิตภัณฑ์
 - ⇒ วิธีทดสอบและยืนยัน
 - ⇒ ขั้นตอนการขอรับรองและการรับรอง
 - ⇒ ข้อกำหนดในการพิจารณาทบทวนเป็นระยะๆ
 - ⇒ หลักฐานที่เปิดเผยได้ที่เป็นพื้นฐานของการให้ฉลากสิ่งแวดล้อม
 - ⇒ ที่มาของแหล่งเงินทุนที่ใช้พัฒนาโครงการ
 - ⇒ การยืนยันการเป็นไปตามข้อกำหนด

ง. การประกาศการเป็นไปตามข้อกำหนด หลังจากได้ให้ฉลากสิ่งแวดล้อมแล้ว หน่วยงานฉลากสิ่งแวดล้อมต้องตรวจติดตามดูว่า การเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์ หรือการผลิตจะทำให้ไม่เป็นไปตามข้อกำหนดหรือไม่ และต้องให้ผู้จดทะเบียนแก้ไขให้เป็นไปตามข้อกำหนด ผู้จดทะเบียนต้องแจ้งให้หน่วยงานฉลากสิ่งแวดล้อมทราบถึงการเปลี่ยนแปลงและแก้ไขให้เป็นไปตามข้อกำหนด

(4.4) การตรวจติดตามการเป็นไปตามข้อกำหนด หลังจากได้ให้ฉลากสิ่งแวดล้อมแล้ว หน่วยงานฉลากสิ่งแวดล้อมต้องตรวจติดตามดูว่า การเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์หรือการผลิตจะทำให้ไม่เป็นไปตามข้อกำหนดหรือไม่ และต้องให้ผู้จดทะเบียนแก้ไขให้เป็นไปตามข้อกำหนด ผู้จดทะเบียนต้องแจ้งให้หน่วยงานฉลากสิ่งแวดล้อมทราบถึงการเปลี่ยนแปลง และการแก้ไขให้เป็นไปตามข้อกำหนด

(4.5) การปกป้องฉลากสิ่งแวดล้อม จำเป็นต้องมีกฎหมายเพื่อป้องกันให้ไม่มีการลักลอบใช้ฉลากสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ผู้บริโภคมีความมั่นใจในโครงการฉลากสิ่งแวดล้อม

ดังนั้นสรุปลักษณะทั่วไปของฉลากสิ่งแวดล้อมที่รับรองโดยองค์กรกลาง/อิสระหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งได้ว่า ฉลากสิ่งแวดล้อมที่รับรองโดยบุคคลที่สาม การดำเนินการจะประกอบไปด้วยขั้นตอน 2 ขั้นตอน

ขั้นตอนแรก คือ การกำหนดประเภท (Categories) ผลิตภัณฑ์ที่จะอยู่ในโครงการและการกำหนดเกณฑ์ (Criteria) ในการพิจารณาว่าผลิตภัณฑ์นั้นๆ ควรมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากน้อยเพียงใด ในการดำเนินการจะมีคณะกรรมการ หรือหน่วยงานมาเป็นผู้พิจารณาถึงประเภทของผลิตภัณฑ์ที่จะอยู่ในโครงการ²¹ โดยที่ในแต่ละโครงการของฉลากสิ่งแวดล้อมประเภทที่ 1 ในแต่ละประเทศนั้นได้มีการวางข้อกำหนดของผลิตภัณฑ์ไว้ดังนี้

- โครงการของสหภาพยุโรป (EU-Flower) ได้มีการวางข้อกำหนดในเรื่องฉลากสิ่งแวดล้อมสำหรับผลิตภัณฑ์ทั้งหมด 20 ประเภท²² อาทิเช่น (1) สินค้าทุกประเภทที่ใช้ทำความสะอาดเพื่อสุขอนามัย (All purpose cleaners and cleaners for sanitary facilities) (2) เตียงพูก (Bed mattresses) (3) กระดาษที่ใช้สำหรับงานศิลปะและทำสำเนา (Copying and graphic paper) (4) ผงซักฟอกสำหรับล้างจาน (Detergents for dishwashers) (5) เครื่องล้างจาน (Dishwashers) (6) สิ่งที่ใช้สวมเท้า เช่น รองเท้า และ ถุงเท้า (Footwear)²³ เป็นต้น
- โครงการฉลากสิ่งแวดล้อม Eco-Mark ของญี่ปุ่น ได้มีการวางข้อกำหนดในเรื่องฉลากสิ่งแวดล้อมสำหรับผลิตภัณฑ์ทั้งหมด 64 ประเภท อาทิเช่น (1) เครื่องกรองสามเหลี่ยมสำหรับใช้กับอ่างล้างในครัว (Triangle strainers for kitchen sinks) (2) เครื่องกรองสำหรับอ่างล้างในครัว (Strainers for kitchen sinks) (3) ถุงกรองสำหรับกำจัดขยะในครัว (Filter bags for kitchen disposal) (4) ตัวดูดซึมน้ำมันที่ใช้ในปรุงอาหารเสร็จแล้ว (Absorbents for used cooking

²¹ United Nations Conference on Trade and Development, "International Cooperation on Eco-Labeling and Eco-Certification Programmes and Market Opportunities for Environmentally Friendly Products," Trade and Development Board Ad Hoc Working Group Trade, Environment First Session Geneva, 28 November 1994, p. 6.

²² "GEN: Global Ecolabelling Network, Annual Report 2002," p. 6.

²³ The European Commission. Producers: Product Group available from <http://europa.eu.int/comm/environment/ecolabel/producers/productsgroups.htm>. [2002, September 4].

- oil) (5) สิ่งที่ใช้บรรจุปุ๋ย (composting containers) (6) นิตยสารและหนังสือที่เกี่ยวกับเรื่องสิ่งแวดล้อม (Magazines and books on environmental problems)²⁴ เป็นต้น
- โครงการฉลากสิ่งแวดล้อม Blue Angel ของสหพันธ์รัฐเยอรมัน ได้มีการวางข้อกำหนดในเรื่องฉลากสิ่งแวดล้อมสำหรับผลิตภัณฑ์ทั้งหมด 88 ประเภท ซึ่งรวมกับฉลากสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรปอีก 20 ประเภท รวมเป็น 108 ประเภท²⁵ อาทิเช่น (1) สารหรือสิ่งที่ใช้สำหรับขัดหรือถูเพื่อทำความสะอาด (Abrasives) (2) น้ำมัน (Atomizing oil burners) (3) ยางรถยนต์ (Automobile tyres) (4) เรือประมงที่ใช้เครื่องยนต์ดีเซล (Busses with diesel drive) (5) เรือประมงที่ใช้แก๊ส (Busses with gas drive) (6) ชิ้นส่วนของรถยนต์ (car sharing)²⁶ เป็นต้น
 - โครงการฉลากเขียวของประเทศไทย มีการใช้ฉลากสิ่งแวดล้อม ได้มีการวางข้อกำหนดในเรื่องฉลากสิ่งแวดล้อมสำหรับผลิตภัณฑ์ทั้งหมด 33 ประเภท คือ (1) ผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปทำจากพลาสติกที่ใช้แล้ว (2) หลอดฟลูออเรสเซนต์ (3) ตู้เย็น (4) ซีอีเอ็มซีเอ็น (5) เครื่องสุขภัณฑ์ (6) ถ่านไฟฉาย (7) เครื่องปรับอากาศ (8) สเปรย์ (9) สารซักฟอก (10) มอเตอร์ (11) ก๊อกน้ำและอุปกรณ์ในห้องน้ำ (12) เครื่องถ่ายเอกสาร (13) สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง (14) น้ำยาลบคำผิด (15) ฉนวนยางกันความร้อน (16) เครื่องเขียน (17) ตลับหมึก (18) เครื่องเขียน (19) ซีดีเอชบี (20) ผลิตภัณฑ์ทำจากผ้า (21) คอมพิวเตอร์ (22) เครื่องซักผ้า (23) ฉนวนกันความร้อน (24) บริการซักน้ำและบริการซักแห้ง (25) น้ำมันหล่อลื่น (26) แชมพู (27) ผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดด้วยขาม (28) ผลิตภัณฑ์ไม้ยางพารา (29) เครื่องเรือนเหล็ก (30) บัลลาสต์อิเล็กทรอนิกส์ (31) สบู่ (32) ผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดพื้นผิว (33) ปุ๋ย²⁷

²⁴ Japan Environmental Associates. Eco Mark Program: Criteria available from: <http://www.jeas.or.jp/ecomark/english/nintei.htm>. [2003, May 24].

²⁵ "GEN: Global Ecolabelling Network, Annual Report 2002," p. 6.

²⁶ TÜV Rheinland Japan Ltd. Blue Angel: Products available from: http://www.blauer-engel.de/englishch/produkte_zeichenanwender/prodypes.php. [2003, July 25].

²⁷ สำนักงานเลขานุการโครงการฉลากเขียว สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย สำนักงานมาตรฐานอุตสาหกรรม, "ปัจจัยในการพิจารณาออกข้อกำหนด," คู่มือเลือกซื้อผลิตภัณฑ์คุณภาพเพื่อสิ่งแวดล้อม, หน้า 5.

เมื่อมีการกำหนดถึงประเภทของผลิตภัณฑ์แล้วจะมีการกำหนดถึงเกณฑ์ (Criteria) ของผลิตภัณฑ์นั้นๆ เป็นประเภทๆ ไปว่ามีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากน้อยเพียงใดจึงควรได้รับฉลากสิ่งแวดล้อม โดยพิจารณาวัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์ (Life-Cycle Consideration: LCC) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อมองให้ครอบคลุมตลอดช่วงชีวิตของผลิตภัณฑ์ จะได้ลดผลกระทบอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ใช่จะไปลดผลกระทบในกระบวนการหนึ่งแต่กลับไปทำให้เกิดผลกระทบในกระบวนการอื่นแทน

ขั้นตอนที่สอง คือ ขั้นตอนการพิจารณาถึงคุณสมบัติของผู้ยื่นคำขอที่จะมาขอใช้ฉลากสิ่งแวดล้อม โดยแต่ละโครงการจะมีคณะกรรมการพิจารณาว่าผู้ประกอบการสามารถที่จะปฏิบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดได้หรือไม่ ทั้งนี้การยื่นขอใช้ฉลากอาจต้องมีการเสียค่าใช้จ่ายหรือค่าธรรมเนียมต่างๆ ตามที่แต่ละโครงการกำหนดขึ้น

ปัจจุบันมีโครงการฉลากสิ่งแวดล้อมประเภทนี้มากกว่า 40 ประเทศทั่วโลก²⁸ การดำเนินการโครงการฉลากสิ่งแวดล้อมนี้อาจได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ (Government-sponsored schemes) หรือรัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ เช่น โครงการ Blue-Angel ของสหพันธ์รัฐเยอรมัน โครงการ EU-Flower ของสหภาพยุโรป โครงการ Eco-Mark ของประเทศญี่ปุ่น รวมถึงโครงการฉลากเขียวของประเทศไทยที่ดำเนินการโดยความร่วมมือระหว่างสถาบันสิ่งแวดล้อมไทยและสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) นอกจากนี้ยังมีโครงการฉลากสิ่งแวดล้อมที่ดำเนินการโดยองค์กรอิสระที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ (Non-Government-sponsored schemes) หากแต่อาจดำเนินการโครงการโดยองค์กรนั้นๆเอง เช่น โครงการ Green Seal ของประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น การดำเนินการโครงการฉลากสิ่งแวดล้อมประเภทนี้ไม่ว่าจะเป็นโครงการประเภทที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ หรือดำเนินการโดยเอกชน จะมีการเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการที่มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย โดยจะเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดประเภทของผลิตภัณฑ์ตลอดจนการกำหนดข้อกำหนดผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งของคณะกรรมการที่เป็นกลุ่มผู้ดำเนินการ²⁹

²⁸ ปราณี พันชุมสินชัย, ISO14000 มาตรฐานการจัดการสิ่งแวดล้อมและกฎหมายสิ่งแวดล้อมไทยสำหรับผู้บริหาร, หน้า 70.

²⁹ อัมพร ด่านนภา, "แนวทางการพัฒนากฎหมายไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ," หน้า 38-44.

(2) ฉลากสิ่งแวดล้อมประเภทที่ 2: ฉลากสิ่งแวดล้อมที่เป็นการรับรองคุณสมบัติทางด้านสิ่งแวดล้อมของผลิตภัณฑ์ โดยผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้จัดจำหน่าย ผู้ค้าปลีก หรือ ผู้อื่นที่จะได้รับประโยชน์จากการประกาศนั้น (Self-Declared Environmental Claim)

ลักษณะทั่วไปของฉลากสิ่งแวดล้อมประเภทที่ 2

เป็นการรับรองคุณสมบัติทางด้านสิ่งแวดล้อมของผลิตภัณฑ์โดยผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้จัดจำหน่าย ผู้ค้าปลีก หรือผู้อื่นที่จะได้รับประโยชน์จากการประกาศนั้น เพื่อแสดงว่าผลิตภัณฑ์หรือการบริการนั้น มีการใช้วัตถุดิบการผลิตการจำหน่าย การใช้งาน หรือการกำจัดหลังการใช้ ที่ช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างไร การประกาศนี้จะไม่มีการรับรอง จึงเป็นการรับรองตนเอง เช่นใช้คำว่า "recycle" "ozone friendly" ในผลิตภัณฑ์ที่ตนผลิตขึ้นเป็นต้น ทั้งนี้การใช้ฉลากประเภทนี้ส่วนมากใช้เพื่อโฆษณาคุณสมบัติสินค้า³⁰

สำหรับปัญหาการใช้ฉลากประเภทนี้คือ อาจทำให้ผู้บริโภคมีความสับสนว่าคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์เป็นไปตามที่กล่าวอ้างหรือไม่ เนื่องจากฉลากประเภทนี้ง่ายต่อการจัดทำ ทำให้ไม่เกิดความโปร่งใสในการจัดทำเท่าที่ควร เพราะผู้ประกอบการจะอ้างเช่นไรก็ได้³¹ แต่ทั้งนี้ประเทศแต่ละประเทศต่างก็มีกฎหมายภายในในการควบคุมการโฆษณาดังกล่าว ทำให้เกิดปัญหาที่ว่า การกำหนดมาตรฐานระหว่างประเทศในเรื่องนี้มีความจำเป็นแค่ไหน ซึ่งการกำหนดเกณฑ์ในการใช้ฉลากรวมถึงกฎหมายภายในของแต่ละประเทศที่มาบังคับใช้ในเรื่องนี้มีลักษณะต่างกัน อีกทั้งแนวทางทางเทคนิคไม่เหมือนกันในแต่ละประเทศอาจก่อให้เกิดปัญหาแก่ผู้ต้องการนำสินค้าเข้ามาภายในประเทศได้ ประกอบกับการกล่าวอ้างคุณสมบัติมักไม่มีความชัดเจน หรือมีการวิเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์อย่างแน่นอน ทำให้บรรดาผู้บริโภคต่างสับสนว่าผลิตภัณฑ์นั้นมีคุณสมบัติเป็นจริงดังที่กล่าวอ้างหรือไม่

ข้อกำหนดของ ISO ในเรื่องฉลากสิ่งแวดล้อมที่รับรองโดยตนเองนี้ ได้มีการกำหนดมาตรฐานในเรื่องนี้ในมาตรฐาน ISO 14021 ซึ่งได้กำหนดมาตรฐานในการประกาศคุณสมบัติดังกล่าวที่

³⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 52-53.

³¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 53 แปลมาจาก Vinod Rege, "GATT Law and Environment-related Issues Affecting the trade of Developing Countries," *Journal of World Trade*, 28:136.

เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือการบริการ โดยมาตรฐานนี้จะช่วยให้ฉลากสิ่งแวดล้อมที่รับรองตนเองมีลักษณะดังนี้

- การอ้างคุณสมบัติสิ่งแวดล้อมเที่ยงตรง เป็นธรรม และไม่หลอกลวง
- กระตุ้นให้มีการปรับปรุงทางด้านสิ่งแวดล้อมในการผลิตผลิตภัณฑ์
- ป้องกันและลดการอ้างที่ไม่ได้รับการรับรอง
- ลดความสับสนทางตลาด
- ลดข้อจำกัดทางการค้าและอุปสรรคทางการค้าระหว่างประเทศ
- ให้ข้อมูลที่ดีกว่าแก่ผู้บริโภคเพื่อเป็นทางเลือก

การอ้างคุณสมบัติทางด้านสิ่งแวดล้อมด้วยการใช้ฉลากที่รับรองด้วยตนเองนี้ อาจทำในรูปแบบของข้อความ สัญลักษณ์ หรือรูปภาพที่ตัวผลิตภัณฑ์ หรือฉลากที่บรรจุ เอกสารแนะนำผลิตภัณฑ์ จุลสารวิชาการ การโฆษณา การเผยแพร่ต่อสาธารณะ โดยการประกาศต้องไม่ก่อให้เกิดความผิดพลาดในการตีความ โดยไม่ให้มีการใช้คำที่มีลักษณะเคลือบคลุม เช่นข้อความ ต่อไปนี้ "environmental safe", "environmenatally friendly", "environmentally friendlier", "earth friendly", "non polluting", "green", "dolphin friendly", "nature friend", "ozone friendly" การใช้ฉลากประเภทนี้จำเป็นต้องคำนึงถึงมาตรฐาน ISO 14020 ซึ่งเป็นหลักการทั่วไปที่นำมาใช้เป็นแนวทางในการวางข้อกำหนดฉลากสิ่งแวดล้อมทั้ง 3 ประเภท³²

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³² อัมพร ด่านนภา, "แนวทางการพัฒนานาฏหมายไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ," หน้า 53-54.

(3) ฉลากสิ่งแวดล้อมประเภทที่ 3: ฉลากสิ่งแวดล้อมที่บอกรายละเอียดข้อมูล
(Environmental Product Declaration: EPD)

ฉลากสิ่งแวดล้อมประเภทนี้ เป็นฉลากที่แสดงข้อมูลผลกระทบของผลิตภัณฑ์หรือบริการที่มีต่อสิ่งแวดล้อมในเชิงปริมาณและเป็นข้อมูลที่ได้จากการพิจารณาผลกระทบตลอดวัฏจักรชีวิตของผลิตภัณฑ์ ตัวอย่างเช่น

ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม	ในการผลิต	ในการใช้งาน	เมื่อสิ้นอายุการใช้งาน	รวมทั้งหมด
การใช้ทรัพยากร (kg)	376	116	1	493
การใช้พลังงาน (kWh)	23100	3720	0.057	26820
การปล่อยก๊าซเรือนกระจก (kg-CO ₂ -eq)	225	103	69	397
การปล่อยก๊าซทำลายโอโซน (kg CFC-eq)	0	0	0	0
วัสดุที่รีไซเคิลได้ (kg)	3.3	-	51	54.3
ขยะมีพิษ (kg)	0.13	0.08	0.32	0.53
ขยะทั่วไป (kg)	414	179	12	605

การแสดงผลนอกจากจะใช้ตารางแสดงค่าต่างๆ แล้วยังอาจแสดงด้วยรูปแบบอื่น เช่น กราฟ เพื่อสื่อให้ผู้บริโภคซึ่งอาจเป็นภาคอุตสาหกรรมด้วยกัน หรือผู้บริโภคสินค้าโดยตรงสามารถเข้าใจได้ง่ายและสามารถเปรียบเทียบได้ว่าผลิตภัณฑ์ของบริษัทใดมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมาก-น้อยกว่ากัน

เนื่องจากฉลากสิ่งแวดล้อมประเภทที่ 3 นี้เป็นเรื่องใหม่และการแสดงผลต้องมีพื้นฐานจากการประเมินวัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์ (Life Cycle Assessment) ซึ่งเป็นเรื่องซับซ้อน เข้าใจยาก ใช้เวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานสูง ผู้ที่เริ่มโครงการจึงมักเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ดังนั้น ISO จึงได้ประกาศใช้เป็นเอกสารรายงานทางวิชาการ (Technical Report, TR 14025) เพราะฉลากประเภทนี้ยังไม่แพร่หลายและมีความแตกต่างกันในทางปฏิบัติอยู่มาก แต่เมื่อทดลองใช้

ครบ 3 ปี (2000-2002) ได้มีการยกสถานะภาพเป็นมาตรฐานระหว่างประเทศแล้วซึ่งขณะนี้อยู่ในระหว่างการร่างหลักเกณฑ์อยู่ ซึ่งคาดว่าจะเสร็จปลายปี ค.ศ.2004

หาก ISO ยกสถานะภาพของ ISO/TR 14025 เป็น ISO/14025 จะเป็นไปตามหลักการขององค์การการค้าโลก (WTO) ทั้งนี้ เพราะความตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้าภายใต้ WTO มีวัตถุประสงค์ที่จะขจัดปัญหาทางการค้าโดยใช้มาตรฐานระหว่างประเทศในการอ้างอิง³³

ตารางข้างล่างจะแสดงถึงตัวอย่างของฉลากสิ่งแวดล้อม ใน 3 จำพวก แต่ละจำพวกจะจำแนกชนิดที่เป็นการบังคับและสมัครใจ และการออกโดยองค์กรของรัฐและเอกชน อย่างไรก็ตามควรระวังไว้ว่าสำหรับการออกฉลากสิ่งแวดล้อมบางประเภทนั้น ทั้ง NGO และองค์กรของรัฐเกี่ยวข้องทั้งคู่

	ออกโดยรัฐบาล	โดยเอกชน
บังคับ	Non-GM-Label (ออสเตรเลีย/นิวซีแลนด์) Energy Guide (U.S.A.)	-
สมัครใจ	Blue Angel (Germany) EU-Flower (Europe)	Green Seal (U.S.A.)

ความแตกต่างระหว่างฉลากของภาครัฐและภาคเอกชนเป็นสิ่งสำคัญต่อระบบกฎหมายขององค์การการค้าโลก (WTO) หากประเทศหนึ่งเริ่มนำการกำหนดเรื่องฉลากมาใช้อย่างเป็นทางการและประเทศอื่นรู้สึกว่าได้มีการแบ่งแยกและปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม องค์กรระดับข้อพิพาทของ WTO สามารถชี้ขาดในประเด็นนี้ การแทรกแซงในเรื่องนี้โดยตรงไม่สามารถทำได้ ถ้าฉลากนั้นถูกกำหนดโดยองค์กรเอกชน ยิ่งไปกว่านั้น ฉลากโดยความสมัครใจและโดยสภาพบังคับถูกปฏิบัติอย่างแตกต่างกันภายใต้กฎขององค์การการค้าโลก³⁴

³³ ปริมา หวังวงศศิริโรจน์, ฉลากเขียวประเภทที่ 3, สำนักงานมาตรฐานอุตสาหกรรม, หน้า 1-3.

³⁴ Susanne, DrÖge, Discussion Paper No. 242 : Ecological Labelling and the World Trade Organization, (Berlin): pp. 5-6.

ฉลากสิ่งแวดล้อมทั้งสามประเภทข้างต้น ตกอยู่ภายใต้มาตรฐาน ISO 14020 ซึ่งเป็นมาตรฐานที่กำหนดหลักการทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการทำและการใช้ผลิตภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อม มี 9 หลักการที่กล่าวไว้ข้างต้น

บทสรุปความแตกต่างของฉลากสิ่งแวดล้อมทั้ง 3 ประเภท³⁵

รูปแบบ (Item)	ประเภทที่ 1 (Type 1)	ประเภทที่ 2 (Type 2)	ประเภทที่ 3 (Type 3)
ชื่อสามัญ (Generic Name)	ฉลากสิ่งแวดล้อมที่รับรองโดยองค์กรกลาง (Eco-Labeling)	ฉลากสิ่งแวดล้อมที่ผู้ผลิต ตรับรองตนเอง (Self declared Environmental Claim)	ฉลากสิ่งแวดล้อมที่บอก รายละเอียดข้อมูล (Environmental Declaration)
เป้าหมายของผู้บริโภค (Target Audience)	ผู้บริโภคระดับค้าปลีก (Retail Consumer)	ผู้บริโภคระดับค้าปลีก (Retail Consumer)	ผู้บริโภคที่เป็นบริษัทอุตสาหกรรม และผู้บริโภค ระดับค้าปลีก (Industrial/Retail Consumer)
วิธีการสื่อสาร (Communication Method)	การปิดฉลากสิ่งแวดล้อม (Environmental Label)	การใช้ข้อความและ สัญลักษณ์ (Text & Symbol)	เอกสารแสดงข้อมูลใน ด้านสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏ ภายนอก (Environmental Profile Data Sheet)
ขอบเขต (Scope)	พิจารณาตลอดวัฏจักร ชีวิตของผลิตภัณฑ์ (Whole life Cycle)	ข้อกำหนดเฉพาะเรื่องวัฏ จักรชีวิตของผลิตภัณฑ์ หรือแสดงเหตุผลในแง่สิ่งแวดล้อมด้านเดียว (Single aspect)	พิจารณาตลอดวัฏจักร ชีวิตของผลิตภัณฑ์ (Whole life Cycle)

³⁵ Kun-Mo Lee and Haruo Uehara, Best Practices of ISO14021 : Self-declared environmental claims. (Suwon: Center for Ecodesign and LCA(CEL), Ajou University), p.11.

มีการวางข้อกำหนด (Criteria)	มี	ไม่มี	ไม่มี
ใช้การประเมินวัฏจักร ชีวิตของผลิตภัณฑ์ในการ วางข้อกำหนด (Use of Life Cycle Analysis: LCA)	ไม่มี	ไม่มี	มี
บุคคล/องค์กรที่ดำเนิน การ (Practitioner)	บุคคลที่ 3/องค์กรกลาง (Third party)	ผู้นำเข้า/ผู้ผลิต (First party)	บุคคลที่ 3/องค์กรกลาง และ/หรือ ผู้นำเข้า/ผู้ผลิต (Third/First party)
มีการรับรอง (Certification)	มี	โดยทั่วไปไม่มี	มี/ไม่มี
หน่วยงาน/องค์กรที่ควบคุม (Governing body)	หน่วยงานให้ฉลากสิ่งแวดล้อม (Eco-Labeling Body)	สำนักงานคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer Bureau)	หน่วยงานที่ให้การรับรอง (Accreditation Body)

2.3 การใช้มาตรการ Eco-Labeling ในทางการค้าของประเทศต่างๆ

2.3.1 โครงการ Blue Angel ของสหพันธ์รัฐเยอรมัน

ประเทศเยอรมันเป็นประเทศแรกที่เริ่มโครงการฉลากสิ่งแวดล้อมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 (ค.ศ.1977) ซึ่งเรียกว่า "โครงการ Blue Angel" เป็นโครงการที่ริเริ่มโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมของสหพันธ์ (the Federal Minister of the Interior) และ รัฐมนตรีว่าด้วยการป้องกันสิ่งแวดล้อมของสหพันธ์ (the Ministers for Environmental Protection of the Federal States) รัฐบาลของสหพันธ์รัฐเยอรมันมีความเห็นว่าโครงการฉลากสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นเครื่องมือที่ค่อนข้างนิ่มนวล (soft instrument) อย่างไม่หนึ่ง ในด้านนโยบายสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบทั้งหมดของโครงการเป็นแบบสมัครใจ ไม่ได้มีข้อกำหนดในการห้ามและบังคับให้ต้องผูกพันตามข้อกำหนด

ของโครงการ ซึ่งโครงการ Blue Angel นี้เป็นโครงการที่อาศัยข้อมูล ความเคลื่อนไหว และการพิจารณาในเรื่องสิ่งแวดล้อมจากผู้ผลิตและผู้บริโภค³⁶

“Blue Angel” (ฉลากสิ่งแวดล้อมของสหพันธ์รัฐเยอรมัน) คือ ฉลากสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นแนวทางสำหรับผู้บริโภคในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยกว่าผลิตภัณฑ์ในประเภทเดียวกัน และเป็นการส่งเสริมให้ผู้ผลิตพัฒนาและจัดให้มีผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากกว่า

(1) วัตถุประสงค์ของฉลากสิ่งแวดล้อมของสหพันธ์รัฐเยอรมัน

- 1) ปลุกจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมให้แก่ผู้บริโภค โดยการแนะนำผลิตภัณฑ์ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อย
- 2) ส่งเสริมให้กลุ่มอุตสาหกรรมผู้ผลิตหันมาพัฒนาและจัดให้มีผลิตภัณฑ์ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อย
- 3) เพื่อให้เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ตามนโยบายสิ่งแวดล้อม
- 4) เป็นโครงการโดยสมัครใจ
- 5) ใช้ฉลากสิ่งแวดล้อมปรับเป็นเครื่องมือทางการตลาดตามนโยบายสิ่งแวดล้อม³⁷

(2) ขั้นตอนและหลักเกณฑ์การคัดเลือกฉลากสิ่งแวดล้อมของสหพันธ์รัฐเยอรมัน

ขั้นตอนและหลักเกณฑ์การคัดเลือกฉลากสิ่งแวดล้อมของสหพันธ์รัฐเยอรมันนี้จะต้องพิจารณาประกอบกัน ดังนี้

³⁶GERMANY'S BLUE ANGEL available from: www.epa.gov/opptintr/epp/pubs/envlab/.blueangel.pdf. [2003, June 20]

³⁷GERMANY'S BLUE ANGEL available from: www.epa.gov/opptintr/epp/pubs/envlab/blueangel.pdf. [2003, June 20]

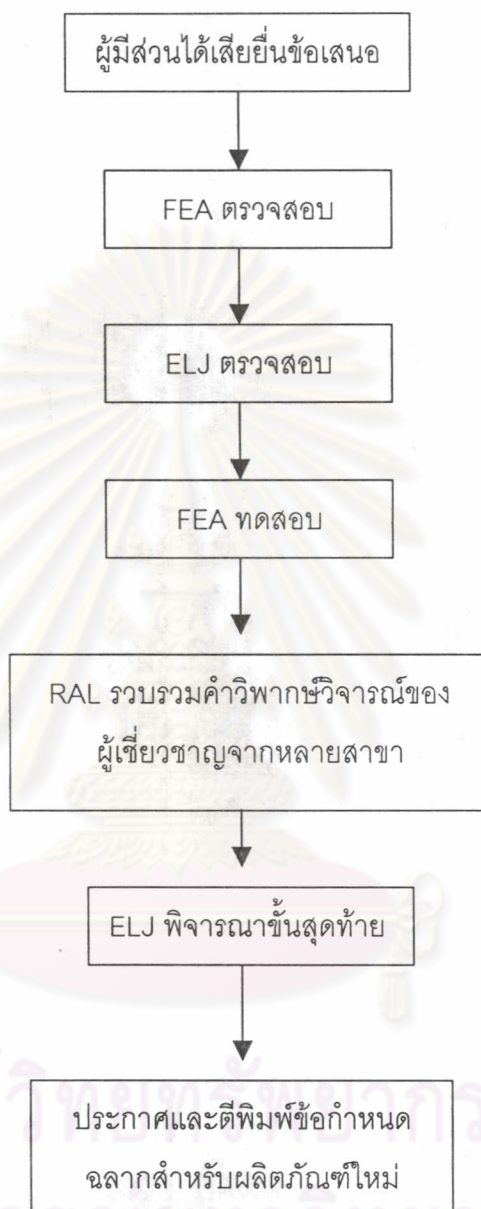
ก. ขั้นตอนการคัดเลือก

- 1) ผู้มีส่วนได้เสีย เช่น ผู้ผลิต อาจเสนอให้มีการกำหนดผลิตภัณฑ์ที่จะได้รับฉลากเพื่อให้มีการตรวจสอบโดยหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมของสหพันธ์ (The Federal Environmental Agency : FEA)
 - 2) ภายหลังจากที่มีการพิจารณาโดย FEA ทาง FEA จะรายงานและส่งกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่แนะนำไปยังคณะกรรมการฉลากสิ่งแวดล้อม (Environmental Label Jury : ELJ) ซึ่งประกอบไปด้วยตัวแทนจากอุตสาหกรรมสิ่งแวดล้อม ผู้บริโภค และองค์การสหประชาชาติ
 - 3) ELJ จะพิจารณาคัดเลือกข้อเสนอที่เหมาะสมให้พิจารณาและทดสอบโดย FEA
 - 4) เมื่อได้มีการริเริ่มในโปรแกรมแล้ว ELJ จะสั่งว่าควรจะมีการทดสอบปีละกี่ครั้ง (5-15 ครั้ง)
 - 5) FEA จะดำเนินการปรับปรุงวัฏจักรชีวิตของผลิตภัณฑ์ให้มีประสิทธิภาพดีขึ้นเพื่อพิจารณาว่าขั้นตอนใดของวัฏจักรชีวิตของผลิตภัณฑ์มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากที่สุด เมื่อดำเนินการเสร็จแล้ว ขั้นตอนต่อไป FEA จะร่างหลักเกณฑ์ที่เป็นผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ผู้ยื่นคำขอได้รับฉลากสิ่งแวดล้อม ปฏิบัติตามข้อกำหนดในกลุ่มผลิตภัณฑ์ดังกล่าว
 - 6) องค์การรับรองคุณภาพและฉลากของเยอรมัน* (German Institute of Quality Assurance and Labeling :RAL) จะทำการตรวจสอบร่างข้อกำหนดกลุ่มผลิตภัณฑ์อีกครั้ง และส่งผลการวิพากษ์วิจารณ์ให้กับ ELJ ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่สุดท้ายที่จะรับรองหลักเกณฑ์ฉลากสิ่งแวดล้อมใหม่หรือไม่
- ขั้นตอนในการจัดให้มีกลุ่มผลิตภัณฑ์ฉลากสิ่งแวดล้อมใหม่จะใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ ระหว่าง 6 เดือน – 2 ปี³⁸ ซึ่งมาตรฐานนี้จะถูกแก้ไขทุกๆ 3 ปี³⁹

* RAL คือ องค์การที่ไม่ค้ากำไรซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการทดสอบกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่สมควรพิจารณาเพื่อติดฉลากสิ่งแวดล้อม ซึ่งคณะพิจารณาจะเป็นผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นตัวแทนจากกลุ่มอุตสาหกรรม ผู้ผลิต ผู้บริโภค และองค์การสิ่งแวดล้อมเพื่อพิจารณาในร่างข้อกำหนดการได้รับฉลาก

³⁸ Staffin C. Ashley, "Trade Barrier or Trade Boon? A Critical Evaluation of Environmental Labeling and Its Role in the "Greening" of World Trade," Columbia Journal of Environmental Law (Vol.21 No.2, 1996): 225.

สรุปขั้นตอนการคัดเลือก ได้ดังนี้

³⁹ GERMANY'S BLUE ANGEL available from: www.epa.gov/opptintr/epp/pubs/envlab/blueangel.pdf. [2003, June 20]

ข. หลักเกณฑ์การคัดเลือก

- 1) เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จึงต้องการกำหนดผลิตภัณฑ์ที่จะได้รับฉลาก
- 2) พิจารณาจากหลายปัจจัย เช่น ถึงแม้ว่าผลิตภัณฑ์หนึ่งอาจเป็นผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยแล้วก็ตาม อาจถูกคัดเลือกให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีข้อกำหนดเพื่อให้ได้รับฉลาก โดยอาจกำหนดให้มีการพิจารณาจากการจัดให้มีการลดสารประกอบที่เป็นอันตรายต่อผลิตภัณฑ์นั้นๆ ให้น้อยลง หรือจัดให้มีข้อกำหนดที่นำไปสู่การลดการกำจัดของเสียเพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อมมากขึ้น
- 3) ผลิตภัณฑ์ที่ติดฉลากจะเป็นผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มผลิตภัณฑ์ประเภทเดียวกัน⁴⁰

กฎเกณฑ์ในการได้รับฉลากของแต่ละผลิตภัณฑ์ จะมีการพิจารณาเปลี่ยนแปลงทุกๆ 3 ปี แต่สำหรับกลุ่มผลิตภัณฑ์ซึ่งมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ทางคณะกรรมการฉลากสิ่งแวดล้อมก็อาจจะพิจารณาให้มีระยะเวลาที่สั้นกว่านั้นได้

(3) การอนุมัติการให้ฉลากสิ่งแวดล้อมของสหพันธ์รัฐเยอรมัน

- 1) การยื่นคำขอรับฉลากโดยผู้ผลิตและการพิจารณาการยื่นคำขอนั้นซึ่งจะนำไปสู่การทำสัญญาเพื่อขอใช้ฉลาก

- 2) ผู้สนใจยื่นคำขอ จะมีการยื่นคำขอไปยัง RAL คำขอจะมีการพิจารณาโดย RAL พร้อมกับ FEA เมื่อคำขอได้รับการอนุมัติ จะมีการเซ็นสัญญาระหว่าง RAL พร้อมด้วยผู้ผลิตผลิตภัณฑ์

ผู้ผลิตต่างประเทศสามารถที่จะยื่นคำขอรับฉลากได้ในเงื่อนไขเดียวกับที่ใช้กับบริษัทเยอรมัน ซึ่งเมื่อยื่นคำขอเพื่อให้ได้รับสิทธิในการใช้ฉลาก Blue Angel ผู้ยื่นคำขอ จะต้องเสียค่าธรรมเนียม 153.39 ยูโร (รวมภาษีมูลค่าเพิ่ม) ต่อ 1 คำขอ โดยการจ่ายไปยัง RAL และหลังจากได้

⁴⁰ Delbrück Kilian, "The German Eco-Label "Blue Angel" and International Trade in Eco-Labeling and International Trade," ed. Simonetta Zarrilli, Veena Jha and Rene Vossenaar (Great Britain: The Ipswich Book Company Ltd., 1997), p.190.

ทำสัญญาการใช้ฉลาก Blue Angel แล้วก็ต้องมีการชำระค่าธรรมเนียมรายปี ซึ่งจะคำนึงถึงยอดขายหลังจากที่ได้มีการปิดฉลาก Blue Angel บนผลิตภัณฑ์⁴¹

(4) โครงการ Blue Angel กับมาตรฐานระหว่างประเทศ

ก. โครงการ Blue Angel กับมาตรฐานระหว่างประเทศชุดอนุกรม ISO 14020

ถึงแม้ว่าโครงการ Blue Angel จะเป็นกฎระเบียบที่เกิดขึ้นก่อนที่จะมีการประกาศใช้มาตรฐานระหว่างประเทศ ISO 14000 ในส่วนที่เกี่ยวกับฉลากสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการดำเนินโครงการนั้นจึงไม่ได้นำมาตราฐาน ISO มาเป็นพื้นฐานในการดำเนินการ อย่างไรก็ตาม การพิจารณาว่าฉลากสิ่งแวดล้อมของโครงการ Blue Angel เป็นไปตามมาตรฐานระหว่างประเทศหรือไม่ จะพิจารณาจากประเด็นดังต่อไปนี้

1) ฉลากมีความเที่ยงตรง

สำหรับโครงการ Blue Angel นี้เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่ามีความเที่ยงตรง เนื่องจากมีการพิจารณาถึงวัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์และตลอดจนกระบวนการได้มาซึ่งฉลากนั้นต้องผ่านหน่วยงานหลายหน่วยงานตั้งแต่ คณะกรรมการฉลากสิ่งแวดล้อม (Environmental Label Jury : ELJ) ซึ่งประกอบไปด้วยตัวแทนจากอุตสาหกรรมสิ่งแวดล้อม ผู้บริโภค และองค์การสหประชาชาติ และผ่านการทดสอบโดย FEA จนกระทั่งผ่านองค์การรับรองคุณภาพและฉลากของเยอรมัน (German Institute of Quality Assurance and Labeling :RAL) เพื่อทำการตรวจสอบร่างข้อกำหนดกลุ่มผลิตภัณฑ์อีกครั้ง และส่งผลการวิพากษ์วิจารณ์ให้กับ ELJ ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่สุดท้ายจะรับรองหลักเกณฑ์ฉลากสิ่งแวดล้อมใหม่หรือไม่ แสดงให้เห็นได้ว่าการกำหนดฉลากสิ่งแวดล้อมสำหรับแต่ละผลิตภัณฑ์นั้นได้มีการตรวจสอบโดยละเอียดก่อนที่จะกำหนดเป็นข้อกำหนดฉลากของผลิตภัณฑ์ใดผลิตภัณฑ์หนึ่ง จึงถือได้ว่าฉลากต้องมีความเที่ยงตรงก่อนที่จะออกเป็นข้อกำหนดขึ้นมา จึงถือได้ว่าโครงการ Blue Angel สอดคล้องกับ ISO 14020 ข้อนี้

⁴¹ The cost for the Blue Angel. Available from: <http://www.blauer-engel.de/engl>. [2003, November 29].

2) ไม่ก่อให้เกิดอุปสรรคทางการค้า

เมื่อพิจารณาโครงการ Blue Angel ในด้านการกำหนดคุณลักษณะด้านสิ่งแวดล้อมและวิธีการตรวจสอบแล้วพบว่า ขั้นตอนหรือวิธีการดังกล่าวทำด้วยความโปร่งใส ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดคุณลักษณะการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ที่จะกำหนดเกณฑ์การได้รับฉลากสิ่งแวดล้อม ซึ่งบุคคลใดก็ตามสามารถที่จะเสนอผลิตภัณฑ์ที่จะขอรับฉลากสิ่งแวดล้อมได้ แม้ว่าโดยส่วนใหญ่มักจะเป็นผู้ผลิตที่จะนำเสนอผลิตภัณฑ์ที่จะได้รับการคัดเลือกก็ตาม⁴² อีกทั้งในกรณีของวิธีการตรวจสอบคำขอเพื่อขอรับฉลากสิ่งแวดล้อมนั้น จะไม่มีการแบ่งแยกสำหรับคำขอที่ยื่นโดยบุคคล/นิติบุคคล เยอรมันหรือบุคคล/นิติบุคคลต่างประเทศ จึงกล่าวได้ว่าผู้ผลิตต่างประเทศสามารถที่จะขอรับฉลากสิ่งแวดล้อม Blue Angel โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ⁴³ ดังนั้นในแง่ของการกำหนดคุณลักษณะด้านสิ่งแวดล้อมและวิธีการตรวจสอบ โครงการ Blue Angel ถือได้ว่าไม่ก่อให้เกิดอุปสรรคทางการค้า ผู้เขียนมีความเห็นว่าฉลากโครงการฉลากสิ่งแวดล้อมของเยอรมันสอดคล้องกับ ISO 14020 ซ้อน

3) มีการประเมินทางวิทยาศาสตร์

สำหรับโครงการ Blue Angel เมื่อมีประเภทผลิตภัณฑ์ใดที่ได้รับการคัดเลือกแล้ว FEA จะมีการร่างข้อกำหนดผลิตภัณฑ์นั้น ซึ่งร่างข้อกำหนดนั้นจะถูกส่งไปยัง RAL ซึ่งเป็นหน่วยงานที่จะจัดให้มีการรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ของผู้เชี่ยวชาญ (expert hearings) เกี่ยวกับคำถามทางเทคนิคที่อาจถูกหยิบยกขึ้นมาจากตัวแทนจากภาคอุตสาหกรรม การผลิต ผู้บริโภค องค์กรสิ่งแวดล้อม และบางครั้งจะมีนักวิทยาศาสตร์และตัวแทนจากสถาบันต่างๆได้รับเชิญให้มาถามคำถามและแสดงความคิดเห็นในร่างข้อกำหนดนั้นๆ⁴⁴ ฉะนั้นการจัดให้มีการรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ของผู้เชี่ยวชาญซึ่งแม้ว่าไม่ได้มีการกำหนดแน่นอนว่าจะต้องมีนักวิทยาศาสตร์ หรือผู้มีความชำนาญด้านวิทยาศาสตร์จะต้องเข้าร่วมด้วยเสมอไป⁴⁵ ผู้เขียนมีความเห็นว่าในกรณีที่มีความจำเป็นที่จะต้องมี

⁴² OECD, "Eco-labelling: Actual Effects on Selected Programmes," Cancels & replaces the same document distributed 30-May-1997, OCDE/GD(97)105, p. 26.

⁴³ Ibid., p. 27.

⁴⁴ GERMANY'S BLUE ANGEL. Available from: www.epa.gov/opptintr/epp/pubs/envlab/blueangel.pdf [2003, June 20].

⁴⁵ Expert Hearings. Available from: <http://www.blauer-engel.de/engl/> [2003, November 29].

การประเมินทางวิทยาศาสตร์ที่สำคัญสำหรับบางผลิตภัณฑ์ก็จะต้องมีการเชิญนักวิทยาศาสตร์ เพื่อแสดงความคิดเห็นในร่างข้อกำหนดนั้นๆ จึงมีความเห็นว่าโครงการ Blue Angel นั้นมีความ สอดคล้องกับ ISO 14020 ข้อนี้

4) มีการพิจารณาวัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์

สำหรับโครงการ Blue Angel นั้นก่อนที่จะมีการออกข้อกำหนดผลิตภัณฑ์จะมีการพิจารณา คัดเลือกผลิตภัณฑ์ที่จะเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้รับฉลากของภายใต้โครงการ Blue Angel นี้ โดย พิจารณาจากการขนส่ง ราคาที่จำหน่าย การใช้ผลิตภัณฑ์ ความสามารถในการนำผลิตภัณฑ์กลับ มาใช้ได้ใหม่ ราคาซ่อมบำรุง การทำลายในขั้นสุดท้ายและข้อจำกัดในทางส่วนประกอบและวัสดุ ดิบของผลิตภัณฑ์ จึงกล่าวได้ว่าการร่างข้อกำหนดผลิตภัณฑ์ใดๆ ขึ้นมานั้นโครงการ Blue Angel นี้จะคำนึงถึงช่วงระยะเวลาในการใช้และกาทำจัดผลิตภัณฑ์ขั้นสุดท้ายหลังการใช้งานนั้นเป็น สำคัญในการพิจารณากำหนดร่างข้อกำหนดผลิตภัณฑ์⁴⁶

ผู้เขียนมีความเห็นว่าโครงการฉลากสิ่งแวดล้อม Blue Angel นี้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ หลักของการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม จึงถือได้ว่าโครงการฉลากสิ่งแวดล้อม Blue Angel สอดคล้องกับ ISO 14020 ข้อนี้

5) เปิดโอกาสให้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์

สำหรับโครงการ Blue Angel ไม่มีข้อห้ามมิให้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และยังมีการ กำหนดระยะเวลาที่จะต้องมีการทบทวนโครงการฉลากสิ่งแวดล้อมทุกๆ 3 ปี⁴⁷ เพื่อพิจารณา กฎเกณฑ์ให้สอดคล้องกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ อีกด้วย ฉะนั้นโครงการ Blue Angel จึง สอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ ISO 14020 ข้อนี้

6) องค์กรต่างๆ มีสิทธิใช้ฉลากอย่างเท่าเทียมกัน

สำหรับโครงการ Blue Angel นั้น ไม่มีข้อจำกัดห้ามองค์กรใดองค์กรหนึ่งไม่ให้เข้าร่วม โครงการไม่ว่าจะเป็นองค์กรในประเทศหรือองค์กรต่างประเทศซึ่งเป็นผู้นำเข้าสินค้า ดังนั้นทุก ประเทศสมาชิกจึงมีสิทธิของฉลากได้อย่างเท่าเทียมกัน ฉะนั้นโครงการ Blue Angel จึง สอดคล้อง กับ ISO 14020 ข้อนี้

⁴⁶ GERMANY'S BLUE ANGEL available from: www.epa.gov/opptintr/epp/pubs/envlab/blueangel.pdf [2003, June 20].

⁴⁷ Staffin C. Ashley, "Trade Barrier or Trade Boon? A Critical Evaluation of Environmental Labeling and Its Role in the "Greening" of World Trade,": 225.

7) มีการเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วม

สำหรับโครงการ Blue Angel นั้น เมื่อพิจารณาแล้วพบว่ามีการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ โดยพิจารณาได้จากโครงการ Blue Angel ได้เปิดโอกาสให้ผู้ผลิต ผู้บริโภค ที่สนใจสามารถเสนอประเภทของผลิตภัณฑ์ได้ จึงถือได้ว่าการเปิดโอกาสให้บุคคลที่มีส่วนได้เสียเข้าไปมีส่วนร่วมในการเสนอประเภทของกลุ่มผลิตภัณฑ์ได้ จึงถือได้ว่าโครงการ Blue Angel จึงสอดคล้องกับ ISO 14020 ข้อนี้

8) มีการแจ้งข้อมูลให้ผู้ซื้อทราบ

สำหรับโครงการ Blue Angel ภายหลังจากที่ผ่านขั้นตอนการออกผลิตภัณฑ์แล้ว จะมีประกาศและตีพิมพ์ข้อกำหนดเพื่อให้ประชาชนรับทราบถึงข้อกำหนดผลิตภัณฑ์ใหม่ในเอกสารเผยแพร่ของกระทรวงสิ่งแวดล้อม อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและความปลอดภัยด้านนิวเคลียร์ของสหพันธ์ (Federal Ministry for Environment, Nature Conservation and Nuclear Safety)⁴⁸ จึงถือได้ว่าการฉลากสิ่งแวดล้อม Blue Angel สอดคล้องกับ ISO 14020 ข้อนี้

9) มีการจัดเตรียมข้อมูลสำหรับผู้ร้องขอ

สำหรับโครงการ Blue Angel จะมีการจัดเตรียมข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอนการปฏิบัติงาน วิธีการ และหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการแสดงฉลากเตรียมไว้โดยบุคคลใดก็ตามสามารถตรวจสอบผ่านทางเว็บไซต์ (website)⁴⁹ ซึ่งจะให้ข้อมูลต่างๆครบถ้วน จึงพอที่จะสรุปได้ว่ากฎเกณฑ์ในเรื่องฉลากของโครงการ Blue Angel นี้มีความสอดคล้องกับ ISO 14020 ในข้อนี้

ข. โครงการ Blue Angel กับมาตรฐานระหว่างประเทศชุดอนุกรม ISO 14024

เมื่อพิจารณาความสอดคล้องของโครงการ Blue Angel จากหลักการทั่วไปในมาตรฐานระหว่างประเทศในเรื่องสิ่งแวดล้อมตามอนุกรม ISO 14020 แล้วจะต้องพิจารณาจากหลักการของอนุกรม ISO 14024 ซึ่งเป็นหลักการที่กำหนดมาตรฐานของ ฉลากสิ่งแวดล้อมประเภทที่ 1 ว่าฉลาก Blue Angel สอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศนี้หรือไม่เนื่องจากเป็นมาตรฐาน

⁴⁸ OECD, "Eco-labelling: Actual Effects on Selected Programmes," p.26.

⁴⁹ TÜV Rheinland Japan Ltd. Blue Angel available from

:http://www.jp.tuv.com/jp/en/services/product_testing/blue_angel.html. [2003, June 20]

ระหว่างประเทศที่กำหนดไว้โดยเฉพาะสำหรับฉลากสิ่งแวดล้อมประเภทที่ 1 โดยพิจารณาจากหลักเกณฑ์ดังนี้

1) ความสมัครใจ คือการที่ผู้ผลิตหรือผู้ค้าสินค้ามีสิทธิที่จะเลือกเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมในโครงการฉลากสิ่งแวดล้อมก็ได้

สำหรับโครงการ Blue Angel เป็นโครงการที่เปิดโอกาสให้ผู้ผลิตหรือผู้ค้าสินค้าทั้งในประเทศและต่างประเทศมีสิทธิในการเลือกเข้าร่วมหรือไม่เข้าในโครงการนี้หรือไม่ก็ได้ และมีวัตถุประสงค์พื้นฐานของโครงการแบบสมัครใจ จึงถือได้ว่าสอดคล้องกับหลักการภายใต้ ISO14024 ข้อนี้

2) ความสัมพันธ์กับ ISO14020 จากหลักการ 9 ข้อของ ISO14020 กล่าวคือ

สำหรับโครงการ Blue Angel สอดคล้องกับหลักการทั้ง 9 ข้อ ของ ISO14020 จึงถือได้ว่าโครงการ Blue Angel สอดคล้องกับหลักการภายใต้ ISO14024 ข้อนี้

3) ความสัมพันธ์กับกฎหมาย เป็นไปตามข้อกำหนดในกฎหมายสิ่งแวดล้อมและอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

สำหรับโครงการ Blue Angel ถือว่าสอดคล้องกับข้อกำหนดในกฎหมายสิ่งแวดล้อมอื่นๆ เนื่องจากเป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์ในการมอบฉลากให้แก่ผลิตภัณฑ์คุณภาพที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยกว่า จึงถือได้ว่าโครงการ Blue Angel สอดคล้องกับหลักการภายใต้ ISO14024 ในข้อนี้

4) การคัดเลือกข้อกำหนดของผลิตภัณฑ์

สำหรับโครงการ Blue Angel ในระหว่างขั้นตอนการร่างข้อกำหนดของแต่ละผลิตภัณฑ์จะมีการเปรียบเทียบและจัดลำดับผลกระทบของแต่ละผลิตภัณฑ์ต่อสิ่งแวดล้อมซึ่งนับได้ว่าก่อนที่จะกำหนดข้อกำหนดในแต่ละผลิตภัณฑ์ออกมาจะต้องมีการชี้ให้เห็นความแตกต่างทางด้านผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมกับผลิตภัณฑ์ในประเภทเดียวกันก่อนที่จะออกข้อกำหนดในการให้ฉลากสิ่งแวดล้อมของผลิตภัณฑ์นั้นๆได้ จึงถือได้ว่าโครงการ Blue Angel สอดคล้องกับหลักการภายใต้ ISO14024 ข้อนี้

5) ข้อกำหนดสิ่งแวดล้อมของผลิตภัณฑ์

สำหรับโครงการ Blue Angel ได้กำหนดให้มีการทบทวนมาตรฐานข้อกำหนดในผลิตภัณฑ์ต่างๆทุกๆ 3 ปี จึงถือได้ว่าโครงการ Blue Angel สอดคล้องกับหลักการภายใต้ ISO14024 ข้อนี้

6) ลักษณะการใช้งานของผลิตภัณฑ์ ต้องเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ในการใช้ ปลอดภัย ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ

สำหรับโครงการ Blue Angel จะมีองค์การรับรองคุณภาพและฉลากของเยอรมัน (German Institute of Quality Assurance and Labeling :RAL) ก่อนที่จะมีการออกข้อกำหนดของแต่ละผลิตภัณฑ์ออกมา ดังนั้นจึงถือเป็นมาตรการหนึ่งที่ควบคุมการออกกฎเกณฑ์ผลิตภัณฑ์ ซึ่งส่งผลให้ฉลากสิ่งแวดล้อม Blue Angel เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ช่วยป้องกันรักษาธรรมชาติ ผ่านทางการใช้และการทำลายผลิตภัณฑ์ในขั้นตอนสุดท้าย ลักษณะการใช้งานของผลิตภัณฑ์ในแต่ละผลิตภัณฑ์จะต้องเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ในการใช้ ปลอดภัย ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ทำให้สุขภาพนั้นไม่ตกอยู่ในภาวะอันตรายจึงถือได้ว่ามีความปลอดภัยมากขึ้น จากหลักการข้อนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่าโครงการ Blue Angel สอดคล้องกับหลักการภายใต้ ISO14024 ข้อนี้

7) การปรึกษาผู้ที่สนใจ

สำหรับโครงการ Blue Angel ตั้งแต่ขั้นตอนการคัดเลือกประเภทของผลิตภัณฑ์ก็ได้มีการเปิดโอกาสให้บุคคลที่มีส่วนได้เสียในผลิตภัณฑ์ ซึ่งอาจจะเป็นผู้ผลิต สามารถเสนอแนะประเภทของผลิตภัณฑ์มายังฝ่ายเสนอหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมของสหพันธ์ พิจารณากำหนดกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่ขึ้นได้ ดังนั้นจึงถือได้ว่าโครงการ Blue Angel สอดคล้องกับหลักการภายใต้ ISO14024 ข้อนี้

8) การเป็นไปตามข้อกำหนด ต้องสามารถตรวจสอบได้โดยหน่วยงานฉลากสิ่งแวดล้อม

สำหรับโครงการ Blue Angel ได้วางหลักเกณฑ์ไว้ว่าโครงการจะต้องมีความโปร่งใส และสอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศเพื่อให้ผู้ผลิต ผู้ส่งออกสินค้าได้รับความสะดวกในการเข้าร่วมโครงการ จึงตีความได้ว่าเป็นโครงการที่สามารถตรวจสอบได้ ผู้เขียนมีความเห็นว่าโครงการ Blue Angel สอดคล้องกับหลักการภายใต้ ISO14024 ข้อนี้

9) ความโปร่งใส

โครงการ Blue Angel นี้เปิดโอกาสให้กับผู้ผลิตในประเทศอื่นสามารถผลิตสินค้าให้ตรงตามข้อกำหนดของโครงการและสามารถสมัครขอใช้ฉลาก Blue Angel ได้ จึงถือได้ว่าโครงการ Blue Angel สอดคล้องกับหลักการภายใต้ ISO14024 ข้อนี้

10) การหลีกเลี่ยงการขัดผลประโยชน์

โครงการ Blue Angel เป็นโครงการที่มีคณะกรรมการฉลากสิ่งแวดล้อม (Environmental Label Jury : ELJ) ซึ่งเป็นหน่วยงานอิสระซึ่งประกอบด้วยบุคคลจากหลายๆฝ่ายไม่ว่าจะเป็นผู้เชี่ยวชาญจากองค์กรสิ่งแวดล้อม (environmental organization) สมาคมผู้บริโภค (consumer

associations) สมาพันธ์การค้า (trade unions)⁵⁰ เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าโครงการดังกล่าวพยายามให้มีคณะกรรมการฉลากสิ่งแวดล้อมจากหลายฝ่ายเพื่อส่งเสริมไม่ให้เกิดแรงกดดันจากฝ่ายใด ฉะนั้นผู้เขียนมีความว่าโครงการ Blue Angel นี้สอดคล้องกับหลักการภายใต้ ISO14024 ข้อนี้

11) ค่าใช้จ่ายและค่าธรรมเนียม

สำหรับโครงการ Blue Angel ถือว่าเป็นโครงการที่ประสบความสำเร็จมากที่สุด โดยผู้ยื่นคำขอจะต้องเสียค่ายื่นคำขอและค่าธรรมเนียมรายปี ซึ่งถือว่าเป็นค่าใช้จ่ายที่สูงสำหรับผู้ยื่นคำขอ⁵¹ จึงอาจถือได้ว่าการกำหนดค่าใช้จ่ายและค่าธรรมเนียมดังกล่าวไม่สอดคล้องกับหลักการ ISO 14024 ข้อนี้

12) การรักษาความลับ

สำหรับโครงการ Blue Angel เมื่อผู้ผลิตได้ยื่นขอรับฉลากแล้ว ไม่ได้ระบุชัดเจนในกฎข้อบังคับว่าข้อมูลใบสมัครถือว่าเป็นข้อมูลความลับจะไม่มีเปิดเผย แต่ก็ไม่มีข้อกฎหมายข้อบังคับว่าข้อมูลดังกล่าวสามารถที่จะเปิดเผยได้ ผู้เขียนเห็นว่า ข้อมูลใบสมัครดังกล่าวน่าจะไม่มีเปิดเผยต่อสาธารณชน จึงน่าจะสรุปได้ว่าโครงการ Blue Angel นี้สอดคล้องกับหลักการ ISO14024 ข้อนี้

13) การยอมรับซึ่งกันและกัน

สำหรับโครงการ Blue Angel ยังไม่ปรากฏชัดเจนว่ามีการวางหลักถึงการยอมรับฉลากสิ่งแวดล้อมซึ่งกันและกันกับโครงการของประเทศใด จึงถือได้ว่าฉลากสิ่งแวดล้อมของเยอรมันนี้ไม่สอดคล้องกับหลักการ ISO 14024 ข้อนี้

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นว่าฉลากสิ่งแวดล้อมของประเทศเยอรมันนั้นจะพบว่ามาตรฐานส่วนใหญ่ของโครงการ Blue Angel สอดคล้องกับมาตรฐาน ISO 14020 แต่มีบางหลักการภายใต้ ISO 14024 ที่โครงการ Blue Angel อาจจะไม่สอดคล้องกับ ISO14024 กล่าวคือในเรื่องของค่าใช้จ่ายโดยรวมในการยื่นคำขอและค่าธรรมเนียมในการใช้ฉลากแต่ละปี ตลอดจนหลักการเรื่องการยอมรับซึ่งกันและกันในโครงการฉลากสิ่งแวดล้อมของประเทศอื่นๆ อย่างไรก็ตามภาพ

⁵⁰ GERMANY'S BLUE ANGEL: Parties Involved. Available from:

http://www.blauer-enger.de/englisch/navigation/body_blauer_engel.htm [2003, July 25].

⁵¹ สัมภาษณ์ ดร.พงษ์วิภา หล่อสมบูรณ์, ผู้อำนวยการฝ่ายธุรกิจและสิ่งแวดล้อม (สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย), 26 ธันวาคม 2546.

รวมของโครงการ Blue Angel นั้นกล่าวได้ว่าสอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศสำหรับฉลากสิ่งแวดล้อมประเภทที่ 1 (ISO14024)⁵²

2.3.2 โครงการ Eco Mark ของญี่ปุ่น

จากการที่ปัญหาสิ่งแวดล้อมเริ่มมีความรุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลมาจากมลพิษในเมืองและมลพิษจากภาคอุตสาหกรรมซึ่งกลายมาเป็นปัญหาที่ทั่วโลกซึ่งคุกคามมนุษยชาติจากปัญหาสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่เกิดมาจากผลกระทบจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการผลิตเป็นจำนวนมาก การบริโภค และการกำจัดของเสียเป็นจำนวนมากในแต่ละวันจึงเกิดการสะสมและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างร้ายแรง เพื่อแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์การใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่ออนาคตของคนรุ่นหลัง สมาชิกในสังคมโลกทั้งหมดต้องดำเนินการทบทวนถึงระบบเศรษฐกิจของประเทศตน และลักษณะการดำรงชีวิตและสร้างให้สังคมมีการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยให้มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด⁵³

ดังนั้น จากการที่ประเทศญี่ปุ่นซึ่งเป็นประเทศหนึ่งที่มีการพัฒนาอุตสาหกรรมของตนอย่างมากภายหลังจากการเกิดสงครามโลกครั้งที่สอง และผลของการพัฒนาอุตสาหกรรมนั้นก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมภายในประเทศตามมา ทำให้ภายหลังปี พ.ศ.2533 (ค.ศ.1990) เป็นต้นมาเกิดความนิยมที่จะบริโภคผลิตภัณฑ์สีเขียว (Green Consumerism) ในหมู่ผู้บริโภคชาวญี่ปุ่นและผลของความนิยมดังกล่าวทำให้ผู้ประกอบการหันมาสนใจผลิตสินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์สีเขียวเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคอันจะส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ของตนมีความได้เปรียบในเชิงการค้ามากขึ้น ซึ่งหนทางหนึ่งที่จะบ่งบอกให้ผู้บริโภคได้ทราบถึงความเป็นมิตรที่มีต่อสิ่งแวดล้อมของผลิตภัณฑ์คือ การใช้ฉลากสิ่งแวดล้อม

⁵² Kun-Mo Lee and Haruo Uehara, Best Practices of ISO14021 : Self-declared environmental claims, (Center for Ecodesign and LCA, Ajou University, Korea, February 2003), p. 7.

⁵³ Background. Eco Mark Office; Japan Environment Association. Available from: <http://www.jeas.or.jp/ecomark/English/> [2003, June 20]

ประเทศญี่ปุ่นได้ริเริ่มมีโครงการฉลากสิ่งแวดล้อม (Eco Mark Program) เมื่อปี ค.ศ. 1999 (พ.ศ. 2532) ภายใต้ชื่อโครงการ Eco Mark เป็นองค์กรที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ⁵⁴

ผลิตภัณฑ์สัญลักษณ์ Eco Mark คือ ผลิตภัณฑ์ที่แสดงให้เห็นถึงทางเลือกของผลิตภัณฑ์หลายๆประเภทที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยกว่าผลิตภัณฑ์ในประเภทเดียวกันที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการฉลากสิ่งแวดล้อมนี้

(1) วัตถุประสงค์ของฉลากสิ่งแวดล้อมของประเทศญี่ปุ่น

- 1) เพื่อให้ผู้บริโภคเชื่อว่าผลิตภัณฑ์นั้นๆมีส่วนช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม
- 2) ต้องการเผยแพร่ข้อมูลถึงผลกระทบของผลิตภัณฑ์ที่มีต่อสิ่งแวดล้อม
- 3) เพื่อส่งเสริมให้ผู้บริโภคเลือกผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

(2) ขั้นตอนและหลักเกณฑ์การคัดเลือกฉลากสิ่งแวดล้อมของประเทศญี่ปุ่น

การพิจารณาคัดเลือกประเภทของผลิตภัณฑ์ในแต่ละผลิตภัณฑ์ต้องมีหลักเกณฑ์และผ่านขั้นตอนการตรวจสอบจากหลายหน่วยงาน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ก. ขั้นตอนการคัดเลือก

- 1) ผู้ที่ประสงค์จะเสนอหมวดหมู่ผลิตภัณฑ์ Eco Mark ใหม่ ให้ยื่นข้อเสนอ ขั้นตอนในรูปแบบข้อเสนอหมวดหมู่ผลิตภัณฑ์ Eco Mark (Format for Suggestion of New Eco Mark Product Categories" แยกต่างหาก
- 2) เลขาธิการโครงการจัดให้มีการรับฟังประชาพิจารณ์และความคิดเห็นของบุคคลที่เกี่ยวข้องในสินค้าชนิดนั้นๆ และเลือกหมวดหมู่ผลิตภัณฑ์ใหม่ภายหลังจากที่คณะกรรมการ Eco Mark ได้มีการกำหนดหมวดหมู่ มาตรฐานและกฎเกณฑ์
- 3) การประกาศการจัดหมวดหมู่ผลิตภัณฑ์⁵⁵

⁵⁴ อัมพร ด้านนภา, "แนวทางการพัฒนากฎหมายไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ," หน้า 122.

ข. หลักเกณฑ์การคัดเลือก

- 1) ผลิตภัณฑ์นั้นๆ มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยกว่าผลิตภัณฑ์อื่นๆ ในจำพวกเดียวกัน หรือไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเลย
- 2) ผลิตภัณฑ์นั้นๆ มีส่วนช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- 3) การกำจัดผลิตภัณฑ์นั้นก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยหรือไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเลย
- 4) การใช้ผลิตภัณฑ์จะช่วยปรับปรุงสิ่งแวดล้อม⁵⁶

⁵⁵ Eco Mark Office. About the Eco Mark Program, Available from:

http://www.jeas.or.jp/ecomark/English/tebiki_04html [2003, June 20].

⁵⁶ อัมพร ด่านนภา, “แนวทางการพัฒนากฎหมายไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ,” หน้า 123.

(3) การอนุมัติในการให้ฉลากสิ่งแวดล้อมของประเทศญี่ปุ่น

- 1) ผู้ประกอบการรายใดที่เป็นผู้ผลิตหรือจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่จัดจำหน่ายในประเทศญี่ปุ่นที่ต้องการที่จะได้ฉลากสิ่งแวดล้อมสามารถยื่นคำขอได้กับเลขธิการโครงการ ซึ่งในการพิจารณาจะต้องใช้ความรู้ความสามารถทางวิทยาศาสตร์
- 2) เลขธิการโครงการให้คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญพิเศษ (Expert Committee) เป็นผู้พิจารณาตามคำขอ โดยคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญพิเศษจะให้บุคคลที่สาม (Third Party) ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกเข้ามาทำการทดสอบ (Testing)
- 3) หลังจากทราบผลการทดสอบจะมอบให้คณะกรรมการส่งเสริมโครงการ (Eco Mark Promotion Committee) เป็นผู้พิจารณาว่าควรอนุญาตให้ใช้ฉลากหรือไม่ ถ้าหากคณะกรรมการส่งเสริมโครงการเห็นสมควรก็จะให้เลขธิการโครงการเป็นผู้ดำเนินการให้ฉลากต่อไป

การอนุมัติในการให้ฉลากสิ่งแวดล้อม Eco Mark สรุปได้ดังนี้

(4) โครงการ Eco Mark กับมาตรฐานระหว่างประเทศ

ก. โครงการ Eco Mark กับมาตรฐานระหว่างประเทศชุดอนุกรม ISO14020

โครงการ Eco Mark ของประเทศญี่ปุ่นถือได้ว่าเป็นโครงการฉลากสิ่งแวดล้อมที่มีลักษณะของโครงการที่เป็นไปตามมาตรฐานระหว่างประเทศ ISO14020 ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เนื่องจากว่าประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศหนึ่งที่เป็นสมาชิกในหน่วยงานของเครือข่ายฉลากสิ่งแวดล้อมทั่วโลก (Global Ecolabelling Network - GEN) ซึ่งแนวทางการกำหนดหลักเกณฑ์มาตรฐานเรื่องฉลากสิ่งแวดล้อมของประเทศญี่ปุ่นจะสอดคล้องกับหลักการของ GEN ที่จะอ้างอิงกับหลักการมาตรฐานสิ่งแวดล้อมของ ISO เป็นหลัก

การพิจารณาว่า Eco Mark เป็นไปตามมาตรฐานระหว่างประเทศหรือไม่ จะพิจารณาจากประเด็นดังต่อไปนี้

1) ฉลากมีความเที่ยงตรง

สำหรับโครงการ Eco Mark นี้มีความเที่ยงตรง เนื่องจากการพิจารณาถึงวัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์และตลอดจนกระบวนการได้มาซึ่งฉลากนั้นต้องผ่านหน่วยงานหลายหน่วยงานทำให้มีกระบวนการพิจารณาที่ละเอียดรอบคอบ จากการที่โครงการ Eco Mark มีลักษณะดังกล่าวนี้ ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าโครงการ Eco Mark สอดคล้องกับหลักการ ISO 14020 ข้อนี้

2) ไม่ก่อให้เกิดอุปสรรคทางการค้า

เมื่อพิจารณาโครงการ Eco Mark แล้วพบว่าได้มีการให้ความร่วมมือกับโครงการฉลากของประเทศต่างๆซึ่งทำให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน เช่น การยอมรับ (recognition) ในลักษณะทวิภาคีในเรื่องเครื่องถ่ายเอกสารกับโครงการ Nordic Swan ซึ่งการยอมรับร่วมกันก็ยังคงมีต่อไปเรื่อยๆ เมื่อเกิดการยอมรับซึ่งกันและกันมากขึ้น แสดงให้เห็นได้ว่า Eco Mark นั้นมีแนวโน้มที่จะไม่ก่อให้เกิดอุปสรรคทางการค้าแต่อย่างใด จากการที่โครงการ Eco Mark มีลักษณะดังกล่าวนี้ ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าโครงการ Eco Mark สอดคล้องกับหลักการ ISO 14020 ข้อนี้

3) มีการประเมินทางวิทยาศาสตร์

สำหรับ Eco Mark นั้นจะมีคณะทำงาน (working group) ซึ่งประกอบไปด้วยผู้เชี่ยวชาญและผู้ชำนาญการเกี่ยวกับประเภทผลิตภัณฑ์ที่ได้รับคัดเลือกจากองค์กร (enterprises) ผู้บริโภค (consumers) ซึ่งคณะทำงานจะเป็นผู้พิจารณาร่างมาตรฐานการรับรองผลิตภัณฑ์ที่ได้รับฉลาก

Eco Mark โดยจะมีการพิจารณาวัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์โดยรวมจากมุมมองด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งการพิจารณาถึงผลกระทบต่อทางสิ่งแวดล้อมจะพิจารณาในแต่ละขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในแง่การใช้ทรัพยากร (Resource consumption) การเกิดขึ้นของสารที่มีผลกระทบต่อภาวะโลกร้อน (Emission of substances affecting to global warming) การเกิดขึ้นของมลภาวะทางอากาศ (Emission of air pollutants) และ การเกิดขึ้นของมลภาวะทางน้ำ (Emission of water pollutants)⁵⁷ เป็นต้น และองค์กรที่เป็นบุคคลที่สาม (third party organization) จากหลักการต่างๆข้างต้นที่คณะทำงานจะต้องนำมาพิจารณาสำหรับมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ที่จะได้รับฉลาก Eco Mark ผู้เขียนมีความเห็นว่าจะต้องมีการนำเอาหลักการทางวิทยาศาสตร์มาวิเคราะห์ประกอบในแต่ละหลักเกณฑ์ด้วย จึงถือได้ว่าโครงการ Eco Mark มีการประเมินทางวิทยาศาสตร์ด้วย จึงสอดคล้องกับหลักการ ISO 14020 ข้อนี

4) มีการพิจารณาวัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์

สำหรับโครงการ Eco Mark นั้นโดยเริ่มแรกของโครงการนั้นไม่ได้มีการพิจารณาวัฏจักรชีวิตของผลิตภัณฑ์ในการออกข้อกำหนดผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้เนื่องจากจะพิจารณาถึงลักษณะสุดท้าย (finished products' attribute) ของผลิตภัณฑ์เป็นหลัก แต่เมื่อเดือน มีนาคม 1996 โครงการ Eco Mark ได้มีการปรับปรุงโครงการเพื่อให้สอดคล้องกับร่างมาตรฐาน ISO 14024 ปัจจุบันโครงการนี้จึงได้มีการพิจารณาวัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์เพื่อที่จะกำหนดเกณฑ์ที่ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมขึ้นในขั้นตอนการคัดเลือกหมวดหมู่ผลิตภัณฑ์ใหม่และการจัดหมวดหมู่ผลิตภัณฑ์อย่างเป็นระบบและเปิดให้สาธารณชนวิพากษ์วิจารณ์ในร่างของผลิตภัณฑ์⁵⁸ จากการที่โครงการ Eco Mark มีลักษณะดังกล่าวนี้ ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าโครงการ Eco Mark สอดคล้องกับหลักการ ISO 14020 ข้อนี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁵⁷ Eco Mark Office, Japan Environment Association. Establishing the Certification Criteria. Available from: http://www.jeas.or.jp/ecomark/english/tebiki_04.html [2003, Jul 23]

⁵⁸ Japan Environmental Association Eco Mark Office, "JAPAN'S ECOMARK, "(Appendix B: Summaries of Environmental Labelling Programs Covered in This Report) ,February 25, 2003, p.B-65-66.

5) เปิดโอกาสให้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์

สำหรับโครงการ Eco Mark ไม่มีข้อห้ามมิให้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยจะเห็นได้ชัดเจนจากแผนงานและงบประมาณประจำปี ค.ศ. 2003 (Fiscal 2003 Eco Mark Product Annual Plan and Budget) ของผลิตภัณฑ์ Eco Mark ที่ส่งเสริมให้มีการจัดให้มีระบบหมวดหมู่ของผลิตภัณฑ์และเพิ่มความน่าเชื่อถือใน Eco Mark ซึ่งในปี 2003 นี้ได้มีการเริ่มการอภิปรายเกี่ยวกับการจัดหมวดหมู่ของผลิตภัณฑ์ใหม่อย่างเป็นระบบ โดยการสำรวจส่วนแบ่งในตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์ Eco Mark⁵⁹ จากการที่โครงการ Eco-Mark มีลักษณะดังกล่าวนี้ ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าโครงการ Eco Mark สอดคล้องกับหลักการ ISO 14020 ข้อนี้

6) องค์กรต่างๆ มีสิทธิใช้ฉลากอย่างเท่าเทียมกัน

สำหรับโครงการ Eco Mark นั้น ไม่มีข้อจำกัดห้ามองค์กรใดองค์กรหนึ่งไม่ให้เข้าร่วมโครงการไม่ว่าจะเป็นองค์กรในประเทศหรือองค์กรต่างประเทศ ทุกประเทศจึงมีสิทธิของใช้ฉลากได้อย่างเท่าเทียมกัน และยังมีบางโครงการที่กำหนดการยอมรับซึ่งกันและกันในข้อกำหนดของบางผลิตภัณฑ์ เช่นการยอมรับซึ่งกันและกันกับโครงการ Nordic Swan ในเรื่องเครื่องถ่ายเอกสารที่กล่าวไว้ข้างต้น จากการที่โครงการ Eco-Mark มีลักษณะดังกล่าวนี้ ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าโครงการ Eco Mark สอดคล้องกับหลักการ ISO 14020 ข้อนี้

7) มีการเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วม

สำหรับโครงการ Eco Mark เมื่อพิจารณาแล้วพบว่ามีการเปิดโอกาสให้บุคคลใดก็ตามสามารถนำข้อเสนอประเภทของผลิตภัณฑ์มายังฝ่ายเลขานุการโครงการได้ผู้ที่ประสงค์จะเสนอหมวดหมู่ผลิตภัณฑ์ Eco Mark ใหม่ ให้ยื่นข้อเสนอ ขั้นตอน ในรูปแบบข้อเสนอหมวดหมู่ผลิตภัณฑ์ Eco Mark (Format for Suggestion of New Eco Mark Product Categories" แยกต่างหาก จากการที่โครงการ Eco-Mark มีลักษณะดังกล่าวนี้ ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าโครงการ Eco Mark สอดคล้องกับหลักการ ISO 14020 ข้อนี้

8) มีการแจ้งข้อมูลให้ผู้ซื้อทราบ

สำหรับโครงการ Eco Mark ภายหลังจากที่ได้มีการอนุมัติในกลุ่มผลิตภัณฑ์ใหม่จะมีการตีพิมพ์ว่าผลิตภัณฑ์จำพวกใดที่ได้รับอนุญาตให้ใช้ฉลาก ซึ่งเป็นทางหนึ่งที่เป็นการแจ้งข้อมูลให้ผู้ซื้อทราบการประกาศการจัดหมวดหมู่ผลิตภัณฑ์ใหม่ซึ่งผู้ซื้อสามารถรับทราบได้ จากการที่โครงการ

⁵⁹Japan Environmental Association Eco Mark Office, "Fiscal 2003 Eco Mark Product Annual Plan and Budget", February 25, 2003, p.1.

Eco Mark มีลักษณะดังกล่าวนี้ ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าโครงการ Eco Mark สอดคล้องกับหลักการ ISO 14020 ข้อนี้

9) มีการจัดเตรียมข้อมูลสำหรับผู้ร้องขอ

สำหรับโครงการ Eco Mark นั้น ได้มีการเผยแพร่ข้อมูลต่างๆ เช่น แจกแผ่นพับ (brochures) สวัสดิ์ Eco Mark (Hello Eco Mark) และ ชุดใบปลิว (leaflets) เกี่ยวกับการแนะนำ Eco Mark⁶⁰ เป็นต้น ทำให้ผู้บริโภคได้รับทราบถึงรายละเอียดในโครงการนี้ จากการที่โครงการ Eco-Mark มีลักษณะดังกล่าวนี้ ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าโครงการ Eco Mark สอดคล้องกับหลักการ ISO 14020 ข้อนี้

ข. โครงการ Eco Mark กับมาตรฐานระหว่างประเทศชุดอนุกรม ISO 14024

เมื่อพิจารณาความสอดคล้องของโครงการ Eco Mark จากหลักการทั่วไปในมาตรฐานระหว่างประเทศในเรื่องสิ่งแวดล้อมตามอนุกรม ISO 14020 แล้วจะต้องพิจารณาจากหลักการของอนุกรม ISO 14024 ซึ่งเป็นหลักการที่กำหนดมาตรฐานของ ฉลากสิ่งแวดล้อมประเภทที่ 1 ว่าโครงการ Eco Mark ของญี่ปุ่นนี้สอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศนี้หรือไม่ เนื่องจากอนุกรม ISO 14024 นี้ เป็นมาตรฐานระหว่างประเทศที่กำหนดไว้โดยเฉพาะสำหรับฉลากสิ่งแวดล้อมประเภทที่ 1 โดยพิจารณาจากหลักเกณฑ์ดังนี้

1) ความสมัครใจ

สำหรับโครงการ Eco Mark เป็นโครงการที่เปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการมีสิทธิในการเลือกเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมในโครงการนี้หรือไม่ก็ได้ จึงถือเป็นโครงการโดยสมัครใจซึ่งสอดคล้องกับหลักการภายใต้ ISO 14024 ข้อนี้

2) ความสัมพันธ์กับ ISO14020

สำหรับโครงการ Eco Mark สอดคล้องกับหลักการทุกหลักการใน ISO14020ที่กล่าวไว้ข้างต้นจากการที่โครงการ Eco-Mark มีลักษณะดังกล่าวนี้ ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าโครงการ Eco Mark สอดคล้องกับหลักการภายใต้ ISO 14024 ข้อนี้

⁶⁰ Ibid., p.2.

3) ความสัมพันธ์กับกฎหมาย เป็นไปตามข้อกำหนดในกฎหมายสิ่งแวดล้อมและอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

สำหรับโครงการ Eco Mark ถือว่าสอดคล้องกับข้อกำหนดในกฎหมายสิ่งแวดล้อมอื่นๆ เนื่องจากเป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์ในการมอบฉลากให้แก่ผลิตภัณฑ์คุณภาพที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยกว่า จากการทำโครงการ Eco Mark มีลักษณะดังกล่าวนี้ ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าโครงการ Eco Mark สอดคล้องกับหลักการภายใต้ ISO 14024 ข้อนี้

4) การคัดเลือกข้อกำหนดของผลิตภัณฑ์

สำหรับโครงการ Eco Mark ในระหว่างขั้นตอนการนำเสนอผลิตภัณฑ์ต้องชี้ให้เห็นได้ว่าผลิตภัณฑ์ใหม่นั้นๆ มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยกว่าผลิตภัณฑ์อื่นๆ ในจำพวกเดียวกันหรือไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเลย จากการทำโครงการ Eco Mark มีลักษณะดังกล่าวนี้ ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าโครงการ Eco Mark สอดคล้องกับหลักการภายใต้ ISO 14024 ข้อนี้

5) ข้อกำหนดสิ่งแวดล้อม ของผลิตภัณฑ์

สำหรับโครงการ Eco Mark จากปัจจัยที่ใช้พิจารณาในการออกข้อกำหนด จะคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งการร่างข้อกำหนดจะนำวัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์มาพิจารณาประกอบด้วย ส่วนระยะเวลาที่ข้อกำหนดมีผลบังคับ เลขานุการโครงการจะพิจารณามาตรฐานของแต่ละผลิตภัณฑ์เป็นระยะเวลา 3-5 ปี และถ้าจำเป็นอาจจะยกเลิก และ/หรือ แก้ไขหลักเกณฑ์ในหมวดหมู่ผลิตภัณฑ์นั้นโดยการพิจารณาแนวโน้มของตลาดและนวัตกรรมทางเทคโนโลยี⁶¹ จากการทำโครงการ Eco Mark มีลักษณะดังกล่าวนี้ ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าโครงการ Eco Mark สอดคล้องกับหลักการภายใต้ ISO 14024 ข้อนี้

6) ลักษณะการใช้งานของผลิตภัณฑ์

สำหรับโครงการ Eco Mark ซึ่งเป็นโครงการที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ Eco Mark จึงเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ช่วยป้องกันรักษาธรรมชาติผ่านทางารผลิตและการบริโภคของผู้ผลิตและผู้บริโภคทุกคน แม้ว่าจะไม่ได้ระบุไว้ชัดเจนว่าลักษณะการใช้งานของผลิตภัณฑ์ในแต่ละผลิตภัณฑ์จะต้องเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ในการใช้ ปลอดภัย ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ

⁶¹Eco Mark Office. 6.Abolishment of Product Categories and Revise of Certification Criteria Available from: http://www.jeas.or.jp/ecomark/English/tebiki_04html. [2003, June 20].

แต่สามารถตีความได้ว่าเมื่อผลิตภัณฑ์ที่ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้แล้วก็จะส่งผลให้สิ่งแวดล้อมนั้นดีขึ้น ทำให้สุขภาพนั้นไม่ตกอยู่ในภาวะอันตรายจึงถือได้ว่ามีความปลอดภัยมากขึ้น และในแต่ละผลิตภัณฑ์วัตถุประสงค์ในการใช้ผลิตภัณฑ์แต่ละผลิตภัณฑ์ก็กำหนดขึ้นมาโดยชัดเจนอยู่แล้ว จากการศึกษาโครงการ Eco-Mark มีลักษณะดังกล่าวนี้ ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าโครงการ Eco Mark สอดคล้องกับหลักการภายใต้ ISO 14024 ข้อนี้

7) การศึกษาผู้ที่สนใจ

สำหรับโครงการ Eco Mark ตั้งแต่ขั้นตอนการคัดเลือกประเภทของผลิตภัณฑ์ก็ได้มีการเปิดโอกาสให้บุคคลใดก็ตามสามารถเสนอแนะประเภทของผลิตภัณฑ์มายังฝ่ายเลขานุการได้ จากการศึกษาโครงการ Eco Mark มีลักษณะดังกล่าวนี้ ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าโครงการ Eco Mark สอดคล้องกับหลักการภายใต้ ISO 14024 ข้อนี้

8) การเป็นไปตามข้อกำหนด ต้องสามารถตรวจสอบได้โดยหน่วยงานฉลากสิ่งแวดล้อม

สำหรับโครงการ Eco Mark ซึ่งเป็นสมาชิกหนึ่งใน GEN ฉะนั้นข้อกำหนดของโครงการจึงเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับประเทศสมาชิกอื่นๆ จากการศึกษาโครงการ Eco Mark มีลักษณะดังกล่าวนี้ ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าโครงการ Eco Mark สอดคล้องกับหลักการภายใต้ ISO 14024 ข้อนี้

9) ความโปร่งใส

สำหรับโครงการ Eco Mark ได้มีการส่งเสริมให้มีการเผยแพร่โครงการตามสื่อต่างๆ เช่น แจกแผ่นพับ (brochures), คู่มือของทางราชการ, โปสเตอร์ และในวารสารของ Eco Mark⁶² เป็นต้น จากการศึกษาโครงการ Eco Mark มีลักษณะดังกล่าวนี้ ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าโครงการ Eco Mark สอดคล้องกับหลักการภายใต้ ISO 14024 ข้อนี้

10) การหลีกเลี่ยงการขัดผลประโยชน์

สำหรับโครงการ Eco Mark แม้ว่าจะเป็นโครงการที่มีภาครัฐเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการให้การสนับสนุนในโครงการ แต่โครงการดังกล่าวได้มีหน่วยงาน Eco Mark สมาคมสิ่งแวดล้อมญี่ปุ่น (Japan Environmental Eco Mark Office) เป็นผู้ดำเนินการโครงการ ซึ่งการดำเนินงานในภาพรวมจะไม่ได้มีหน่วยงานอื่นมาเกี่ยวข้อง จึงเป็นหน่วยงานที่มีอิสระในการดำเนินการต่างๆ และในด้านงบประมาณจะมีการตั้งงบประมาณในด้านรายรับและรายจ่ายเองในแต่ละปี เช่นงบ

⁶² Environmental Association Eco Mark Office, "Fiscal 2003 Eco Mark Product Annual Plan and Budget", p. 8.

ประมาณในปี 2003 ซึ่งเริ่มจาก 1 เมษายน พ.ศ. 2546 (ค.ศ. 2003) ถึง 31 มีนาคม พ.ศ. 2547 (ค.ศ.2004) ได้มีการตั้งงบประมาณไว้ในเรื่องรายรับและรายจ่ายเท่ากันคือ 302,000,000 เยน⁶³ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าโครงการ Eco Mark นี้เป็นโครงการที่ไม่ได้มีการแสวงหาผลกำไรในการดำเนินการแต่เป็นการดำเนินการเพื่อการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมเท่านั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่าโครงการ Eco-Mark นี้เป็นโครงการที่ไม่มีการขัดผลประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการภายใต้ ISO 14024 ข้อนี้

11) ค่าใช้จ่ายและค่าธรรมเนียม

สำหรับโครงการ Eco Mark ผู้ยื่นใบสมัครขอใช้ฉลากสำหรับผลิตภัณฑ์ของตนต้องเสียค่าตรวจสอบ (testing costs)⁶⁴ ที่ดำเนินการโดยบุคคลที่สาม (third party) และต้องเสียค่าธรรมเนียมในการทำสัญญา (contract fee) ให้กับหน่วยงานสิ่งแวดล้อมญี่ปุ่น (The Japan Environment Association: JEA)⁶⁵ อย่างไรก็ตามค่าธรรมเนียมที่เสียนั้นมีความเหมาะสมซึ่งไม่สูงจนเกินไป⁶⁶ ดังนั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่าข้อกำหนดค่าธรรมเนียมดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการ ISO 14024 ข้อนี้

12) การรักษาความลับ

สำหรับโครงการ Eco Mark เมื่อผู้ผลิตได้ยื่นขอรับฉลากแล้ว ข้อมูลใบสมัครถือว่าเป็นข้อมูลความลับ โดยผู้ผลิตจะต้องให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องไปยังคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญพิเศษ (Expert Committee) ถ้าผลิตภัณฑ์ดังกล่าวได้มาตรฐานที่จะได้รับฉลาก จะต้องจัดให้มีการเซ็นสัญญากับ JEA ซึ่งสอดคล้องกับหลักการ ISO 14024 ข้อนี้

13) การยอมรับซึ่งกันและกัน

สำหรับโครงการ Eco Mark ได้มีการทำความตกลงยอมรับร่วมกันอย่างชัดเจนกับโครงการฉลากสิ่งแวดล้อมบางโครงการ เช่น ในเรื่องเครื่องถ่ายเอกสารได้มีความตกลงยอมรับร่วมกันกับโครงการ Nordic Swan และแนวโน้มข้างหน้าจะมีการทำความตกลงยอมรับร่วมกันในข้อ

⁶³ Ibid., p. 13.

⁶⁴ Eco Mark Office, Japan Environment Association. Examination fee. Available from: http://www.jeas.or.jp/ecomark/English/tebiki_06.html [2003, Jul 23]

⁶⁵ Eco Mark Office, Japan Environment Association. Contract fee. Available from: http://www.jeas.or.jp/ecomark/English/tebiki_06.html [2003, Jul 23].

⁶⁶ สัมภาษณ์ ดร.พงษ์วิภา หล่อสมบูรณ์, ผู้อำนวยการฝ่ายธุรกิจและสิ่งแวดล้อม (สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย), 26 ธันวาคม 2546.

กำหนดผลิตภัณฑ์สีทา (paint) และ ตลับโทนเนอร์คาร์ทริดจ์ (toner cartridge) กับกลุ่มประเทศอาเซียน⁶⁷ จึงถือได้ว่าสอดคล้องกับหลักการ ISO 14024 ข้อนี้

2.3.3 มาตรการ The European Union's Euro-Flower ของสหภาพยุโรป

จากการที่มีโครงการฉลากสิ่งแวดล้อมในระดับชาติเกิดขึ้นมากมายในสหภาพยุโรปจึงก่อให้เกิดความสับสนแก่ผู้บริโภคว่าโครงการใดส่งเสริมผลิตภัณฑ์ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยกว่า และในส่วนของผู้ประกอบการก็ไม่สามารถที่จะปฏิบัติตามโครงการระดับชาติของประเทศต่างๆ ที่ต้องการนำสินค้าเข้าไปให้สอดคล้องกันได้ อีกทั้งค่าใช้จ่ายในการดำเนินการก็ย่อมต้องสูงขึ้น และที่สำคัญคือ การมีโครงการฉลากสิ่งแวดล้อมในระดับชาตินั้น การกำหนดเกณฑ์ (Criteria) ภายใต้โครงการจะพิจารณาถึงสภาพสิ่งแวดล้อมภายในประเทศแต่ละประเทศเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งโอกาสที่ผู้ประกอบการภายในประเทศจะสามารถปฏิบัติตามยอมเป็นไปได้อย่างสูงในขณะที่ผู้ประกอบการจากต่างประเทศอาจจะประสบความยุ่งยากในการปฏิบัติตาม การดำเนินโครงการฉลากสิ่งแวดล้อมในระดับชาติของแต่ละประเทศในสหภาพยุโรป จึงอาจก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการไหลเวียนของสินค้าระหว่างประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปอื่น หรือหลักการ Free Movement of Goods* ในประชาคมได้ ดังนั้นกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปจึงเห็นความจำเป็นและจึงมีการออกกฎระเบียบเพื่อวางกรอบของการดำเนินโครงการฉลากสิ่งแวดล้อมภายในประชาคม เพื่อต้องการให้โครงการระดับประชาคมก่อให้เกิดฉลากเดียว (Single label) ในประชาคม ซึ่งจะมีความสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยป้องกันการแตกแยกของตลาดเดียวและเป็นการป้องกันการบิดเบือนทางการค้า

⁶⁷ Environmental Association Eco Mark Office, "Fiscal 2003 Eco Mark Product Annual Plan and Budget", p. 8.

* หลัก "Free Movement of Goods" เป็นหลักการที่สำคัญของการรวมตลาดประชาคมยุโรปให้เป็นตลาดเดียว หลักนี้เป็นหลักการที่ต้องการให้ผลิตภัณฑ์หรือสินค้านำเข้าระหว่างประเทศสมาชิกสามารถไหลเวียนภายในประชาคมได้โดยไม่มีอุปสรรค ไม่ว่าอุปสรรคนั้นๆ จะเป็นการเก็บภาษีก่อนนำสินค้าเข้าสู่ตลาด หรือการจำกัดสินค้านำเข้าและส่งออก ตลอดจนการกำหนดมาตรการต่างๆ ที่ทำให้สินค้าไม่สามารถไหลเวียนได้อย่างเสรี

ที่อาจเกิดขึ้นระหว่างประเทศสมาชิก ดังนั้น คณะมนตรียุโรป (EC Council^{**}) จึงได้มีการออกกฎระเบียบคณะมนตรี (Regulation) ที่ 880/92 ลงวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2535 (ค.ศ. 1992) ว่าด้วยโครงการให้ฉลากสิ่งแวดล้อมเพื่อสิ่งแวดล้อมของประชาคม โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 130s^{***} ของสนธิสัญญาว่าด้วยประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (Treaty on the European Economic Community) ซึ่งคณะมนตรียุโรปสามารถพิจารณาได้ว่าควรมีการกำหนดมาตรการใดภายในประชาคมเพื่อสิ่งแวดล้อมได้ โครงการฉลากสิ่งแวดล้อมนี้เป็นโครงการที่ดำเนินการให้ฉลากสิ่งแวดล้อมประเภทที่ 1 หรือประเภทที่ดำเนินการโดยองค์กรกลาง (Third party certification) โดยการดำเนินการเป็นแบบสมัครใจ ไม่ได้มีการบังคับว่าผู้ประกอบการจำเป็นต้องเข้าร่วมโครงการทุกราย โดยวัตถุประสงค์ของโครงการคือ การส่งเสริมการออกแบบ การผลิต การจำหน่ายและการใช้ผลิตภัณฑ์ซึ่งช่วยลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมของผลิตภัณฑ์ ซึ่งหากประเทศสมาชิกต้องการเข้าร่วมโครงการนี้ก็สามารถนำกฎระเบียบดังกล่าวใช้เป็นแนวทางได้โดยตรงโดยไม่ต้องออกกฎหมายระดับชาติมาใช้แต่อย่างใด⁶⁸

ต่อมาได้มีการออกกฎระเบียบคณะมนตรี (Regulation) ที่ 1980/2000 เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2543 (ค.ศ.2000) โดยรัฐสภาและคณะมนตรียุโรปได้แก้ไขโครงการฉลากสิ่งแวดล้อมแทนที่ระเบียบคณะมนตรี (Regulation) ที่ 880/92 ที่กำหนดไว้ว่าไม่น้อยกว่า 5 ปีหลังจากที่ระเบียบคณะมนตรีที่ 880/92 มีผลใช้บังคับจะต้องมีการตรวจสอบโครงการและเปลี่ยนแปลงข้อ

^{**} คณะมนตรียุโรป (EC Council) ประกอบด้วยสมาชิกซึ่งเป็นผู้แทนระดับรัฐมนตรีจากแต่ละประเทศสมาชิก ถือว่ามีบทบาทสำคัญในการพิจารณาตัดสินกฎหมายที่เสนอโดยคณะกรรมการยุโรปว่าผ่านหรือไม่

^{***} Article 130s. "The Council, acting unanimously on a proposal from the Commission and after consulting the European Parliament and the Economic and Social Committee, shall decide what action is to be taken by the Community."

The Council shall, under the conditions laid down in the proceeding subparagraph, define those matters on which decisions are to be taken by the qualified majority."

⁶⁸ อัมพร ด้านนภา, "แนวทางการพัฒนามาตรฐานกฎหมายไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ," หน้า 71-74.

กำหนดบางอย่างที่จำเป็น ดังนั้น การออกกฎระเบียบคณะมนตรี (Regulation) ที่ 1980/2000 จึงเป็นการเพิกถอนและแทนที่ระเบียบคณะมนตรี (Regulation) ที่ 880/92 ซึ่งวัตถุประสงค์ของโครงการก็คล้ายกับกฎเกณฑ์เดิม แต่เพิ่มเติมขึ้นมาอีกประการหนึ่งคือเพื่อให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ตรงกับความเป็นจริง และให้คำแนะนำต่างๆในผลิตภัณฑ์แก่ผู้บริโภค⁶⁹

“EU Flower” (ฉลากสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรป) คือ ฉลากที่มอบให้เพื่อส่งเสริมผลิตภัณฑ์ที่สามารถลดผลกระทบในการทำลายสิ่งแวดล้อมได้มากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์อื่นที่อยู่ในกลุ่มผลิตภัณฑ์เดียวกัน และเป็นฉลากที่ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ตรงกับความเป็นจริง และให้คำแนะนำต่างๆในผลิตภัณฑ์แก่ผู้บริโภค

(1) วัตถุประสงค์ของฉลากสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรป

- 1) ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ที่ลดมลภาวะทางสิ่งแวดล้อมเมื่อเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์ในกลุ่มเดียวกัน ให้ข้อมูลถึงผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมของแต่ละผลิตภัณฑ์ ไม่ว่าจะเป็นการใช้พลังงานและทรัพยากรธรรมชาติในช่วงระหว่างวัฏจักรชีวิตของผลิตภัณฑ์
- 2) ต้องการให้เกิดฉลากสิ่งแวดล้อมเพื่อสิ่งแวดล้อมฉลากเดียวภายในประชาคมในระยะยาว โครงการฉลากสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรปเป็นโครงการโดยสมัครใจของผู้ผลิต ผู้จัดจำหน่าย หรือผู้ให้บริการที่ต้องการแสดงความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม
- 3) เป็นฉลากสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรปซึ่งออกให้กับผลิตภัณฑ์ ซึ่งได้ผ่านการประเมินและตรวจสอบว่าได้มาตรฐานทางด้านสิ่งแวดล้อมตามข้อกำหนดที่ทางคณะกรรมการโครงการฉลากสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรปประกาศใช้
- 4) ปลุกจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมให้แก่ผู้บริโภค โดยการแนะนำผลิตภัณฑ์ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อย
- 5) กระตุ้นให้กลุ่มอุตสาหกรรมผู้ผลิตหันมาใช้เทคโนโลยีที่สะอาดเพื่อผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อย

⁶⁹ The European Commission. Activities of the European Union Summaries of legislation: Eco-label. (cited May 22, 2003) Available from <http://europa.eu.int/scadplus/leg/en/lvb/128020.htm>.

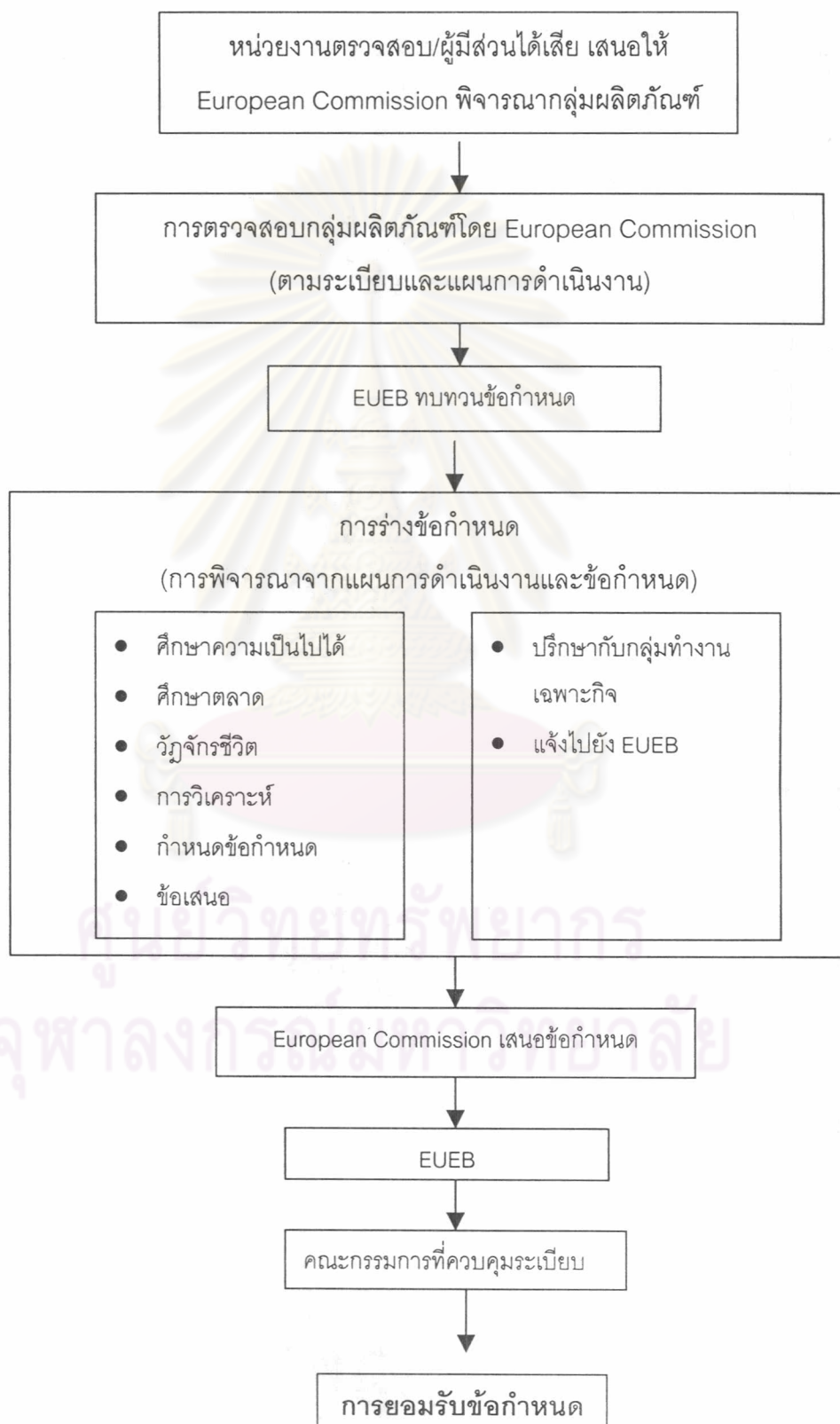
(2) ขั้นตอนและหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกประเภทผลิตภัณฑ์

ก. ขั้นตอนการคัดเลือก

การพิจารณาคัดเลือกประเภทของผลิตภัณฑ์ในแต่ละผลิตภัณฑ์ต้องผ่านการตรวจสอบจากหลายหน่วยงาน ดังนี้

- 1) หน่วยงานตรวจสอบ (Competent Body) และ กลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย (Interest Group) ซึ่งประกอบไปด้วยกลุ่มอุตสาหกรรม กลุ่มธุรกิจ องค์กรผู้บริโภค และองค์กรคุ้มครองสิ่งแวดล้อมเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์เพื่อความโปร่งใสในการดำเนินโครงการของประชาคมโดยหน่วยงานตรวจสอบและกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียจะต้อง เสนอให้คณะกรรมการมาธิการยุโรป (European Commission) พิจารณากำหนดกลุ่มผลิตภัณฑ์ขึ้น
- 2) การตรวจสอบถึงข้อเสนอในผลิตภัณฑ์ที่หน่วยงานตรวจสอบและกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียแนะนำ โดยตรวจสอบกับระเบียบ (Regulation) และแผนการดำเนินงาน (working plan)
- 3) การพิจารณาทบทวนเกณฑ์ของผลิตภัณฑ์โดยคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมยุโรป (The European Union Eco-Labeling Board - EUEB)
- 4) การร่างข้อกำหนดของกลุ่มผลิตภัณฑ์ ต้องเป็นไปตามแผนการทำงานและหลักเกณฑ์ที่กำหนด เช่นการศึกษาความเป็นไปได้และการศึกษาตลาด การพิจารณาวัฏจักรชีวิตของผลิตภัณฑ์ การวิเคราะห์การกำหนดเกณฑ์ การปรึกษากับกลุ่มคณะทำงานพิเศษ และเสนอให้คณะกรรมการมาธิการยุโรปพิจารณา
- 5) คณะกรรมการมาธิการยุโรปเสนอเกณฑ์ของผลิตภัณฑ์ไปยังคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมยุโรป
- 6) คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมยุโรปเสนอไปยังคณะกรรมการที่ควบคุมระเบียบ (Regulatory Committee) เพื่อที่จะออกเกณฑ์ของกลุ่มผลิตภัณฑ์นั้น

สรุปขั้นตอนในการคัดเลือกประเภทผลิตภัณฑ์ ได้ดังนี้

ข. หลักเกณฑ์ในการคัดเลือก

1) คำนี้ถึงผลกระทบต่อผลิตภัณฑ์ที่มีต่อสิ่งแวดล้อมและคุณประโยชน์ทางสิ่งแวดล้อมที่ได้รับเมื่อผลิตภัณฑ์นั้นจำหน่ายออกสู่ตลาด ฉะนั้นจึงต้องมีการศึกษาความเป็นไปได้และตลาด เนื่องจากมีกลุ่มผลิตภัณฑ์หลายประเภทในตลาดสหภาพ จึงต้องคำนึงถึงจำนวนการผลิต การนำเข้าและการขาย และโครงสร้างของตลาดในกลุ่มประเทศสมาชิกไม่ว่าเป็นการค้าภายในหรือภายนอกประเทศสมาชิก

2) เป็นกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยพิจารณาจากวัฏจักรชีวิตของผลิตภัณฑ์นับตั้งแต่วัตถุดิบ ขั้นตอนการผลิต จนถึงการทำลาย⁷⁰

3) ไม่ใช่เกณฑ์นี้กับกลุ่มผลิตภัณฑ์ประเภทยารักษาโรค เครื่องดื่มและอาหาร เนื่องจากเป็นกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่มีผู้เชี่ยวชาญดูแลอยู่แล้ว⁷¹

(3) การอนุมัติฉลากสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรป

ประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรปต้องกำหนดหน่วยงานตรวจสอบซึ่งรับผิดชอบในการตรวจสอบคำขอเพื่อขอรับฉลากสิ่งแวดล้อมสำหรับผลิตภัณฑ์และบริการของผู้ผลิต ผู้ขายปลีก ผู้ให้บริการ หรือผู้นำเข้า โดยหน่วยงานตรวจสอบจะมีหน้าที่ ดังนี้

1) พิจารณาคำจำกัดความของแต่ละกลุ่มผลิตภัณฑ์และหลักเกณฑ์การให้ฉลากสิ่งแวดล้อม

2) ปรีกษาระหว่างหน่วยงานตรวจสอบของแต่ละประเทศสมาชิกในกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่มีตลาดในประเทศอื่นเหมือนกัน

⁷⁰ Regulation (EC)No. 1980/2000 of the European Parliament and of the Council of 17 July 2000 on a revised Community eco-label award scheme, "Annex 2 - Methodological Requirement for Setting Eco-Label Criteria".

⁷¹ Regulation (EC)No. 1980/2000 of the European Parliament and of the Council of 17 July 2000 on a revised Community eco-label award scheme, Art. 2.5.

3) หน่วยงานตรวจสอบต้องลงนามในสัญญากับผู้ยื่นคำขอเพื่อใช้สัญลักษณ์ดอกไม้ (Flower logo) ตราบเท่าที่หลักเกณฑ์ของผลิตภัณฑ์/บริการนั้นยังมีผลใช้บังคับอยู่

4) จะคิดค่าธรรมเนียมสำหรับคำขอและการใช้สัญลักษณ์ดอกไม้เป็นรายปี

ฉะนั้น การได้รับฉลากสิ่งแวดล้อมจึงหมายความว่า ความสำเร็จของผู้ยื่นคำขอที่ได้รับอนุญาตให้ใช้สัญลักษณ์ดอกไม้อย่างเป็นทางการว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการรับรองในตลาดซึ่งมีผู้บริโภคมากกว่า 375 ล้านคน⁷²

(4) โครงการฉลากสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรปกับมาตรฐานระหว่างประเทศ

ก. โครงการฉลากสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรปกับมาตรฐานระหว่างประเทศชุด อนุกรม ISO 14020

ถึงแม้ว่ากฎระเบียบคณะมนตรีเลขที่ 880/92 ซึ่งเป็นกฎระเบียบเดิมว่าด้วยโครงการฉลากสิ่งแวดล้อมของประชาคม เป็นกฎระเบียบที่เกิดขึ้นก่อนที่จะมีการประกาศใช้มาตรฐานระหว่างประเทศ ISO 14000 ในส่วนที่เกี่ยวกับฉลากสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการดำเนินโครงการนั้นจึงไม่ได้นำมาตรฐาน ISO มาเป็นพื้นฐานในการดำเนินการ แต่เมื่อมีการออกกฎระเบียบคณะมนตรีเลขที่ 1980/2000 ขึ้นมาแทนที่กฎระเบียบเดิมแล้วได้มีการระบุไว้ชัดเจนไว้ในหลักการของหลักเกณฑ์การกำหนดมาตรฐานฉลากสิ่งแวดล้อมว่าจะต้องสอดคล้องกับมาตรฐาน ISO14020 และ ISO14024 ซึ่งภายใต้มาตรฐาน ISO 14024 กำหนดไว้ชัดเจนในข้อหนึ่งในเรื่องความสอดคล้องกับความสัมพันธ์กับ ISO14020 ดังนั้นการพิจารณาว่าฉลากสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรปเป็นไปตามมาตรฐานระหว่างประเทศหรือไม่ จะพิจารณาจากประเด็นดังต่อไปนี้

1) ฉลากมีความเที่ยงตรง

สำหรับโครงการ EU-Flower ของสหภาพยุโรปนี้เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่ามีความเที่ยงตรง เนื่องจากมีการพิจารณาถึงวัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์และตลอดจนขั้นตอนการได้มาซึ่งฉลากนั้น

⁷²The European Commission. The European Eco-label scheme: part of a wider strategy on Sustainable Production and Consumption. (cited May 20, 2003) Available from: <http://europa.eu.int/comm/environment/ecolabel/description/scheme.htm>.

ต้องผ่านหน่วยงานหลายหน่วยงานตั้งแต่หน่วยงานตรวจสอบ (Competent Body) คณะกรรมการ คณะกรรมการยุโรป ทำให้มีกระบวนการพิจารณาที่ละเอียดรอบคอบ จากการศึกษาโครงการ EU-Flower มีลักษณะดังกล่าว ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าโครงการ EU-Flower นี้สอดคล้องกับหลักการ ISO 14020 ซ้ำนี้

2) ไม่ก่อให้เกิดอุปสรรคทางการค้า

แม้ว่าหลักการขั้นพื้นฐานของโครงการ EU-Flower ของสหภาพยุโรปจะกำหนดไว้ชัดเจนว่า จะต้องสอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศเพื่อไม่ก่อให้เกิดอุปสรรคกับผู้ผลิต ผู้ส่งออกสินค้า นอกจากนี้ยังคำนึงถึงความตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคที่มีต่อการค้า (TBT) ภายใต้องค์การการค้าโลกเพื่อรับประกันความโปร่งใส และการไม่เลือกปฏิบัติสำหรับผู้ประกอบการต่างชาติ ประกอบกับเมื่อพิจารณาโครงการ EU-Flower ของสหภาพยุโรปแล้วพบว่า การใช้ฉลากนั้นเป็นไป ด้วยความสมัครใจของผู้ประกอบการ หากผู้ประกอบการรายใดไม่ใช้ฉลากก็ไม่ถูกห้ามมิให้นำสินค้าเข้าสู่ตลาด แต่อย่างไรก็ตามมีลักษณะบางประการของการดำเนินโครงการฉลากสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรปที่ยังไม่สอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศเท่าที่ควร คือ มาตรฐานระหว่างประเทศไม่ต้องการที่จะให้นำกระบวนการหรือวิธีการผลิตที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ (PPMs) มา กำหนดเป็นเกณฑ์ภายใต้โครงการฉลากสิ่งแวดล้อมเพราะจะก่อให้เกิดอุปสรรคทางการค้าได้ง่าย แต่ทั้งนี้การที่จะหลีกเลี่ยงการนำ PPMs มาใช้ในโครงการฉลากสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องยาก เช่นเดียวกับโครงการของสหภาพยุโรปซึ่งยังคงมีการนำ PPMs มาเป็นเกณฑ์ในการดำเนินการโครงการอยู่ และในกฎระเบียบนี้ไม่ได้มีการวางหลักถึงการยอมรับฉลากสิ่งแวดล้อมซึ่งกันและกันระหว่างโครงการของนอกประเทศกับโครงการของประเทศแต่อย่างใด⁷³

ปัญหาอีกประการหนึ่งซึ่งได้มีการสำรวจโดยประเทศบราซิลนั้นปรากฏออกมาชัดเจนว่า ข้อกำหนดในการได้รับฉลากสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรปในกลุ่มผลิตภัณฑ์สิ่งทอ (textile) เยื่อกระดาษ (pulp) กระดาษ และรองเท้า (footwear) ซึ่งเป็นการยากที่บริษัทในประเทศบราซิลจะเป็นไปตามเงื่อนไขในการได้รับฉลาก ตัวอย่างเช่น

-ปัญหาของบริษัทที่มีขนาดเล็กในประเทศบราซิล โคโลัมเบีย ที่ไม่สามารถจะลงทุน ปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์ของตนเพื่อให้ได้มาซึ่งฉลากสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรป ใน

⁷³ อัมพร ด่านนภา, “แนวทางการพัฒนากฎหมายไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ,” หน้า 97.

ขณะที่บริษัทขนาดใหญ่มีเงินลงทุนที่จะปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตของตนเองได้ นอกจากนี้ผู้จัดส่ง (supplier) ไม่ค่อยอยากจะทำวัตถุดิบที่ตรงตามเงื่อนไขซึ่งกำหนดเป็นเกณฑ์ในการได้รับฉลากสิ่งแวดล้อมนี้แก่บริษัทขนาดเล็ก แต่หากเป็นบริษัทขนาดใหญ่ย่อมมีอำนาจต่อรองกับผู้ขายวัตถุดิบได้ดีกว่าบริษัทขนาดเล็ก แม้ว่าบริษัทขนาดใหญ่จะต้องมีต้นทุนที่เพิ่มขึ้น แต่ก็ไม่ได้ทำให้ต้องสูญเสียส่วนแบ่งในตลาด

- ปัญหาในกรณีที่วัตถุดิบที่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มีราคาต้นทุนสูง เช่น กรณีของประเทศบราซิลซึ่งจะต้องนำเข้าผ้าฝ้ายและหนัง ซึ่งเป็นวัตถุดิบที่กำหนดไว้ในเงื่อนไขของการได้รับฉลากสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรป

- ข้อกำหนดบางประการในการที่จะได้รับฉลากสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรปส่งผลให้เกิดความเสียเปรียบกับประเทศกำลังพัฒนา เช่น ข้อกำหนดในการลดการปล่อยก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ และก๊าซไนโตรเจนออกไซด์ ซึ่งเทคโนโลยีในการลดก๊าซพิษเหล่านี้มีการพัฒนาในกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป เพราะสหภาพยุโรปถือว่าปัญหาเรื่องมลภาวะเป็นสิ่งสำคัญ ในขณะที่ประเทศกำลังพัฒนาให้ความสำคัญต่อปัญหาเหล่านี้น้อยมาก จึงไม่ได้มีการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการลดระดับมลภาวะ ดังนั้น การที่จะได้รับฉลากสิ่งแวดล้อมจึงจำเป็นต้องมีการนำเข้าเทคโนโลยีเหล่านั้น การปรับเปลี่ยนขั้นตอนการผลิตสินค้าที่มีอยู่เพื่อให้เข้ากับข้อกำหนดจึงเป็นต้นทุนที่เพิ่มขึ้น และอาจจะเป็นการลดความได้เปรียบในการแข่งขัน

ประเทศโคลัมเบียเป็นอีกประเทศหนึ่งที่ประสบปัญหาในการปฏิบัติตามข้อกำหนดฉลากสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรป เนื่องจากต้นทุนที่จะทำให้สอดคล้องกับมาตรฐานฉลากสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรปนั้นสูงมากเมื่อเทียบกับกลุ่มประเทศ⁷⁴ จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศบราซิลและโคลัมเบียนี้ ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่า แม้ว่าเจตนารมณ์ของกฎข้อบังคับในสหภาพยุโรปในเรื่องเงื่อนไขในข้อบังคับของการได้รับฉลากสิ่งแวดล้อมนั้นจะมีวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับองค์การการค้าโลก แต่ก็มีได้หมายความว่าทุกประเทศที่มีใช้ประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรปจะไม่ได้รับถึงผลกระทบดังกล่าวเสมอไป ถึงแม้ว่าฉลากสิ่งแวดล้อมจะเป็นโครงการโดยสมัครใจซึ่งไม่ได้บังคับให้ประเทศผู้ผลิตสินค้า ส่งออกสินค้าไปยังสหภาพยุโรปจะต้องปฏิบัติตามข้อบังคับดังกล่าวก็จะสามารถนำผลิตภัณฑ์ไปขายในสหภาพยุโรปได้ก็ตาม แต่เมื่อบริษัทผู้ผลิตส่วนใหญ่ซึ่งอาจ

⁷⁴ Anil Markandya, "Eco-Labeling: An Introduction and Review," in *Eco-Labeling and International Trade*, ed. Simonetta Zarrilli, Veena Jha and Rene Vossenaar (Great Britain: The Ipswich Book Company Ltd., 1997), pp. 9-10.

อยู่ในประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป หรือประเทศพัฒนาแล้วได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดดังกล่าวเพื่อให้สินค้าของตนได้รับฉลากสิ่งแวดล้อมนั้น และเกิดความนิยมในผลิตภัณฑ์เหล่านั้นในกลุ่มผู้บริโภค จึงสามารถส่งผลให้ประเทศซึ่งเป็นผู้ผลิตรายอื่นที่ผลิตผลิตภัณฑ์ประเภทเดียวกันต้องพยายามดำเนินการตามข้อกำหนดผลิตภัณฑ์ที่สหภาพยุโรป กำหนดไว้เพื่อที่จะทำให้ผลิตภัณฑ์ของตนไม่ถูกกีดกันจากตลาดออกไปโดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา แต่ทั้งนี้เนื่องจากปัจจัยหลายๆอย่าง ซึ่งอาจไม่เอื้ออำนวยต่อประเทศเหล่านี้ไม่ว่าจะเป็นด้านต้นทุนการผลิตสินค้า การขาดเทคโนโลยีที่ทันสมัย จึงส่งผลให้การมีข้อกำหนดฉลากสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรปส่งผลกระทบต่อประเทศกำลังพัฒนาซึ่งเป็นผู้ผลิต และส่งออกผลิตภัณฑ์ไปในกลุ่มประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปไม่มากนัก จึงอาจกล่าวได้ว่าฉลากสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรปนี้อาจกลายเป็นอุปสรรคทางการค้าโดยทางอ้อมอย่างหนึ่ง

ดังนั้นจึงมีอาจถือได้ว่าโครงการฉลากสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรปไม่มีผลให้เกิดอุปสรรคที่ไม่จำเป็นต่อการค้าระหว่างประเทศ จึงถือได้ว่าโครงการ EU-Flower นี้ไม่สอดคล้องกับหลักการ ISO 14020 ข้อนี้

3) มีการประเมินทางวิทยาศาสตร์

สำหรับโครงการ EU-Flower ของสหภาพยุโรปนั้นมีหลักการทางวิทยาศาสตร์ที่จะมาสนับสนุนโดยเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นมานั้นจะมีการพิจารณาถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่น้อยกว่า ซึ่งข้อกำหนดที่กำหนดขึ้นนั้นจะแตกต่างกันไปตามประเภทของผลิตภัณฑ์และความเสียหายของสิ่งแวดล้อมในแง่มุมต่างๆที่เกิดจากผลิตภัณฑ์นั้นๆ เช่นวัตถุอันตราย การปล่อยของเสียสู่อากาศ น้ำ ดิน เป็นต้น จากการที่โครงการ EU-Flower มีลักษณะดังกล่าว ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าโครงการ EU-Flower นี้เป็นโครงการที่สอดคล้องกับหลักการ ISO 14020 ข้อนี้

4) มีการพิจารณาวัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์

สำหรับโครงการ EU-Flower ของสหภาพยุโรปนั้นมีการศึกษาถึงวัฏจักรชีวิตของผลิตภัณฑ์ เพื่อที่จะกำหนดข้อกำหนดของแต่ละกลุ่มผลิตภัณฑ์ขึ้นจึงสอดคล้องกับหลักการ ISO 14020 ข้อนี้

5) เปิดโอกาสให้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์

สำหรับโครงการ EU-Flower ของสหภาพยุโรปไม่มีข้อห้ามมิให้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และยังมีกำหนดระยะเวลาที่จะต้องมีการทบทวนโครงการฉลากสิ่งแวดล้อมก่อนวันที่ 24

กันยายน 2005⁷⁵ เพื่อพิจารณากฎเกณฑ์ให้สอดคล้องกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ อีกด้วย จาก การที่โครงการ EU-Flower มีลักษณะดังกล่าว ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าโครงการ EU-Flower นี้เป็น โครงการที่สอดคล้องกับหลักการ ISO 14020 ข้อนี้

6) องค์กรต่างๆ มีสิทธิใช้ฉลากอย่างเท่าเทียมกัน

สำหรับโครงการ EU-Flower ของสหภาพยุโรปนั้น ไม่มีข้อจำกัดห้ามองค์กรใดองค์กรหนึ่ง ไม่ให้เข้าร่วมโครงการไม่ว่าจะเป็นองค์กรในประเทศหรือองค์กรต่างประเทศซึ่งเป็นผู้นำเข้าสินค้า ดังนั้นทุกประเทศสมาชิกจึงมีสิทธิของใช้ฉลากได้อย่างเท่าเทียมกัน จากการที่โครงการ EU-Flower มีลักษณะดังกล่าว ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าโครงการ EU-Flower นี้เป็นโครงการที่สอดคล้องกับหลักการ ISO 14020 ข้อนี้

7) มีการเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วม

สำหรับโครงการ EU-Flower ของสหภาพยุโรปตามกฎระเบียบที่ 1980/2000 นั้น เมื่อ พิจารณาแล้วพบว่ามีการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ โดยพิจารณาได้จากโครงการฉลากสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรปได้เปิดโอกาสให้ผู้ผลิต ผู้บริโภค หรือสมาคมต่างๆ ที่สนใจสามารถเสนอประเภทของผลิตภัณฑ์ให้คณะกรรมการมาธิการยุโรป (European Commission) พิจารณากำหนดกลุ่มผลิตภัณฑ์ขึ้นได้ จึงถือได้ว่าการเปิดโอกาสให้บุคคลที่มี ส่วนได้เสียเข้าไปมีส่วนร่วมในการเสนอข้อกำหนดของกลุ่มผลิตภัณฑ์ได้จึงสอดคล้องกับหลักการ ISO 14020 ข้อนี้

8) มีการแจ้งข้อมูลให้ผู้ซื้อทราบ

สำหรับโครงการ EU-Flower ของสหภาพยุโรป ภายหลังจากที่มีผู้ได้รับอนุญาตใช้ฉลาก โครงการจะอนุญาตให้นำสัญลักษณ์ไปใช้ได้และจะมีการตีพิมพ์ว่าผลิตภัณฑ์จำพวกใดที่ได้รับอนุญาต ให้ใช้ฉลาก ซึ่งเป็นทางหนึ่งที่เป็นการแจ้งข้อมูลให้ผู้ซื้อทราบ นอกจากนี้ยังมีการตีพิมพ์หลักเกณฑ์ การขอฉลากสำหรับผลิตภัณฑ์ประเภทต่างๆไว้ใน O.J. ซึ่งเป็นทางหนึ่งในการแจ้งผู้ซื้อให้ทราบ จากการที่โครงการ EU-Flower มีลักษณะดังกล่าว ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าโครงการ EU-Flower นี้ เป็นโครงการที่สอดคล้องกับหลักการ ISO 14020 ข้อนี้

⁷⁵ Regulation (EC)No. 1980/2000 of the European Parliament and of the Council of 17 July 2000 on a revised Community eco-label award scheme, Art. 20.

9) มีการจัดเตรียมข้อมูลสำหรับผู้ร้องขอ

สำหรับโครงการ EU-Flower ของสหภาพยุโรป จะมีการกำหนดในกฎระเบียบให้หน่วยงานตรวจสอบของประเทศที่มีการยื่นขออนุญาตให้ฉลากเป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งหน่วยงานนี้เปรียบเสมือนจุดตอบข้อซักถาม ซึ่งจะทำให้เกิดความโปร่งใสในการดำเนินการโครงการของประชาคมขึ้นในระดับหนึ่ง จากการที่โครงการ EU-Flower มีลักษณะดังกล่าว ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าโครงการ EU-Flower นี้เป็นโครงการที่สอดคล้องกับหลักการ ISO 14020 ข้อนี้

เมื่อพิจารณาตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นพอที่จะสรุปได้ว่ากฎระเบียบเลขที่ 1980/2000 ว่าลักษณะของโครงการฉลากสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรป นั้นโดยส่วนใหญ่จะมีความสอดคล้องกับหลักการภายใต้ ISO 14020

ข. โครงการฉลากสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรปกับมาตรฐานระหว่างประเทศชุดอนุกรม ISO 14024

เมื่อพิจารณาความสอดคล้องของโครงการฉลากสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรป จากหลักการทั่วไปในมาตรฐานระหว่างประเทศในเรื่องสิ่งแวดล้อมตามอนุกรม ISO 14020 แล้วจะต้องพิจารณาจากหลักการของอนุกรม ISO 14024 ซึ่งเป็นหลักการที่กำหนดมาตรฐานของ ฉลากสิ่งแวดล้อมประเภทที่ 1 ว่าฉลากสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรปสอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศนี้หรือไม่เนื่องจากเป็นมาตรฐานระหว่างประเทศที่กำหนดไว้โดยเฉพาะสำหรับฉลากสิ่งแวดล้อมประเภทที่ 1 โดยพิจารณาจากหลักเกณฑ์ดังนี้

1) ความสมัครใจ

สำหรับโครงการ EU-Flower ของสหภาพยุโรป เป็นโครงการที่เปิดโอกาสให้ผู้ผลิตหรือผู้ค้าสินค้ามีสิทธิในการเลือกเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมในโครงการนี้หรือไม่ก็ได้ และได้ระบุชัดเจนในกฎระเบียบเลขที่ 1980/2000 ว่าวัตถุประสงค์พื้นฐานของโครงการฉลากสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรปนี้เป็นโครงการโดยสมัครใจ จึงถือได้ว่าสอดคล้องกับหลักการ ISO 14024 ข้อนี้

2) ความสัมพันธ์กับ ISO 14020

สำหรับโครงการ EU-Flower ของสหภาพยุโรป มีลักษณะที่ไม่สอดคล้องกับหลักการข้อที่ 2 เรื่องการไม่ก่อให้เกิดอุปสรรคทางการค้า ทั้งนี้เนื่องจากในความเป็นจริงได้มีบริษัทในบางประเทศที่ได้รับผลกระทบในโครงการดังกล่าว อาทิเช่น ประเทศบราซิล โคลัมเบีย เป็นต้น จาก

การที่โครงการ EU-Flower มีลักษณะดังกล่าว ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าโครงการ EU-Flower นี้ไม่สอดคล้องกับหลักการ ISO14024 ข้อนี้

3) ความสัมพันธ์กับกฎหมาย เป็นไปตามข้อกำหนดในกฎหมายสิ่งแวดล้อมและอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

สำหรับโครงการ EU-Flower ของสหภาพยุโรป ถือว่าสอดคล้องกับข้อกำหนดในกฎหมายสิ่งแวดล้อมอื่นๆ เนื่องจากเป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์ในการมอบฉลากให้แก่ผลิตภัณฑ์คุณภาพที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยกว่า จากการที่โครงการ EU-Flower มีลักษณะดังกล่าว ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าโครงการ EU-Flower นี้เป็นโครงการที่สอดคล้องกับหลักการ ISO14024 ข้อนี้

4) การคัดเลือกข้อกำหนดของผลิตภัณฑ์

สำหรับโครงการ EU-Flower ของสหภาพยุโรป ในระหว่างขั้นตอนการร่างข้อกำหนดของแต่ละผลิตภัณฑ์จะมีการเปรียบเทียบและจัดลำดับผลกระทบของแต่ละผลิตภัณฑ์ต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งนับได้ว่าก่อนที่จะกำหนดข้อกำหนดในแต่ละผลิตภัณฑ์ออกมาจะต้องมีการชี้ให้เห็นความแตกต่างทางด้านผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมกับผลิตภัณฑ์ในประเภทเดียวกันก่อนที่จะออกข้อกำหนดในการให้ฉลากสิ่งแวดล้อมของผลิตภัณฑ์นั้นๆได้ จากการที่โครงการ EU-Flower มีลักษณะดังกล่าว ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าโครงการ EU-Flower นี้สอดคล้องกับหลักการ ISO14024 ข้อนี้

5) ข้อกำหนดสิ่งแวดล้อมของผลิตภัณฑ์

สำหรับโครงการ EU-Flower ของสหภาพยุโรป จากปัจจัยที่ใช้พิจารณาในการออกข้อกำหนด จะคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ความสามารถของผู้ผลิตในการปฏิบัติตามข้อกำหนด และสามารถตรวจวัดหรือประเมินได้ และ สำหรับฉลากสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรปไม่มีข้อห้ามมิให้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ซึ่งมีการกำหนดระยะเวลาที่จะต้องมีการทบทวนโครงการฉลากสิ่งแวดล้อมก่อนวันที่ 24 กันยายน 2005 เพื่อพิจารณากฎเกณฑ์ให้สอดคล้องกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับหลักการ ISO14024 ข้อนี้

6) ลักษณะการใช้งานของผลิตภัณฑ์

สำหรับโครงการ EU-Flower ของสหภาพยุโรป ซึ่งเป็นโครงการที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ ฉลากสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรปจึงเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ช่วยป้องกันรักษาธรรมชาติผ่านการผลิตและการบริโภคของผู้ผลิตและผู้บริโภคทุกคน แม้ว่าจะไม่ได้ระบุไว้ชัดเจนว่าลักษณะการใช้งานของผลิตภัณฑ์ในแต่ละผลิตภัณฑ์จะต้องเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ในการใช้ ปลอดภัย ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ แต่สามารถตีความได้ว่าเมื่อผลิตภัณฑ์ที่ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้แล้วก็จะส่งผลให้สิ่งแวดล้อมนั้นดีขึ้น ทำให้สุขภาพนั้นไม่ตกอยู่ในภาวะอันตราย

จึงถือได้ว่ามีความปลอดภัยมากขึ้น และในแต่ละผลิตภัณฑ์วัตถุประสงค์ในการใช้ผลิตภัณฑ์แต่ละผลิตภัณฑ์ก็กำหนดขึ้นมาโดยชัดเจนอยู่แล้ว จากหลักการข้อนี้จึงถือได้ว่าสอดคล้องกับหลักการ ISO14024 ข้อนี้

7) การปรึกษาผู้ที่สนใจ

สำหรับโครงการ EU-Flower ของสหภาพยุโรป ตั้งแต่ขั้นตอนการคัดเลือกประเภทของผลิตภัณฑ์ก็ได้มีการเปิดโอกาสให้บุคคลที่มีส่วนได้เสียในผลิตภัณฑ์ ซึ่งอาจจะเป็น ผู้ผลิต ผู้บริโภค สมาคมต่างๆ หรือกลุ่มนักสิ่งแวดล้อม สามารถเสนอแนะประเภทของผลิตภัณฑ์มายังฝ่ายเสนอให้คณะกรรมการบริหารยุโรป (European Commission) พิจารณา กำหนดกลุ่มผลิตภัณฑ์ขึ้นได้ ดังนั้นโครงการฉลากสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรป จึงสอดคล้องกับหลักการ ISO14024 ข้อนี้

8) การเป็นไปตามข้อกำหนด ต้องสามารถตรวจสอบได้โดยหน่วยงานฉลากสิ่งแวดล้อม

สำหรับโครงการ EU-Flower ของสหภาพยุโรป ได้วางหลักเกณฑ์ไว้ว่าโครงการจะต้องมีความโปร่งใส และสอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศเพื่อให้ผู้ผลิต ผู้ส่งออกสินค้าได้รับความสะดวกในการเข้าร่วมโครงการ⁷⁶ จึงตีความได้ว่าเป็นโครงการที่สามารถตรวจสอบได้ จึงถือได้ว่าสอดคล้องกับหลักการ ISO14024 ข้อนี้

9) ความโปร่งใส

ตามที่ได้กล่าวไว้แล้วในข้อที่ 8) ข้างต้นว่าโครงการ EU-Flower ของสหภาพยุโรป ได้วางหลักเกณฑ์ไว้ว่าโครงการจะต้องมีความโปร่งใส จึงมีความชัดเจนว่าวัตถุประสงค์พื้นฐานของโครงการนี้จะต้องมีความโปร่งใสจึงถือได้ว่ามีสอดคล้องกับหลักการ ISO14024 ข้อนี้

10) การหลีกเลี่ยงการขัดผลประโยชน์

โครงการ EU-Flower ของสหภาพยุโรป เป็นโครงการที่ไม่ได้มีการแสวงหาผลกำไรในการดำเนินการโครงการดังกล่าว และในการวางกฎเกณฑ์ข้อบังคับของกลุ่มผลิตภัณฑ์จะต้องมีความร่วมมือกันระหว่างคณะกรรมการสหภาพยุโรปกับคณะกรรมการ ซึ่งจริงๆ แล้วคณะกรรมการไม่สามารถยอมรับหลักเกณฑ์ก่อนที่ผู้เชี่ยวชาญของรัฐบาลในแต่ละประเทศสมาชิกจะให้ความ

⁷⁶ Regulation (EC)No. 1980/2000 of the European Parliament and of the Council of 17 July 2000 on a revised Community eco-label award scheme, (17).

เห็นว่าเห็นด้วยกับคณะกรรมการที่ควบคุมระเบียบ (Regulatory Committee) หรือไม่⁷⁷ ผู้เขียนมีความเห็นว่ารูปแบบของโครงการนี้พยายามหลีกเลี่ยงการขัดผลประโยชน์โดยอาศัยความร่วมมือซึ่งกันและกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ฉะนั้นโครงการสหภาพยุโรปน่าจะมีความสอดคล้องกับหลักการ ISO14024 ข้อนี้

11) ค่าใช้จ่ายและค่าธรรมเนียม

สำหรับโครงการ EU-Flower ของสหภาพยุโรปผู้ยื่นใบสมัครขอใช้ฉลากสิ่งแวดล้อมสำหรับผลิตภัณฑ์ของตน แบ่งลักษณะการเสียค่าใช้จ่ายและค่าธรรมเนียมเป็น 2 ครั้ง กล่าวคือ ครั้งแรก ต้องเสียค่าสมัคร 300 ยูโร ถึง 1,300 ยูโร ขึ้นอยู่กับขั้นตอนในคำขอของแต่ละผลิตภัณฑ์ และจะลด 20% สำหรับธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลาง รวมทั้งคำขอจากประเทศกำลังพัฒนา ครั้งที่สอง คือค่าธรรมเนียมรายปีในการใช้ฉลากสิ่งแวดล้อม เป็นราคา 500-25,000 ยูโร ต่อกลุ่มผลิตภัณฑ์ต่อผู้ยื่นคำขอ และลด 20% สำหรับธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลางรวมทั้งคำขอจากประเทศกำลังพัฒนา การคำนวณค่าธรรมเนียมนี้ คำนวณร้อยละ 0.15 ของจำนวนการขาย⁷⁸ แต่การพิจารณาว่าค่าใช้จ่ายหรือค่าธรรมเนียมของโครงการนั้นมีราคาที่เหมาะสมหรือไม่ ซึ่งน่าจะถือได้ว่าเป็นค่าใช้จ่ายที่สูงสำหรับผู้ยื่นคำขอ⁷⁹ ผู้เขียนมีความเห็นว่าการกำหนดค่าธรรมเนียมดังกล่าวไม่สอดคล้องกับหลักการ ISO 14024 ข้อนี้

12) การรักษาความลับ

สำหรับโครงการ EU-Flower ของสหภาพยุโรปเมื่อผู้ผลิตได้ยื่นขอรับฉลากแล้ว ไม่ได้ระบุชัดเจนในกฎข้อบังคับว่าข้อมูลใบสมัครถือว่าเป็นข้อมูลความลับจะไม่มีเปิดเผย แต่ได้มีการกำหนดว่าหน่วยงานตรวจสอบ (Competent Body) จะเป็นผู้มีหน้าที่ในการรับคำขอจากผู้ผลิต (manufacturers) ผู้ค้าปลีก (retailers) ผู้ให้บริการ (service providers) หรือผู้นำเข้า (importers)

⁷⁷ The European Commission. The European Eco-label scheme: part of a wider strategy on Sustainable Production and Consumption. (cited May 20, 2003): Available from: <http://europa.eu.int/com/environment/ecolabel/description/sheme.htm>.

⁷⁸ The European Commission. Background: Fees. (cited May 20, 2003): http://europa.eu.int/comm/environment/ecolabel/background/pm_fees.htm.

⁷⁹ สัมภาษณ์ ดร.พงษ์วิภา หล่อสมบุญ, ผู้อำนวยการฝ่ายธุรกิจและสิ่งแวดล้อม (สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย), 26 ธันวาคม 2546.

ในการพิจารณาการได้รับฉลากสิ่งแวดล้อมแก่ผลิตภัณฑ์หรือบริการต่างๆ⁸⁰ ผู้เขียนเห็นว่า ข้อมูลใบสมัครดังกล่าวน่าจะไม่มี การเปิดเผยต่อสาธารณชน จึงถือได้ว่าโครงการ EU-Flower นี้สอดคล้องกับหลักการ ISO14024 ข้อนี้

13) การยอมรับซึ่งกัน

สำหรับ EU-Flower ของสหภาพยุโรป ไม่มีการวางหลักถึงการยอมรับฉลากสิ่งแวดล้อมซึ่งกันและกันทั้งระหว่างโครงการของประเทศนอกประชาคมกับโครงการของประเทศแต่อย่างใด⁸¹ จึงถือได้ว่าฉลากสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรปไม่สอดคล้องกับหลักการ ISO 14024 ข้อนี้

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นว่าฉลากสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรปนั้นสอดคล้องกับมาตรฐาน ISO 14020 และ ISO 14024 หรือไม่นั้น แม้ว่าโดยทั่วไปโครงการฉลากสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรปจะสอดคล้องกับมาตรฐานทั่วไปที่กำหนดไว้ในเรื่องฉลากสิ่งแวดล้อมภายใต้มาตรฐาน ISO 14020 นั้น แต่ทั้งนี้เมื่อนำมาวิเคราะห์ถึงมาตรฐานของฉลากสิ่งแวดล้อมประเภทที่ 1 ภายใต้มาตรฐาน ISO 14024 แล้วจะพบได้ว่าในข้อกำหนดในเรื่องฉลากสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรปนั้นมีบางอย่างไม่สอดคล้องกับหลักการภายใต้ข้อกำหนดในมาตรฐาน ISO 14020 และ ISO14024 ในกรณีการพิจารณาว่าโครงการฉลากสิ่งแวดล้อมดังกล่าวจะสามารถถูกนำมาใช้เป็นอุปสรรคทางการค้าได้หรือไม่ ตัวอย่างเช่นในกรณีของประเทศบราซิล และ ประเทศโคลัมเบีย เป็นต้น อีกทั้งค่าใช้จ่ายไม่ว่าจะเป็นค่าธรรมเนียมการยื่นคำขอในการขอรับฉลากสิ่งแวดล้อมหรือค่าธรรมเนียมรายปีภายหลังจากที่ได้รับฉลากสิ่งแวดล้อมและนำฉลากไปใช้ก็ตามถ้าเป็นประเทศกำลังพัฒนาที่ต้องส่งสินค้าเข้าไปจำหน่ายในกลุ่มประชาคมยุโรปอยู่แล้วอาจได้รับผลกระทบต่อดัชนีทุนการจัดจำหน่าย ที่ต้องสูงขึ้นนอกเหนือจากต้นทุนทางการผลิตเพื่อให้ได้รับฉลากสิ่งแวดล้อมยุโรป ดังนั้นผู้เขียนมีความเห็นว่าฉลากสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรปอาจถูกนำมาใช้เป็นอุปสรรคทางการค้าได้เช่นกัน

⁸⁰ The European Commission. The European Eco-label scheme: part of a wider strategy on Sustainable Production and Consumption. (cited May 20, 2003): Available from: <http://europa.eu.int/com/environment/ecolabel/description/scheme.htm>.

⁸¹ อัมพร ด่านนภา, "แนวทางการพัฒนากฎหมายไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ," หน้า 97.

2.3.4 โครงการฉลากเขียวของประเทศไทย

โครงการฉลากเขียวของประเทศไทยริเริ่มโดยคณะกรรมการนักธุรกิจเพื่อสิ่งแวดล้อมไทย (Thailand Business Council for Sustainable Development, TBCSD) เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2536 และได้รับความเห็นชอบและความร่วมมือจากกระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมและหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้องให้ปฏิบัติออกมาเป็นรูปธรรม จึงนับว่าเป็นโครงการที่เกิดจากการร่วมมือระหว่างส่วนราชการ เอกชนและองค์กรกลางต่างๆโดยมีสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) และสถาบันสิ่งแวดล้อมไทยทำหน้าที่เป็นเลขานุการร่วมกัน โครงการนี้เกิดขึ้นเพราะต้องการเป็นหน่วยงานกลางที่ให้ข้อมูลที่มีความเป็นกลาง ตลอดจตุลแล ควบคุมคุณภาพสินค้าที่ใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อม อย่างเป็นระบบและโปร่งใส เนื่องจาก “ผลิตภัณฑ์” ที่มีจำหน่ายในท้องตลาดปัจจุบันเกิดจากการ ประชาสัมพันธ์ของผู้ผลิตและผู้จัดจำหน่ายอิสระเท่านั้น แต่สำหรับโครงการฉลากเขียวนี้จะมีสมอ. จัดงบประมาณในการโฆษณาให้ตลอดระยะเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ.2539 ถึงปัจจุบัน ผ่านทางสื่อโทรทัศน์ (รายงานสารคดี) เอกสารเผยแพร่ วิทยุ และมหกรรมสินค้าเช่นในปี พ.ศ.2545⁸²

“ฉลากเขียว (green label หรือ eco-label) คือฉลากที่มอบให้แก่ผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยกว่า เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์ที่ทำหน้าที่อย่างเดียวกัน โดยที่คุณภาพยังอยู่ในระดับมาตรฐานที่กำหนด ผลิตภัณฑ์เหล่านี้ หมายถึงสินค้าและบริการหลายประเภท ยกเว้นยา เครื่องดื่มและอาหาร เนื่องจากทั้งสามประเภทที่กล่าวมาจะเกี่ยวข้องกับสุขภาพความปลอดภัยในการบริโภคมากกว่าด้านสิ่งแวดล้อม และมีหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบภายใต้พระราชบัญญัติและกฎหมายที่ควบคุมโดยตรงอยู่แล้ว การติดฉลากเขียวจะสร้างความสับสนให้แก่ผู้บริโภคได้

⁸² สัมภาษณ์ ปฐม ชัยพฤกษ์ทล, ผู้จัดการโครงการ/รองนักวิจัยฝ่ายธุรกิจและสิ่งแวดล้อม, 29 กันยายน 2546.

(1) วัตถุประสงค์ของโครงการฉลากเขียว

- 1) โครงการฉลากเขียวเป็นโครงการโดยสมัครใจของผู้ผลิต ผู้จัดจำหน่าย หรือผู้ให้บริการที่ต้องการแสดงความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม
- 2) เป็นฉลากเขียวซึ่งออกให้กับผลิตภัณฑ์ ซึ่งได้ผ่านการประเมินและตรวจสอบว่าได้มาตรฐานทางด้านสิ่งแวดล้อมตามข้อกำหนดที่ทางคณะกรรมการโครงการฉลากเขียวประกาศใช้ปลูกจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมให้แก่ผู้บริโภค โดยการแนะนำผลิตภัณฑ์ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อย
- 3) กระตุ้นให้กลุ่มอุตสาหกรรมผู้ผลิตหันมาใช้เทคโนโลยีที่สะอาดเพื่อผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อย
- 4) ลดมลภาวะทางสิ่งแวดล้อมโดยรวมภายในประเทศ
- 5) ให้ข้อมูลที่เป็นกลางต่อผู้บริโภคเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อย
- 6) ผลักดันให้ผู้ผลิตใช้เทคโนโลยีหรือวิธีการผลิตที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อย เพื่อผลตอบแทนทางเศรษฐกิจแก่ผู้ผลิตเองในระยะยาว

(2) ขั้นตอนและหลักเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์

ก. ขั้นตอนการคัดเลือก

- 1) ประชาชนผู้สนใจ ผู้ผลิต ผู้บริโภค สมาคมต่างๆ หรือกลุ่มนักสิ่งแวดล้อม สามารถเสนอแนะประเภทของผลิตภัณฑ์มายังเลขานุการ ซึ่งข้อเสนอต้องประกอบด้วยรายละเอียดของผลิตภัณฑ์ ความสำคัญของผลิตภัณฑ์ในทางการตลาด เหตุผลในการนำเสนอว่าเป็นไปตามหลักการของฉลากเขียวอย่างไร พร้อมทั้งข้อมูลสนับสนุนที่สามารถตรวจสอบได้ ตามประเด็นที่ระบุในแบบฟอร์มนำเสนอประเภทของผลิตภัณฑ์เพื่อให้มีการออกข้อกำหนดสำหรับฉลากเขียว
- 2) ฝ่ายเลขานุการประเมินความเป็นไปได้ของข้อเสนอ และประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อม จากนั้นจึงรวบรวมข้อเสนอทั้งหมดและข้อคิดเห็นส่งต่อไปยังคณะกรรมการโครงการฉลากเขียวเพื่อพิจารณา
- 3) คณะกรรมการฯ พิจารณาตามความเหมาะสม

การออกข้อกำหนดสำหรับผลิตภัณฑ์แต่ละประเภท

ในการออกข้อกำหนดสำหรับผลิตภัณฑ์แต่ละประเภท จะมีขั้นตอนและปัจจัยที่ใช้พิจารณาดังนี้

- 1) หลังจากที่คณะกรรมการโครงการฉลากเขียวได้คัดเลือกประเภทของผลิตภัณฑ์แล้ว จะจัดตั้งคณะอนุกรรมการเทคนิคสำหรับผลิตภัณฑ์แต่ละประเภท เพื่อร่างข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาให้การรับรอง
- 2) ในการร่างข้อกำหนด คณะอนุกรรมการเทคนิคจะคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของผลิตภัณฑ์ประเภทนั้นๆตามปัจจัยที่ระบุตามหลักการประเมินวัฏจักรชีวิตของผลิตภัณฑ์แต่ละประเภท
- 3) บางกรณี ฝ่ายเลขานุการจะส่งร่างข้อกำหนดให้คณะอนุกรรมการทบทวนร่างข้อกำหนด พิจารณาทบทวนและเสนอข้อคิดเห็นเพื่อความเหมาะสมในการใช้พิจารณาให้การรับรอง
- 4) ฝ่ายเลขานุการรวบรวมร่างข้อกำหนดที่เสนอโดยคณะอนุกรรมการเทคนิค พร้อมข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของคณะอนุกรรมการทบทวนร่างข้อกำหนดในข้อ 3. ส่งไปยังคณะกรรมการ
- 5) คณะกรรมการฯพิจารณาร่างข้อกำหนดและอนุมัติตามความเหมาะสม
- 6) ฝ่ายเลขานุการจะทำการประกาศหรือประชาสัมพันธ์ข้อกำหนดที่ผ่านการพิจารณาอนุมัติแล้วให้สาธารณชนรับทราบ โดยแจ้งถึงประเภทของผลิตภัณฑ์ หลักการและข้อกำหนดที่ตั้งขึ้น เหตุผลและประโยชน์ในการออกข้อกำหนด รวมทั้งขั้นตอนต่างที่ผู้ยื่นขอใช้เครื่องหมายรับรองฉลากเขียวต้องปฏิบัติตาม

ปัจจัยที่ใช้ในการพิจารณาการออกข้อกำหนด

- 1) การจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ
- 2) การลดมลภาวะ
- 3) การนำขยะทั่วไป/อันตราย แปรกลับมาใช้ใหม่หรือใช้ในลักษณะอื่น

สรุปได้ว่าการตั้งข้อกำหนดสำหรับผลิตภัณฑ์แต่ละประเภท จะคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ได้แก่ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ความสามารถของผู้ผลิตที่จะปฏิบัติตามข้อกำหนดนั้นๆ รวมทั้งต้องเป็นข้อกำหนดที่สามารถตรวจวัดหรือประเมินได้ ในส่วนของผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมสำหรับผลิตภัณฑ์ใดก็ตามจะประเมินผลกระทบต่อวัฏจักรชีวิตของผลิตภัณฑ์ และเน้นผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ล้อมระหว่างการใช้ผลิตภัณฑ์ หรือการกำจัดทิ้งหลังการใช้ ความสามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์
 อย่างอื่นได้ หรือสามารถนำมาใช้โดยผ่านกระบวนการผลิตใหม่ได้⁸³

ข. หลักเกณฑ์การคัดเลือก

- 1) เป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้เพื่ออุปโภคบริโภคทั่วไปในชีวิตประจำวัน เช่น กระดาษ สี อุปกรณ์ที่มีคุณสมบัติประหยัดพลังงานหรือประหยัดน้ำ
- 2) คำนึงถึงผลกระทบของผลิตภัณฑ์ที่มีต่อสิ่งแวดล้อมและคุณสมบัติทางสิ่งแวดล้อมที่ได้รับเมื่อผลิตภัณฑ์นั้นจำหน่ายออกสู่ตลาด
- 3) มีวิธีการตรวจสอบที่ไม่ยุ่งยากและเสียค่าใช้จ่ายไม่มากในการประเมินคุณภาพของผลิตภัณฑ์ตามข้อกำหนด
- 4) เป็นผลิตภัณฑ์ที่ผู้ผลิตมีทางเลือกอื่นในการผลิตที่จะทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยกว่า

(3) การอนุมัติในการให้ฉลากเขียว

- 1) ผู้ที่ประสงค์ให้ฉลากเขียวสำหรับผลิตภัณฑ์ต้องกรอกใบสมัครและยื่นต่อสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย (สสท.)
- 2) สสท. ตรวจสอบความสมบูรณ์และถูกต้องของใบสมัครพร้อมหลักฐานต่างๆตามที่ระบุในข้อกำหนด
- 3) สสท. จัดส่งเฉพาะใบสมัครที่สมบูรณ์และถูกต้องไปยัง สมอ. เพื่อตรวจสอบรายละเอียดด้านเทคนิค ซึ่งในขั้นนี้จะใช้เวลา 1 เดือน
- 4) หากผ่านการพิจารณา สสท. ลงทะเบียนผลิตภัณฑ์อนุมัติและทำสัญญาอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายรับรองฉลากเขียวกับผู้สมัคร
- 5) ผู้สมัครสามารถนำฉลากไปใช้กับผลิตภัณฑ์ที่ยื่นขอมาได้ในขอบเขตตามที่ระบุในสัญญา

⁸³ ฝ่ายเลขานุการ โครงการฉลากเขียว, คู่มือแนะนำโครงการฉลากเขียว (กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายธุรกิจและสิ่งแวดล้อม สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย, 2538) หน้า 10-12.

ในกรณีที่ข้อกำหนดของผลิตภัณฑ์บางประเภทระบุให้ผู้สมัครแสดงผลทดสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์จากห้องปฏิบัติการ ผู้สมัครจะต้องส่งผลิตภัณฑ์ไปรับการทดสอบ ณ ห้องปฏิบัติการที่มีมาตรฐานที่เชื่อถือได้ ค่าใช้จ่ายในการทดสอบเป็นความรับผิดชอบของผู้สมัคร กรณีที่ผู้ตรวจสอบจำเป็นต้องไปเยี่ยมชมโรงงานเพื่อตรวจสอบเทคโนโลยีการผลิตสำหรับผลิตภัณฑ์บางประเภทสำหรับนำมาประกอบการพิจารณา ค่าใช้จ่ายในส่วนนี้จะอยู่ในความรับผิดชอบของผู้สมัครด้วย⁸⁴

(4) โครงการฉลากเขียวกับมาตรฐานระหว่างประเทศ

ก. ฉลากเขียวกับมาตรฐานระหว่างประเทศชุดอนุกรม ISO 14020

โครงการฉลากเขียวของประเทศไทยถือได้ว่าเป็นฉลากสิ่งแวดล้อมประเภทที่ 1 คือประเภทที่รับรองโดยองค์กรกลางภายใต้มาตรฐานระหว่างประเทศชุดอนุกรม ISO 14020 ตามหลักการของฉลากสิ่งแวดล้อมที่ทาง ISO ได้กำหนดไว้ ทั้งนี้ประเทศไทยเป็นสมาชิกในหน่วยงานของ เครือข่ายฉลากสิ่งแวดล้อมทั่วโลก (Global Ecolabelling Network - GEN) ซึ่งแนวทางการกำหนดหลักเกณฑ์มาตรฐานเรื่องฉลากสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยจะสอดคล้องกับหลักการของ GEN ที่จะอ้างอิงกับหลักการมาตรฐานสิ่งแวดล้อมของ ISO เป็นหลัก

การพิจารณาว่าฉลากเขียวเป็นไปตามมาตรฐานระหว่างประเทศหรือไม่ จะพิจารณาจากประเด็นดังต่อไปนี้

1) ฉลากมีความเที่ยงตรง

เนื่องจากการพิจารณาถึงวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์และตลอดจนกระบวนการได้มาซึ่งฉลากนั้นต้องผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานหลายหน่วยงานทำให้มีกระบวนการพิจารณาที่ละเอียดรอบคอบ จากการที่โครงการฉลากเขียวมีลักษณะดังกล่าว ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าโครงการฉลากเขียวนี้เป็นโครงการที่สอดคล้องกับหลักการ ISO 14020 ข้อนี้

2) ไม่ก่อให้เกิดอุปสรรคทางการค้า

เมื่อพิจารณาโครงการฉลากเขียวแล้วพบว่า การใช้ฉลากนั้นเป็นไปด้วยความสมัครใจของผู้ประกอบการ หากผู้ประกอบการรายใดไม่ใช้ฉลากก็ไม่ถูกห้ามมิให้นำสินค้าเข้าสู่ตลาด ดังนั้น

⁸⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 18-20.

การมีโครงการฉลากผลิตภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมจึงไม่ก่อให้เกิดอุปสรรคทางการค้าจากการที่โครงการฉลากเขียวมีลักษณะดังกล่าว ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าโครงการฉลากเขียวนี้เป็นโครงการที่สอดคล้องกับหลักการ ISO 14020 ข้อนี้

3) มีการประเมินทางวิทยาศาสตร์

สำหรับฉลากเขียวนั้นมีหลักการทางวิทยาศาสตร์ที่จะมาสนับสนุนโดยเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นมา นั้นจะมีการพิจารณาถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่น้อยกว่า ซึ่งข้อกำหนดที่กำหนดขึ้นนั้นจะแตกต่างกันไปตามประเภทของผลิตภัณฑ์และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในแง่มุมต่างๆที่เกิดจากผลิตภัณฑ์นั้นๆ เช่นวัตถุอันตราย การปล่อยของเสียสู่อากาศ น้ำ ดิน และขยะ เป็นต้น จากการที่โครงการฉลากเขียวมีลักษณะดังกล่าว ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าโครงการฉลากเขียวนี้เป็นโครงการที่สอดคล้องกับหลักการ ISO 14020 ข้อนี้

4) มีการพิจารณาวัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์

สำหรับโครงการฉลากเขียวนั้นมีการศึกษาถึงวงจรชีวิตของผลิตภัณฑ์ ซึ่งการพิจารณาวัฏจักรชีวิตของผลิตภัณฑ์จะกำหนดอยู่ในขั้นตอนการร่างข้อกำหนดของทุกผลิตภัณฑ์ ดังนั้นจะมีการคำนึงถึงผลกระทบของแต่ละผลิตภัณฑ์ต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ในกรณีเครื่องซักผ้าเมื่อพิจารณาตลอดวัฏจักรชีวิตของผลิตภัณฑ์สามารถแบ่งออกเป็น 5 ระยะ คือ ก่อนการผลิต ระหว่างการผลิต ระหว่างการขนส่งและจำหน่าย ระหว่างการใช้งาน และการทิ้งหลังการใช้งาน โดยผลกระทบหลักที่เกิดขึ้น ได้แก่ การใช้พลังงาน น้ำ การปล่อยมลพิษไปสู่อากาศและน้ำ และการเกิดกากของเสีย⁸⁵ จากการที่โครงการฉลากเขียวมีลักษณะดังกล่าว ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าโครงการฉลากเขียวนี้เป็นโครงการที่สอดคล้องกับหลักการ ISO 14020 ข้อนี้

5) เปิดโอกาสให้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์

สำหรับโครงการฉลากเขียว ไม่มีข้อห้ามมิให้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ยังมีการปรับปรุงข้อกำหนดให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีที่พัฒนาขึ้นตามช่วงเวลาที่เหมาะสม จากการที่โครงการฉลากเขียวมีลักษณะดังกล่าว ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าโครงการฉลากเขียวนี้เป็นโครงการที่สอดคล้องกับหลักการ ISO 14020 ข้อนี้

6) องค์กรต่างๆ มีสิทธิใช้ฉลากอย่างเท่าเทียมกัน

⁸⁵ สำนักงานเลขานุการโครงการฉลากเขียว สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย สำนักงานมาตรฐานอุตสาหกรรม, “โครงการฉลากเขียว – ข้อกำหนดของเครื่องซักผ้า (Clothes Washers), หน้า 31.

สำหรับฉลากเขียว นั้น ไม่มีข้อจำกัดห้ามองค์กรใดองค์กรหนึ่งไม่ให้เข้าร่วมโครงการไม่ว่าจะเป็นองค์กรในประเทศหรือองค์กรต่างประเทศ ทุกประเทศจึงมีสิทธิขอใช้ฉลากได้อย่างเท่าเทียมกัน ทั้งผู้ผลิตในประเทศและผู้นำเข้าจากต่างประเทศ รวมถึงมุ่งเน้นพัฒนาข้อกำหนดโดยระบุเกณฑ์ที่ตัวผลิตภัณฑ์มากกว่าปิดกั้นที่ขั้นตอนการผลิต⁸⁶ จากการศึกษาโครงการฉลากเขียวมีลักษณะดังกล่าว ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าโครงการฉลากเขียวนี้เป็นโครงการที่สอดคล้องกับหลักการ ISO 14020 ข้อนี้

7) มีการเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วม

สำหรับโครงการฉลากเขียว เมื่อพิจารณาแล้วพบว่ามีการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ โดยพิจารณาได้จากโครงการฉลากเขียวได้เปิดโอกาสให้ผู้ผลิต ผู้บริโภค หรือสมาคมต่างๆ ที่สนใจสามารถเสนอประเภทของผลิตภัณฑ์มายังฝ่ายเลขานุการโครงการได้ รวมถึงการให้ข้อคิดเห็นในการปรับปรุงข้อกำหนดในขั้นตอนการเวียนร่างฉบับสุดท้ายก่อนที่จะมีการเสนอคณะกรรมการเพื่อพิจารณาอนุมัติและประกาศใช้ จากการศึกษาโครงการฉลากเขียวมีลักษณะดังกล่าว ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าโครงการฉลากเขียวนี้เป็นโครงการที่สอดคล้องกับหลักการ ISO 14020 ข้อนี้

8) มีการแจ้งข้อมูลให้ผู้ซื้อทราบ

สำหรับโครงการฉลากเขียว ภายหลังจากที่มีผู้ได้รับอนุญาตใช้ฉลาก โครงการจะอนุญาตให้นำสัญลักษณ์ไปใช้ได้และจะมีการตีพิมพ์ว่าผลิตภัณฑ์จำพวกใดที่ได้รับอนุญาตให้ใช้ฉลาก ซึ่งเป็นทางหนึ่งที่เป็นการแจ้งข้อมูลให้ผู้ซื้อทราบ จากการศึกษาโครงการฉลากเขียวมีลักษณะดังกล่าว ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าโครงการฉลากเขียวนี้เป็นโครงการที่สอดคล้องกับหลักการ ISO 14020 ข้อนี้

9) มีการจัดเตรียมข้อมูลสำหรับผู้ร้องขอ

สำหรับโครงการฉลากเขียว นั้น มีการกำหนดให้สถาบันสิ่งแวดล้อมไทยและสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งก็จะทำหน้าที่เปรียบเสมือนจุดตอบข้อซักถามที่จะตอบคำถามของผู้ที่สนใจให้ได้รับทราบ จากการศึกษาโครงการฉลากเขียวมีลักษณะดังกล่าว ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าโครงการฉลากเขียวนี้เป็นโครงการที่สอดคล้องกับหลักการ ISO 14020 ข้อนี้

⁸⁶ สัมภาษณ์ ปฐม ชัยพฤกษ์กุล, ผู้จัดการโครงการ/รองนักวิจัยฝ่ายธุรกิจและสิ่งแวดล้อม, 29 กันยายน 2546.

ข. โครงการฉลากเขียวกับมาตรฐานระหว่างประเทศชุดอนุกรม ISO 14024

เมื่อพิจารณาความสอดคล้องของโครงการฉลากเขียวจากหลักการทั่วไปในมาตรฐานระหว่างประเทศในเรื่องสิ่งแวดล้อมตามอนุกรม ISO 14020 แล้วจะต้องพิจารณาจากหลักการของอนุกรม ISO 14024 ซึ่งเป็นหลักการที่กำหนดมาตรฐานของ ฉลากสิ่งแวดล้อมประเภทที่ 1 ว่าฉลากเขียวของไทยสอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศนี้หรือไม่เนื่องจากเป็นมาตรฐานระหว่างประเทศที่กำหนดไว้โดยเฉพาะสำหรับฉลากสิ่งแวดล้อมประเภทที่ 1 โดยพิจารณาจากหลักเกณฑ์ดังนี้

1) ความสมัครใจ

โครงการฉลากเขียวเป็นโครงการประเภทสมัครใจ จึงถือเป็นโครงการซึ่งสอดคล้องกับหลักการ ISO14024 ข้อนี้

2) ความสัมพันธ์กับ ISO14020

สำหรับโครงการฉลากเขียวสอดคล้องกับหลักการทุกหลักการที่กล่าวไว้ใน ISO 14020 ข้างต้น จากการที่โครงการฉลากเขียวมีลักษณะดังกล่าว ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าโครงการฉลากเขียวนี้เป็นโครงการที่สอดคล้องกับหลักการ ISO14024 ข้อนี้

3) ความสัมพันธ์กับกฎหมาย เป็นไปตามข้อกำหนดในกฎหมายสิ่งแวดล้อมและอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

สำหรับโครงการฉลากเขียวถือว่าสอดคล้องกับข้อกำหนดในกฎหมายสิ่งแวดล้อมอื่นๆ เนื่องจากเป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์ในการมอบฉลากให้แก่ผลิตภัณฑ์คุณภาพที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยกว่า จากการที่โครงการฉลากเขียวมีลักษณะดังกล่าว ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าโครงการฉลากเขียวนี้สอดคล้องกับหลักการ ISO14024 ข้อนี้

4) การคัดเลือกข้อกำหนดของผลิตภัณฑ์

สำหรับโครงการฉลากเขียวในระหว่างขั้นตอนการร่างข้อกำหนดของแต่ละผลิตภัณฑ์จะมีการเปรียบเทียบและจัดลำดับผลกระทบ ของแต่ละผลิตภัณฑ์ต่อสิ่งแวดล้อมซึ่งนับได้ว่าก่อนที่จะกำหนดข้อกำหนดในแต่ละผลิตภัณฑ์ออกมาจะต้องมีการชี้ให้เห็นความแตกต่างทางด้านผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมกับผลิตภัณฑ์ในประเภทเดียวกันก่อนที่จะออกข้อกำหนดในการให้ฉลากสิ่งแวดล้อมของผลิตภัณฑ์นั้นๆได้ จากการที่โครงการฉลากเขียวมีลักษณะดังกล่าว ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าโครงการฉลากเขียวนี้สอดคล้องกับหลักการ ISO14024 ข้อนี้

5) ข้อกำหนดสิ่งแวดล้อมของผลิตภัณฑ์

สำหรับโครงการฉลากเขียว จากปัจจัยที่ใช้พิจารณาในการออกข้อกำหนด จะคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ความสามารถของผู้ผลิตในการปฏิบัติตามข้อกำหนด และสามารถตรวจวัดหรือประเมินได้ และมีระยะเวลาของข้อกำหนดมีผลบังคับใช้เป็นระยะเวลา 2 ปี ซึ่งก่อนครบอายุของข้อกำหนดของแต่ละผลิตภัณฑ์ฝ่ายเลขานุการจะนำข้อกำหนดมาเสนอให้คณะกรรมการพิจารณาใหม่ว่าควรเลิกใช้ หรือให้คงไว้ตามเดิม หรือต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติม จึงถือได้ว่าโครงการฉลากเขียวนี้อสอดคล้องกับหลักการ ISO14024 ข้อนี้

6) ลักษณะการใช้งานของผลิตภัณฑ์

สำหรับโครงการฉลากเขียวซึ่งเป็นโครงการที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ ฉลากเขียวจึงเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ช่วยป้องกันรักษาธรรมชาติผ่านการผลิตและการบริโภคของผู้ผลิตและผู้บริโภคทุกคน แม้ว่าจะไม่ได้ระบุไว้ชัดเจนว่าลักษณะการใช้งานของผลิตภัณฑ์ในแต่ละผลิตภัณฑ์จะต้องเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ในการใช้ ปลอดภัย ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ แต่จะมีข้อกำหนดแต่ละข้อควบคุมด้านต่างๆอย่างครบถ้วนและสามารถตีความได้ว่าเมื่อผลิตภัณฑ์ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้แล้วก็จะส่งผลให้สิ่งแวดล้อมนั้นดีขึ้น ทำให้สุขภาพนั้นไม่ตกอยู่ในภาวะอันตรายจึงถือได้ว่ามีความปลอดภัยมากขึ้น และในแต่ละผลิตภัณฑ์วัตถุประสงค์ในการใช้ผลิตภัณฑ์แต่ละผลิตภัณฑ์ที่กำหนดขึ้นมาโดยชัดเจนอยู่แล้ว จากลักษณะต่างๆข้างต้นจึงถือได้ว่าสอดคล้องกับหลักการ ISO14024 ข้อนี้

7) การปรึกษาผู้ที่เกี่ยวข้อง

สำหรับโครงการฉลากเขียวตั้งแต่ขั้นตอนการคัดเลือกประเภทของผลิตภัณฑ์ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนผู้สนใจ ผู้ผลิต ผู้บริโภค สมาคมต่างๆ หรือกลุ่มนักสิ่งแวดล้อม สามารถนำเสนอประเภทของผลิตภัณฑ์มายังฝ่ายเลขานุการได้ ดังนั้นโครงการฉลากเขียวจึงสอดคล้องกับหลักการ ISO14024 ข้อนี้

8) การเป็นไปตามข้อกำหนด ต้องสามารถตรวจสอบได้โดยหน่วยงานฉลากสิ่งแวดล้อม

สำหรับโครงการฉลากเขียวซึ่งเป็นสมาชิกหนึ่งใน GEN ฉะนั้นข้อกำหนดของโครงการจึงเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับประเทศสมาชิกอื่นๆ เช่น สหภาพยุโรป เยอรมัน เป็นต้น และยังได้รับการตรวจสอบจาก สมอ. โดยมีหลักฐานที่สามารถใช้อ้างอิงว่าผลิตภัณฑ์เป็นไปตามข้อกำหนด จึงถือได้ว่าข้อกำหนดในโครงการฉลากเขียวสามารถตรวจสอบได้ สอดคล้องกับหลักการ ISO14024 ข้อนี้

9) ความโปร่งใส

สำหรับโครงการฉลากเขียวจะมีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการและตอบปัญหาต่างๆจากสื่อมวลชน และก่อนที่ข้อกำหนดของแต่ละผลิตภัณฑ์จะมีการนำมาใช้ จะมีการประกาศหรือประชาสัมพันธ์ข้อกำหนดก่อนวันที่จะมีผลบังคับใช้จริงอย่างน้อย 3 เดือน เพื่อให้ผู้ประสงค์จะใช้ฉลากเขียวมีเวลาเตรียมเอกสารที่มีความจำเป็นในการสมัคร ซึ่งถือได้ว่ามีความโปร่งใส จึงสอดคล้องกับหลักการ ISO14024 ข้อนี้

10) การหลีกเลี่ยงการขัดผลประโยชน์

สำหรับโครงการฉลากเขียวเป็นโครงการที่ไม่ได้มีการแสวงหาผลกำไรในการดำเนินการโครงการดังกล่าว เป็นโครงการที่ริเริ่มโดยคณะกรรมการนักธุรกิจเพื่อสิ่งแวดล้อมไทย (Thailand Business Council for Sustainable Development, TBCSD) และได้รับความเห็นชอบและร่วมมือจากส่วนราชการ เอกชนและองค์กรกลางต่างๆ จึงถือได้ว่ามีการถ่วงดุลย์ระหว่างภาครัฐ เอกชน และองค์กรกลาง จึงถือได้ว่าเป็นการหลีกเลี่ยงการขัดผลประโยชน์ได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับหลักการ ISO14024 ข้อนี้

11) ค่าใช้จ่ายและค่าธรรมเนียม ซึ่งเป็นหลักการข้อที่ 15 ภายใต้มาตรฐานระหว่างประเทศในอนุกรม ISO 14024 ค่าธรรมเนียมรวม ค่าสมัคร ค่าทดสอบหรือค่าบริการงานตามหลักการควรคิดให้ถูกที่สุดแค่พอกับค่าใช้จ่ายต่างๆ เพื่อให้มีผู้ใช้ฉลากสิ่งแวดล้อมมากที่สุด

สำหรับโครงการฉลากเขียวผู้ยื่นใบสมัครขอใช้ฉลากเขียวสำหรับผลิตภัณฑ์ของตน ต้องเสียค่าสมัคร 1,000 บาท (หนึ่งพันบาทถ้วน) ต่อรุ่น/เครื่องหมายการค้า ให้สถาบันสิ่งแวดล้อมไทยเพื่อใช้ในการดำเนินการบริการ เมื่อผลิตภัณฑ์ผ่านการตรวจสอบตามข้อกำหนดแล้ว ผู้ผลิตจะต้องชำระค่าธรรมเนียมการใช้เครื่องหมายรับรองฉลากเขียวเป็นจำนวน 5,000 บาท (ห้าพันบาทถ้วน) ต่อรุ่น/เครื่องหมายการค้าต่อปี สำหรับค่าใช้จ่ายดังกล่าวผู้เขียนเห็นว่าเป็นการกำหนดค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม และถือได้ว่าถูกมากสำหรับการที่ผู้ผลิตจะได้ใช้เครื่องหมายรับรองกับผลิตภัณฑ์ของตน โดยไม่ต้องจำกัดถึงปริมาณในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ได้รับฉลากกับผลประโยชน์ที่จะได้รับตอบแทนจากการติดฉลากเขียว ซึ่งถือได้ว่าการกำหนดค่าธรรมเนียมดังกล่าว สอดคล้องกับหลักการ ISO14024 ข้อนี้

12) การรักษาความลับ

สำหรับโครงการฉลากเขียวเมื่อผู้ผลิตได้ยื่นขอรับฉลากแล้ว เอกสารและหลักฐานต่างๆที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคการผลิตที่ผู้สมัครยื่นมา ฝ่ายเลขานุการจะเก็บเป็นความลับ จึงถือได้ว่าโครงการฉลากเขียว สอดคล้องกับหลักการ ISO14024 ข้อนี้

13) การยอมรับซึ่งกันและกัน

สำหรับโครงการฉลากเขียว ในการกำหนดข้อกำหนดของผลิตภัณฑ์แต่ละผลิตภัณฑ์มักจะกำหนดให้สอดคล้องกับประเทศสมาชิกของ GEN โดยเฉพาะมักจะอ้างอิงข้อกำหนดผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป เช่น ข้อกำหนดในเรื่องเครื่องซักผ้าเพื่อให้มีการยอมรับสำหรับมาตรฐานในข้อกำหนดของประเทศไทยในต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันประเทศไทยมีการประสานงานร่วมกับประเทศสมาชิก GEN กล่าวคือ ประเทศไทย เกาหลี ญี่ปุ่น และได้หันสำหรับข้อกำหนดในเรื่องสี และตลับหมึกร่วมกัน รวมถึงมีการทำข้อกำหนดในการยอมรับซึ่งกันและกันกับประเทศเกาหลี และได้หันใน 2 ข้อกำหนดดังกล่าว ในขณะที่ข้อกำหนดเครื่องรับโทรทัศน์ยังอยู่ในระหว่างการดำเนินการ⁸⁷ จึงถือได้ว่าสอดคล้องกับหลักการ ISO14024 ข้อนี

สรุปได้ว่า จากโครงการฉลากสิ่งแวดล้อมของประเทศต่างๆ ก็มีความแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับนโยบายของภาครัฐ และสภาวะแวดล้อมของแต่ละประเทศ ถ้าหากประเทศต่างๆ ในโลกไม่ได้มีวัตถุประสงค์ที่จะนำมาตรการฉลากสิ่งแวดล้อมมาใช้เป็นอุปสรรคทางการค้าของประเทศต่างๆ ที่นำเข้าสินค้าในประเทศของตน โครงการดังกล่าวนับว่าเป็นประโยชน์อย่างมากในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของประเทศ ตลอดจนสภาวะแวดล้อมของโลก อย่างไรก็ตามอาจจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ว่าการมีข้อกำหนดในเรื่องฉลากสิ่งแวดล้อมในแต่ละประเทศนี้ อาจนำมาสู่การเป็นอุปสรรคทางการค้าสำหรับประเทศที่นำเข้าสินค้าเข้าไปในประเทศที่มีข้อกำหนดในเรื่องการปิดฉลากได้ แม้ว่าโครงการฉลากสิ่งแวดล้อมโดยส่วนใหญ่จะเป็นมาตรการโดยสมัครใจก็ตาม ทั้งนี้ อาจจะเนื่องมาจากการที่ผู้บริโภคภายในประเทศที่มีมาตรการดังกล่าวอาจหันมานิยมการบริโภคสินค้าที่ปิดฉลากทั้งนี้เนื่องจากราคาอาจจะแตกต่างกันไม่มากและเป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภายในประเทศ ซึ่งส่งผลให้ผู้ผลิตสินค้านี้โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนาจะต้องพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตนเพื่อให้ได้รับการปิดฉลากเช่นเดียวกับผลิตภัณฑ์อื่นๆ ที่ได้รับการปิดฉลากแล้ว ทำให้เกิดภาวะต้นทุนที่สูงมากขึ้นจนอาจถูกกำจัดออกจากท้องตลาด

ถึงแม้ว่าปัจจุบันจะมีมาตรฐานระหว่างประเทศ ชุดอนุกรม 14020 และ 14024 ออกมาเพื่อวางแนวทางให้กับประเทศต่างๆ ที่มีโครงการสิ่งแวดล้อมปฏิบัติตามเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศก็ตาม แต่มาตรฐานดังกล่าวก็เป็นเพียงแนวทางซึ่งไม่ได้บังคับให้

⁸⁷ สัมภาษณ์ ปฐม ชัยพฤกษ์พล, ผู้จัดการโครงการ/รองนักวิจัยฝ่ายธุรกิจและสิ่งแวดล้อม, 29 กันยายน 2546.

ประเทศใดๆจะต้องปฏิบัติตาม ซึ่งมาตรฐานระหว่างประเทศจะเป็นประโยชน์ถ้าโครงการฉลากสิ่งแวดล้อมของทุกประเทศได้ร่วมมือกันหรือยอมรับระหว่างโครงการฉลากสิ่งแวดล้อมซึ่งกันและกันนี้ เพื่อที่จะช่วยลดปัญหาในเรื่องค่าใช้จ่ายของผู้ประกอบการเพื่อมิให้ต้องมีการขออนุญาตใช้ฉลากสิ่งแวดล้อมในประเทศทุกประเทศที่มีโครงการฉลากและผู้ประกอบการที่ต้องการนำสินค้าเข้าไป ตัวอย่างเช่นการที่ประเทศญี่ปุ่นในโครงการ Eco Mark ได้รวมกันกับโครงการ Nordic Swan ในเรื่องข้อกำหนดของเครื่องถ่ายเอกสาร เป็นต้น

ถึงกระนั้นก็ตามก็จะต้องมีการวิเคราะห์ต่อไปว่าโครงการฉลากสิ่งแวดล้อมของแต่ละประเทศโดยละเอียดว่าโครงการเหล่านั้นสอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ หรือกฎเกณฑ์ภายใต้ต้องการการค้าโลกหรือไม่ และถ้าไม่สอดคล้องปัญหาที่เกิดขึ้นจากการมีโครงการฉลากสิ่งแวดล้อมในแต่ละประเทศทางองค์การการค้าโลกจะแก้ไขอย่างไร ซึ่งจะมีการศึกษาในบทต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย